

ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI

ŞIRNAK İLİ İDİL İLÇESİNDE YETİŞTİRİLEN ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN
AMPELOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Murat YILDIRIM

ŞIRNAK-2019

ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI

ŞIRNAK İLİ İDİL İLÇESİNDE YETİŞTİRİLEN ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN
AMPELOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

Murat YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞIRNAK-2019

ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI

ŞIRNAK İLİ İDİL İLÇESİNDE YETİŞTİRİLEN ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN
AMPELOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

Murat YILDIRIM
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Bu Tez .././20... Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oybirliği /
Oyçokluğu ile Kabul Edilmiştir.**

Başkan: Doç. Dr. Gültekin ÖZDEMİR
(Dicle Üniversitesi- Ziraat Fakültesi-Bahçe
Bitkileri Bölümü)

İmza:

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Settar
ÜNAL
(Şırnak Üniversitesi- Ziraat Fakültesi-
Bahçe Bitkileri Bölümü)

İmza:

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Nevzat SEVGİN
(Şırnak Üniversitesi- Ziraat Fakültesi-
Bahçe Bitkileri Bölümü)

İmza:

Bu tez Enstitümüz Ana Bilim Dalında hazırlanmıştır.

Yöksis Tez Kodu:

İmza
Doç. Dr. Derya YÜCEL
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm. Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

Murat YILDIRIM

ÖZET

ŞIRNAK İLİ İDİL İLÇESİNDE YETİŞTİRİLEN ÜZÜM ÇEŞİTLERİNİN AMPELOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

Murat YILDIRIM

**ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BAHÇE BİTKİLERİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Settar ÜNAL
Yıl : 2019
Sayfa : 134
Juri : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Settar ÜNAL
: Doç. Dr. Gültekin ÖZDEMİR
: Dr. Öğr. Üyesi Nevzat SEVGİN

Bu çalışma; 2017-18 yılları arasında Şırnak ili İdil ilçesinde yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini uluslararası normlara göre ayrıntılı olarak tanımlamak amacı ile yürütülmüştür.

Çalışmada; büyük ölçüde IBPGR, OIV ve UPOV tarafından hazırlanarak 1983 yılında yayınlanan “Descriptors for Grape” adlı yayından faydalanılmış olmakla beraber 1989 yılında yayınlanan “Minimal Descriptor List for Grapevine Varieties” adlı bir yayından da yararlanılmıştır.

İdil ilçesine bağlı köylerde tespit edilen 20 üzüm çeşidi, 77 karakter bakımından değerlendirilmiştir. Ayrıca ilçenin iklim özellikleri ve uygulanan bağcılık tekniğine değinilmiştir.

Araştırmaya konu çeşitlerde; sürgün ucunun açık, sülük dizilişinin kesikli, çekirdek kenarlarında çıkıntılarının olmaması bu çeşitlerin *V. Vinifera L.* türüne ait olduklarını göstermiştir. Tüm çeşitlerde sürgün pozisyonu yarı dik; sürgün/çubuk'ta boğum ve boğum araları tüysüz; yaprak sapı yatık tüysüz; meyve eti renksiz, tane çekirdekli ve yıllık dalda yüzey çizgili olarak bulunmuştur. Sürgün ve çubuk, yaprak, salkım, tane ve çekirdeklere ilişkin diğer özellikler de çeşitler arasında farklılıklar gösterirken bunların aynı çeşitte, hatta aynı omcada dahi farklılık gösterebileceği gözlemlenmiştir.

Yörede yetiştirilen üzüm çeşitleri genellikle sofralık olarak kullanılmakla beraber kuru üzüm, pekmez, pestil gibi ürünlerin yapımında da kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bağcılık, Üzüm, Ampelografi, Şırnak, İdil

ABSTRACT

DETERMINATION OF AMPELOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF THE GRAPE VARIETIES GROWN IN İDİL DISTRICT OF ŞIRNAK PROVINCE

Murat YILDIRIM

ŞIRNAK UNIVERSITY

INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

DEPARTMENT OF HORTICULTURE

Msc. THESIS

Supervisor : Assist. Prof. Dr Mehmet Settar ÜNAL
Year : 2019
Page : 134
Jury : Assoc. Prof. Dr. Gültekin ÖZDEMİR
: Assist. Prof. Dr Mehmet Settar ÜNAL
: Assist. Prof. Dr. Nevzat SEVGİN

This study was broadly conducted to describe according to international forms the ampelographic characteristics of the grape varieties grown in İdil county of Şırnak province in 2017 and 2018.

Herein, the publication namely “Descriptor for Grape” which was published in 1983 by IBPGR, OIV and UPOV was used mostly. In addition, another publication named as “Minimal Descriptor List for Grapevine Varieties” was rarely employed.

In this research, 77 ampelographic characteristics including shoot, fresh and mature leaf, cane, cluster, berry, seed properties, usage purpose and phenological properties of 20 grape varieties collected from different villages of İdil county of Şırnak province were evaluated. In addition, climatic conditions and agricultural practices are documented.

Since all the varieties, the form of shoot tip is in “open”, the distribution of tendrils is in “discontinuous” and prominences of seed edge are in “none” classes, these varieties are considered belong to *V. vinifera L.* species. At the same time, in all the varieties, it was put in “semi-erect” habitus; the situation of upright hairs on shoot/cane/node/and internode was in “none”; there were no prostrate hairs on petiol and flesh color; berry was “seeded” and it was in “striated” class on the cane surface. While the other ampelographic characters of shoot/cane, leaf, cluster, berry and seed was showing differences among the varieties, it was showed that there were variation in the same varieties even in the same vine.

Grape varieties grown in the region are generally used as tablegrape, but are also used in the production of products such as raisins, molasses and churchkhela.

Key Words: Viticulture, Grape, Ampelography, Şırnak, İdil

TEŞEKKÜR

Şırnak ili İdil ilçesinde yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşitlerinin ilk kez detaylı olarak incelenmesini sağlayan, tez çalıŐmamın konusunun belirlenmesi, araştırılması, yürütülmesi ve hazırlanması sırasında bilgi ve becerisinden yararlandığım, yüksek lisans çalıŐmam boyunca her konuda benden yardımını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Settar ÜNAL'a; yine çalışma boyunca konu ile ilgili görüşlerine başvurduğum kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Nevzat SEVGİN'e ve Dr. Öğr. Üyesi Yelderem AKHOUNDNEJAD'a; çalıŐmalarımı yürüttüğüm Şırnak ili ve İdil İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü kuruluşlarında görev yapan yönetici ve meslektaşlarıma; çalıŐmam boyunca bana her türlü maddi-manevi desteklerini esirgemeyen anne ve babama; sevgili eşim Lale İKE YILDIRIM ve oğlum Eymen Adar YILDIRIM'a; bu araŐtırmanın saha çalışmaları kısmında bana yardımcı olan lisans öğrencisi GülŐen KEREÇİN'e; kıymetli köy muhtarları ve yöre üreticisine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER	SAYFA
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÇİZELGELER LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	5
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	28
3.1. Materyal.....	28
3.2. Yöntem	28
3.2.1. Üzüm Çeşitlerinin Belirlenmesinde Uygulanan Yöntemler	28
3.2.2. Ampelografik Özelliklerin Belirlenmesinde Uygulanan Yöntemler.....	29
3.2.3. Bazı Ampelografik Özelliklere Ait Şekiller	40
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA	46
4.1. İdil İlçesine Ait Genel Bilgiler	46
4.2. İlçede Uygulanan Bağcılık Tekniği	48
4.3. İlçede Yetiştirilen Üzüm Çeşitleri ve Bunlara İlişkin Ampelografik Bulgular	50
4.4. Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Genel Değerlendirilmesi	93
4.4.1. Sürgün Özellikleri	93
4.4.2. Genç Yaprak Özellikleri	94
4.4.3. Olgun Yaprak Özellikleri.....	95
4.4.4. Yıllık Dal (Çubuk) Özellikleri.....	98
4.4.5. Çiçek Salkımı Özellikleri.....	98
4.4.6. Üzüm Salkımı Özellikleri	99
4.4.7. Tane Özellikleri	100
4.4.8. Çekirdek Özellikleri	103
4.4.9. Fenolojik Özellikleri	104
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	105

5.1. İlçenin İklim Özelliklerine İlişkin Veriler	105
5.2. İlçede Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Fenolojik Özelliklerine İlişkin Veriler	106
5.3. İlçede Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerine Ait Veriler	106
KAYNAKLAR	116
ÖZGEÇMİŞ	134

ÇİZELGELER DİZİNİ	SAYFA
Çizelge 3.1. Sürgün özellikleri	33
Çizelge 3.2. Genç yaprak özellikleri	34
Çizelge 3.3. Olgun yaprak özellikleri.....	34
Çizelge 3.4. Meyve/Çiçek salkımı özellikleri	36
Çizelge 3.5. Tane özellikleri	37
Çizelge 3.6. Çekirdek özellikleri.....	38
Çizelge 3.7. Yıllık dal (çubuk) özellikleri	38
Çizelge 3.8. Fenolojik özellikleri	38
Çizelge 4.1. Ekonomik anlamda bağcılık yapılabilmesi için gerekli minimum iklim değerleri ve idil'e ait iklim verileri.....	47
Çizelge 4.2. <i>V. vinifera L.</i> türüne ait bazı ortak özellikler ve açıklamaları	50
Çizelge 4.3. İncelenen üzüm çeşitlerinde belirlenen ortak özellikler.....	52
Çizelge 4.4. Bakari çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	53
Çizelge 4.5. Bilbızeki çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular.....	55
Çizelge 4.6. Zerine çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular.....	57
Çizelge 4.7. Raşe gurnık çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	59
Çizelge 4.8. Raşe kewnar çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	61
Çizelge 4.9. Payizi çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	63
Çizelge 4.10. Şikari çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular.....	65
Çizelge 4.11. Sinceri çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	67
Çizelge 4.12. Gawre çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	69
Çizelge 4.13. Nasiri çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	71

Çizelge 4.14. Beytilhamam çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	73
Çizelge 4.15. Goglani çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	75
Çizelge 4.16. Kerküş çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular.....	77
Çizelge 4.17. Hasani çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	79
Çizelge 4.18. Tayifi (Beleki) çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	81
Çizelge 4.19. Zeyti çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular.....	83
Çizelge 4.20. Zeynebi çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	85
Çizelge 4.21. Bahdo çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular.....	87
Çizelge 4.22. Mısabık çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	89
Çizelge 4.23. Mazrone (Şire) çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular	91

ŞEKİLLER DİZİNİ	SAYFA
Şekil 3.1. Salamuralık yaprak.....	31
Şekil 3.2. Salamuralığa uygun olmayan yaprak	31
Şekil 3.3. Asmada fenolojik dönemler	39
Şekil 3.4. Sürgün ucu şekilleri.....	40
Şekil 3.5. Tüy tipleri.....	40
Şekil 3.6. Sürgün habitusu.....	41
Şekil 3.7. Sülüklerin sürgün üzerindeki dizilişi.....	41
Şekil 3.8. Olgun yaprakta ayanın şekilleri.....	42
Şekil 3.9. Olgun yaprak kenarındaki dişlerin şekli.....	42
Şekil 3.10. Olgun yaprak ve kısımları	43
Şekil 3.11. Yaprak sap cebinin açıklık derecesi	43
Şekil 3.12. Olgun yaprakta yaprak sapı cebinin açıklık durumu.....	44
Şekil 3.13. Yıllık dal/çubukta enine kesit.....	44
Şekil 3.14. Tane şekilleri	45
Şekil 3.15. Çekirdeğin sırt tarafında enine oluklar	45
Şekil 4.1. İdil ilçesi haritası	46
Şekil 4.2. İdil yöresi bağlarından görünümeler	48
Şekil 4.3. Asma çeliğinin çukura dikimi	49
Şekil 4.4. İncelenen üzüm çeşitlerinde çiçek tomurcuğu (sol) ve açılmaya başlamış tomurcuğun görünümü (sağ)	51
Şekil 4.5. Dişi çiçek (sol) ve erselik çiçeğin görünümü (sağ).....	51
Şekil 4.6. Bakari çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.....	54
Şekil 4.7. Bakari çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	54
Şekil 4.8. Bılbızeki çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.....	56

Şekil 4.9. Bilbizeki çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	56
Şekil 4.10. Zerine çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	58
Şekil 4.11. Zerine çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.....	58
Şekil 4.12. Raşe gurnık çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.....	60
Şekil 4.13. Raşe gurnık çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	60
Şekil 4.14. Raşe kewnar çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	62
Şekil 4.15. Raşe kewnar çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.....	62
Şekil 4.16. Payizi çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.....	64
Şekil 4.17. Payizi çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	64
Şekil 4.18. Şikari çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	66
Şekil 4.19. Şikari çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.....	66
Şekil 4.20. Sinceri çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.....	68
Şekil 4.21. Sinceri çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.....	68
Şekil 4.22. Gawre çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	70
Şekil 4.23. Gawre çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	70
Şekil 4.24. Nasiri çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	72
Şekil 4.25. Nasiri çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	72
Şekil 4.26. Beytilhamam çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	74
Şekil 4.27. Beytilhamam çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.....	74
Şekil 4.28. Goglani çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	76
Şekil 4.29. Goglani çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	76
Şekil 4.30. Kerküş çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	78
Şekil 4.31. Kerküş çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.....	78
Şekil 4.32. Hasani çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.....	80

Şekil 4.33. Hasani çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	80
Şekil 4.34. Tayifi (Beleki) çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	82
Şekil 4.35. Tayifi (Beleki) çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	82
Şekil 4.36. Zeyti çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	84
Şekil 4.37. Zeyti çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.....	84
Şekil 4.38. Zeynebi çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.....	86
Şekil 4.39. Zeynebi çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	86
Şekil 4.40. Bahdo çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü	88
Şekil 4.41. Bahdo çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.....	88
Şekil 4.42. Mısabık çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.....	90
Şekil 4.43. Mısabık çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü	90
Şekil 4.44. Mazrone çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.....	92
Şekil 4.45. Mazrone çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.....	92

SİMGELER ve KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

SİMGELER

AÇIKLAMA

cm	: Santimetre
cm ²	: Santimetre kare
g	: Gram
g/l	: Gram/Litre
m	: Metre
mm	: Milimetre
mg	: Miligram
°C	: Santigrad derece

KISALTMALAR

AÇIKLAMA

Ant.	: Antosiyanin
AFLP	: Amplified Fragment Length Polymorphism
DNA	: Deoksiribo Nükleik As
IBPGR	: The International Board for Plant Genetic Resources (Uluslararası Bitki Gen Kaynakları Merkezi)
IPPGR	: Tanımlama ve Ön Değerlendirme Verileri
Kır. Kahve.	: Kırmızımsı Kahverengi
Ort. Sıc.	: Ortalama Sıcaklık
OIV	: The Office International de la Vigne et du Vin (Uluslararası Bağcılık ve Şarapçılık Ofisi)
SÇKM	: Suda Çözülebilir Kuru Madde
SSR	: Simple Sequence Repeat (Basit Tekrarlı Diziler ve Mikrosatelitler)
UPOV	: The International Union for the Protection of New Varieties Of Plants
UPGMA	: Unweighted Pair Group Method With. Aritmetic Means

1. GİRİŞ

Dünyada; Vavilov tarafından tespit edilen 8 gen merkezi arasında olan Anadolu'nun, 5000 yılı kapsayan arkeolojik çalışmalara ve elde edilen bulgulara göre asma yetiştiriciliğinin de merkezi durumunda olduğu tespit edilmiştir (Şehirli ve Özgen, 1987; Barış, 1989).

Dünyada yaygın olarak kültürü yapılan asma (*V. Vinifera ssp. sativa*), *Vitis* cinsi içerisinde yer alan 32 türün en önemlisidir. Bu tür, dünyada yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşitlerinin %90'dan daha fazlasını barındırmaktadır (Anonymous, 1983b).

Bunun yanında ülkemizin büyük bir asma gen potansiyeli zenginliğine sahip olduğu moleküler genetik araştırmalar ile de ispatlanmıştır. Yaklaşık 10 ülkeden 1200 kültür çeşidi ve yabani asma üzerinde yürütülen Simple Sequence Repeat-Basit Tekrarlı Diziler ve Mikrosatelitler (SSR) analiz sonuçları, Anadolu'nun bağcılık kültürünün merkezlerinden biri olduğunu ve yabani asma popülasyonundaki zenginliğin en fazla bu bölgede olduğunu göstermiştir (Arroyo-Garcia ve ark., 2006; Ergül ve ark., 2006a).

Ülkemiz için ekonomik açıdan önemli bir tarım kolu olan bağcılığın yeniden yapılandırılması ve geliştirilmesi amacıyla asma gen kaynaklarının toplanmasına, korunmasına ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar bağcılığımızın geleceği açısından büyük önem arz etmektedir (Söylemezoğlu, 1996; Çelik ve ark., 2005). Bu çalışmalardan en önemlisi Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitüsü tarafından tesis edilen "Milli Koleksiyon Bağı"dır. İlgili kurum tarafından 1965 yılında başlatılan proje, 2008 yılında tamamlanmış ve bu zaman zarfında 1200'den fazla çeşit ve/veya genotip tespiti yapılmış, bunlardan alınan aşı materyalleri bağa aşılanmış ve özellikleri incelenerek ara sonuç raporu yazılmıştır (Anonymous, 2012).

The Office International de la Vigne et du Vin-Uluslararası Bağcılık ve Şarapçılık Ofisi'nin (OIV) 2017 yılı verilerine göre; dünya genelinde 7,5 milyon ha alanda bağcılık yapılmakta olup, bu alanların %13'ü İspanya, %11'i Çin, %10'u Fransa, %9'u İtalya ve %6'sı Türkiye'de bulunmaktadır. Bu ülkeler dünyadaki toplam bağ alanlarının %50'sini oluşturmaktadır. Dünyadaki bağ alanlarının yıllara bağlı olarak geçirmiş olduğu değişim incelendiğinde; 2000 yılından bugüne yaklaşık olarak %4'lük bir azalma olduğu gözlenmiştir. Bu alanlarda 73,5 milyon ton üzüm üretilmektedir. Üretilen bu üzümlerin 39,6 milyon tonu pekmez, üzüm suyu, kuru üzüm ve şarap

yapımında kullanılmak üzere farklı ürünlere işlenirken, geriye kalan 33,9 milyon ton üzüm ise hiç işlenmeden taze olarak tüketilmektedir (Anonymous, 2017a).

Ülkemizde ise 480.000 ha alanda yaklaşık olarak 4 milyon ton üzüm üretilmektedir. Ülkemiz dünya bağ alanı sıralamasında 5'inci iken üzüm üretimi alanında ise 6'ncı sırada bulunmaktadır. Kuru üzüm üretiminde ise ülkemiz dünyada lider konumundadır. Dünya genelinde üretilen 1,5 milyon ton kuru üzümün %28'ini Türkiye üretmektedir. Yaş üzüm üretimimiz ise, toplam yaş meyve üretiminin %25'ini karşılamaktadır. Ülkemizdeki bağ alanlarında beş yıl öncesine göre yaklaşık olarak %2,5 oranında azalma görülürken yaş üzüm üretiminde ise %15,9 oranında bir artış olduğu tespit edilmiştir (Anonymous, 2017b).

Türkiye'de üretilen yaş üzümün %10,8'i şıralık ve şaraplık, %36,4'ü kurutmalık ve %52,8'i ise sofralık olarak değerlendirildiği saptanmıştır. Şıralık-şaraplık üzümlerin %25'i şarap üretiminde kullanıldığı gözlenmiştir. Ülkemiz dünya kuru üzüm üretimi konusunda lider konumda olmasına rağmen, dini nedenlere bağlı olarak şarap üretiminde ancak 30'uncü sırada yer almıştır. Sofralık üzümlerde beş yıl öncesine göre %8,4, kurutmalık üzümlerde %7,8 oranında artış gözlenirken, şıralık-şaraplık üzümlerde %3,6 oranında bir azalma söz konusu olmuştur (Anonymous, 2017c).

Milli Koleksiyon Bağındaki mevcut çeşitlerin tanımlama çalışmaları OIV, The International Union for the Protection of New Varieties Of Plants-Uluslararası Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Birliği (UPOV) ve The International Board for Plant Genetic Resources-Uluslararası Bitki Gen Kaynakları Merkezi'den (IBPGR) faydalanarak incelenmiş; ileriki zamanlarda tanımlamaları yapılan çeşitlerin sinonim ve antisinonimlerini belirlemek amacıyla kayıtlar kataloglanmış olup ülkemizdeki gerçek üzüm çeşit/tip sayısı, değerlendirilme şekilleri ve yetiştiriciliğe uygunlukları ancak bu araştırmaların sonuçlanmasından sonra ortaya konulabilecektir.

Dünyada yüzlerce tür, çeşit ve klon tanımlanmasında başvuru ampelografi bilimi, üzüm tanımlama olarak ifade edilmektedir.

Asmanın ampelografik özelliklerinin belirlenmesinde esasen sürgün ucu tipi, genç ve olgun yapraklar, sürgün ve yıllık dal özellikleri, çiçek salkımı, tane ve çekirdeklere ait özelliklerin dikkate alınması gerektiğini ifade eden Moog (1930), ampelografi konusunda çalışmış ve pek çok üzüm çeşidinin tanımlamasını yapmıştır. Ancak dünyada bağcılık yapılan ülkelerde yetiştirilen çeşitlerin tanımlanması ve

sınıflandırılmasında, farklı yöntemlerin kullanılmasından dolayı bazı karışıklıklar ve yanlış isimlendirmeler olmuştur. Oluşan bu karışıklıkların giderilmesi ve üzüm çeşitlerinin sağlıklı bir şekilde tanımlanmasının yapılabilmesi için bir yöntem birliğinin sağlamak amacı ile, IBPGR, OIV ve UPOV'nin müşterek çalışmaları neticesinde 1983 yılında "Üzüm Tanımlayıcıları" (Descriptors for Grape) adı ile yayınlanan tanımlama kıstasları ortaya konulmuştur (Anonymous, 1997).

Bundan sonraki araştırmalarda bu tanımlama listeleri üzerinde tekrar çalışma yapılarak bazı değişiklikler yapılmış ve üzüm genotiplerinin tanımlanması ve akrabalık ilişkilerinin tespiti amacıyla gerçekleştirecek olan çalışmalar için yüksek oranda ayırt edici özellik taşıyan yönleri belirlenmiştir. Bu sayede günümüzde genotip tanımlama çalışmalarında kullanılan "Descriptors for Grapevine" (*Vitis ssp.*) listeleri oluşturulmuştur (Anonymous, 1997). Bu metotla incelenen üzüm çeşitlerinin özellikleri bir veri bankasında tutularak özellikle ıslah alanında çalışacaklara önemli faydalar sağlayacaktır (Uzun, 1986).

Uzun yıllar boyu bir bölgede yetişen mevcut bitki potansiyelinin tanımlanması belli morfolojik özelliklere göre yapılmaya çalışılmış, fakat bu özellikler kişiye ve çevre şartlarına göre farklılık gösterdiği için araştırmacılar arasında görüş farklılıklarının ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Son yıllarda geliştirilen ve ampelografik çalışmalarda daha kesin ve titiz bir sonuca ulaştıran moleküler markör teknikleri bağcılıkta yaygın bir kullanım alanı bulmuş olup (Ağaoğlu ve ark., 1995; 1998), buna yönelik çalışmalar son yıllarda giderek hız kazanmıştır (Ağaoğlu ve ark., 1998; Söylemezoğlu ve ark., 1998).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Türkiye'deki mevcut bağcılık potansiyelinin yaklaşık 1/5'ine sahip önemli bağ bölgelerinden birisidir. Bölgede yetişen üzüm çeşitleri büyük değişkenlik göstermektedir. Ülkenin batı kesimlerinde tanınan ve standart olarak kabul edilen çeşitler yetiştirilirken, doğusunda ise ülke bağcılığını tarafından pek tanınmayan çeşitler yetiştirilmektedir. Yapılacak olan çalışmalarla bu çeşitler arasından standart düzeyde olabilecek önemli çeşitlerin elde edilebileceği öngörülmektedir (Gürsöz, 1993).

Ülkemizde günümüze kadar bağcılık alanında pek çok araştırma yapılmış ve karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik önemli gelişmeler elde edilmiştir. Fakat bağların bulunduğu bölgelere göre en uygun üzüm çeşitlerinin özellikleri tüm

ayrıntılılarıyla ve uluslararası normlarda henüz tanımlanması ve tespiti tam anlamıyla yapılamamıştır.

Araştırma alanımızı oluşturan Şırnak ili İdil ilçesinde yaptığımız ön çalışmalarda yörede çok eski zamanlardan beri bağcılık kültürünün olduğu tespit edilmiş, ilçede yaşayan ve bağcılıkla uğraşan üreticilerden alınan bilgiler ışığında bölgede yöresel üzüm çeşitlerinin geleneksel yöntemler ile yetiştirildiği görülmüştür. Esasen ilçede iklim şartları bağcılığa elverişli olmakla beraber bağların bakımsız olması, özellikle yörede yaşanan terör olaylarından dolayı oluşan göçler vb. birçok sorun, bağcılığı yok olma tehlikesiyle karşı karşıya getirmiştir.

Bu çalışma ile önemli bir bağcılık potansiyeline sahip olan Şırnak ili İdil ilçesinde yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşit ve tiplerin tespit edilmesi, muhafazası, uluslararası normlara göre tanımlanması ve modern bir şekilde üretilmesi ile gelecek nesillere aktararak sürdürülebilirliğinin sağlanması, böylece bölge ve ülke bağcılığına katkıda bulunulması hedeflenmiştir.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Yunanca kelimeler olan “ampelos” (asma) ve “grape” (tanımlama) sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşan ve “asma tanımlaması” anlamına gelen Ampelografi kelimesinin ilk kez Sachs tarafından 1661 yılında kullanıldığı bildirilmektedir (Oraman, 1959).

Üzüm çeşitlerinin Ampelografik özellikleri bakımında incelenip tespit edilmesi gibi çalışmalar asma kültürü kadar eski olup, bu konuda yurt içinde ve yurt dışında pek çok çalışma günümüzde halen yapılmaktadır.

Ülkemizde bulunan yerli üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin tespiti konusundaki çalışmaların Cumhuriyet döneminden sonra başlamış olup, bu hususta 1926 yılında yayınlanmış olan ilk eserin Ahmet Hamdi'ye ait olduğu bilinen “Pratik ve Teorik Bağcılık” adlı eser olarak bildirilmektedir (Uzun, 1987).

Oraman (1937)'de, Ankara ili genelindeki bağcılığı araştırarak bu bölgelerde tespit etmiş olduğu 65 üzüm çeşidinden 35'nin ampelografik özelliklerini detayları ile incelemiş; çalışmasında asmaların gelişme gücü, verimliliği, yaprakların renk değiştirmesi ve dökümü gibi özellikleri araştırmıştır.

Dikmen ve Gönençler (1938)'de beraber yaptıkları çalışmada, bazı önemli üzüm çeşitlerinin ve anaçların kısa ampelografik özelliklerini “Bağcılık” isimli kitaplarında yayınlamışlardır. Ülkemizde “Ampelografi” sözcüğünü ilk kez Cumhuriyet'ten sonra 1926 yılında ders notlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulan ve 1938 yılında yazı dilimize yeni harflerin kazandırılması sonucu kapsamı genişletilerek yayınlanan bu eserin ikinci baskısında görülmektedir.

Oraman ve Aksoy (1945, 1946a ve 1946b) yıllarında, ülkemizdeki mevcut bağcılığımızın genel durumunu incelerken, üzüm çeşitlerinin seçiminde ve tespitinde büyük bir öneme sahip olan morfolojik ve fizyolojik özellikleriyle çiçek biyolojilerini de incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde ekonomik değere sahip olan üzüm çeşitlerini Yüksek Ziraat Enstitüsü Bağ Bahçe Kürsüsü Koleksiyon Bağında toplamışlardır.

Kısakürek (1950) yılındaki çalışmasında, Şanlıurfa, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Malatya illerindeki bağ alanlarını incelemiş ve bu illerde yetiştiriciliği yapılan 48 üzüm çeşidi tespit etmiş; bu çeşitlerden 27 tanesini ampelografik özelliklerini incelemiş,

geriye kalan çeşitlerde tane ve salkım özelliklerine değinerek dişi çiçek yapısına sahip olan üzüm çeşitleri için tozlayıcı çeşitleri araştırmıştır.

Pamir (1956), Marmara Bölgesinin sahip olduğu bağcılık potansiyeli hakkında detaylı bir çalışma yapmış ve bölge illerinden biri olan Kocaeli yöresinde yetiştirilen 21 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini Oraman (1937)'i baz alarak tespit etmiştir. Ayrıca Kocaeli yöresinde yapılan tarımsal faaliyetler içerisinde bağcılığın nasıl bir yere sahip olduğunu da belirlemeye çalışmıştır.

Kısakürek (1956), Ege bölgesinde yer alan Manisa ve İzmir illerindeki bağcılık potansiyelini incelemiş, bu illerde yetiştiriciliği yapılan yaklaşık 40 sofralık üzüm çeşidi arasından standart niteliklere sahip olan çeşitleri belirlemiş, bu çeşitleri olgunlaşma zamanına göre üç gruba ayırmış ve bu çeşitlerin ampelografik kriterlerini tespit etmiştir.

Oraman (1959) yılında yürütmüş olduğu çalışmasında, Ampelografi adlı eserinde ampelografinin tarihçesini ve temel ilkelerini birlikte vermesi yanı sıra Amerikan asma anaçlarının yetiştirilmesi ve kullanılması için gerekli çevresel şartlara da değinmiştir. Ayrıca Amerikan asma anaçları yanı sıra yerli ve yabancı toplam 135 üzüm çeşidini ampelografik özellikleri bakımından incelemiş ve bu özelliklerini tespit etmiştir.

İştar (1959), Akdeniz Bölgesi bağcılığını ekolojik, jeolojik ve coğrafik yönleri bakımından ele alarak kapsamlı bir inceleme yapmış, yöredeki bağcılığın nasıl geliştirilebileceği konularına değinmiş, bağcılığı geliştirme imkanlarını araştırmış ve bölgede yapılan bağcılık tekniği hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca Akdeniz bölgesindeki Seyhan, Hatay ve Antalya illerinde yetiştirilen 17 üzüm çeşidinde ampelografik özelliklerini tespit etmiştir.

Galet (1956) yaptığı çalışmada, Fransa'da yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşitlerinin belirlenmesine yönelik teşhis kriterlerini vermiş ve bu çeşitlerin ampelografik özelliklerini inceleyip tespit etmiştir.

Dağlı (1962), Ege Bölgesinde yetiştiriciliği yapılan asma çeşitlerinden, özellikle orta mevsimde olgunlaşan çeşitlere alternatif olması için melezleme yapmak suretiyle elde edilen erkenci sofralık çeşitlerini ayrıntılı olarak incelemiştir.

Anameriç (1964) yılındaki çalışmasında, Çanakkale iline ait coğrafik, jeolojik ve iklim özelliklerini araştırarak Çanakkale yöresinde yetiştiriciliği yapılan 31 üzüm çeşidini tespit etmiş ve bu çeşitlerin Ampelografik özelliklerine "Çanakkale ve Üzümleri" adlı eserinde değinmiştir.

İştar (1968) yılında, Erzincan yöresinin ekolojik, coğrafik, jeolojik ve iklim faktörlerinin yöre bağıcılığına etkisi bakımından önemine, yörede uygulanan bağıcılık tekniğine, bölgedeki mevcut bağı alanlarına ve bu bağılardaki üretim durumuna değınmış; yöre bağıcılığının geliştirilmesi için gerekli imkanları araştırmıştır. Ayrıca bu çalışma ile Erzincan yöresinde yetiştiriciliğı yapılan 20 üzüm çeşidini tespit etmiş, bu çeşitlerden yaklaşık 10 tanesinin ampelografik özellikleri kısaca tanımlayarak bunların kuru madde ve toplam asit değıerlerini tespit etmiştir.

Özkaban ve Özkaban (1968)'de yaptıkları bir araştırmada, Marmara Bölgesi'ndeki bağılarda yetiştiriciliğı yapılan ve yörede değıerlendirme yönüyle sofralık olan Razakı, Değıirmendere Siyahı ve Müşküle üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini incelemiş ve tespit etmişlerdir. Ayrıca bu çalışmalarında yörede çeşit tavsiyesinde bulunurken öncelikle dikkate edilmesi gereken en önemli hususun çeşitlerin fenolojik dönemleri arasındaki gün sayıları ile sıcaklık toplamalarının olduğunu gözlemlemişlerdir.

Oraman ve Ağaoğlu (1969), Anadolu'nun dört bir tarafındaki bağı alanlarını ele alarak ülkemizdeki bağıcılık potansiyelimizin genel durumunu araştırmışlar; ayrıca bu çalışma ile ülkemiz bağı bölgelerinde yetiştiriciliğı yapılan 273 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini kısaca tespit etmişlerdir.

Chapurin (1972), Rusya şartlarında bağıcılık yapılan alanlarda yetiştiriciliğı yapılan 183 asma çeşidinin ampelografik kriterlerini incelemiş ve bu çalışmada incelediğı çeşitlerin olgunlaşma zamanlarını, orijinlerini, sinonimlerini, hastalık ve zararlılara karşı dayanımları hakkında da bilgilere yer vermiştir.

Fidan ve ark. (1972)'de yürüttükleri bir araştırmada, Ankara ili Güdül ilçesi yöresindeki bağıcılık potansiyelinin durumu hakkında kapsamlı bir araştırma yaparak yörede yetişen 13 farklı üzüm çeşidini belirlemişler ve bu çeşitlerin ampelografik özelliklerini tespit etmişlerdir.

Fidan (1973) yılındaki çalışmasında; Aydın Nazilli bölgesindeki bağı alanlarında yaygın olarak yetiştirilen ve Ankara Üniversitesi Bağı-Bahçe Kürsüsü Araştırma Bağı'nda da bulunan Kayırcık üzüm çeşidinin iyi bir sofralık çeşit olduğu tespit etmiş, bu çeşidin ampelografik özelliklerini belirlemiş, standart çeşitler arasına alınması halinde de geçici bir çeşit olarak taze üzüm ihracatında da önem kazanacağı tespitinde bulunmuştur.

Fidan (1975) yılındaki araştırmasında, Merzifon Karası, Öküzgözü ve Papaz Karası şaraplık üzüm çeşitlerinin, omcalardaki tomurcukların sürme zamanını, tüylülük, sürgün, sürgün ucu, olgun yaprak, sülükler, çiçeklenme, çiçek tipi, tane, çekirdek, salkım, büyüme, verimlilik, bir yıllık çubuk ve gözler gibi kriterler bakımından incelemiştir.

Fidan ve Tamer (1976) yılında yaptıkları çalışmada, Ankara ili şartlarına uyum sağlamış olduklarını tespit ettikleri iki üzüm çeşidi; Furmint ve Semillon'nun ampelografik özellikleri hakkında bilgi vermiş; ayrıca üzerinde çalıştıkları çeşitlere ait tüylülük durumu, sürgün ucu tipi, dişlerin şekli, olgun yaprak büyüklüğü, sülüklerin durumu, salkım şekli, çekirdek sayısı, çiçek tipi, tane sap uzunluğu, tane en/boy oranı, omcanın gelişmesi ve verimliliği ile birlikte çeşidin kullanım şekli gibi özellikleri üzerinde araştırma yapmışlardır.

Fidan (1976) yılında, Anadolu'da yetiştiriciliği yapılan asma çeşitlerini ve bu çeşitlerin değerlendirilme şekillerinin belirlenmesi amacıyla yürüttüğü araştırmasında, 16 yerli ve yabancı standart sofralık asma çeşidinin ampelografik özelliklerini Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bağ/Bahçe Kürsüsü Araştırma Bağında bulunan asma çeşitlerinde incelemiştir.

Fidan ve Fidan (1976) yılında yürüttükleri çalışmada, Akdeniz Bölgesinde yer alan Mersin ili Gülnar ilçesi şartlarında yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşitlerinden 21 tanesini belirlemiş, ayrıca bu 21 asma çeşidinin bazı ampelografik özellikleri incelemişlerdir.

Galet (1976)'da yapmış olduğu çalışma ile yayınladığı 4 ciltlik eserinde Fransa'da farklı iklim şartlarına sahip bölgelerde yetiştirilen üzüm çeşitlerini belirleyerek bu çeşitlere ait ampelografinin esaslarını belirlemiş ve temel kriterlerini inceleyip bu eserinde toplamıştır.

Morton (1979)'da dünyanın farklı iklim şartlarına sahip Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Kanada gibi ülkelerde yetişebilen asma çeşitlerini tanımlamaya yönelik olarak genç ve olgun yaprak, sürgün ucu, bir yıllık dal, salkım özellikleri ve bitkinin habitusu gibi kriterleri kullanarak çeşitlerin ampelografik özelliklerini incelemiştir.

Çelik ve ark. (1982) yaptıkları çalışmalarında, asma çeşitlerinin tanımlanmasında kullanılan ampelografik özelliklerden biri olan yaprak ayası alanının hesaplanmasını

incelemişler; araştırmacılar yaprak ayası alanını hesaplamak için yaprak alan katsayılarını, planimetre ile fotometrik ve hava akımlı ölçeklerin kullanım kolaylıklarını karşılaştırmışlar; çalışma sonucunda planimetre kullanımının zaman kaybına, fotometrik ve hava akımlı ölçekleri elde etmenin ise zor olduğuna, yaprak ayası alanının en doğru şekilde alan katsayısının kullanılarak daha doğru sonuca varılabileceğini belirlemişlerdir.

Odabaş (1984) yılında yürüttüğü araştırmada, mikro klima iklim özelliğine sahip Iğdır Ovası'nın sahip olduğu iklimsel şartların bağcılık açısından önemini ve yörede mevcut olan bağlarda uygulanan bağcılık tekniğini araştırmış; yörede yoğun olarak yetiştirilen üzüm çeşitlerinden 23 tanesinin bazı ampelografik özelliklerini ve bu çeşitlerden çoğunun standartlara girebilecek kriterlere sahip olduğunu tespit etmiştir.

Nosul'chak (1984), Türkmenistan bölgesinde oluşturulan koleksiyon bağında, 1930 yılından beri toplanan yerli ve yabancı toplam 860 üzüm çeşidini modern yetiştirme tekniklerinden de faydalanarak tekrar inceleyip bu çeşitlerin ıslah çalışmalarına olan yararlarına dikkat çekmiştir.

Fidan (1985) yılında yayınladığı “Özel Bağcılık” adlı eserinde, ülkemizde bağcılık yapılan yöreleri ve bu yörelerde yetiştirilen üzüm çeşitlerini belirleyerek ülke bağcılığının tarihi sürecine değinmiş, bu yörelerde önemli gördüğü 20 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini ayrıntılı olarak inceleyip, bu çeşitlere ait sürgün, çiçek, sülük, olgun yaprak, tane ve çekirdeklerinin fotoğraflarını vermiştir.

Geda (1985), incelediği melez üzüm çeşitlerinden bazılarının yaprak ve diğer çeşit özelliklerini karşılaştırarak çeşitler arasındaki farklılıkların sadece yaprakların boyutlarında olduğunu belirlemiş; çalışma sonucunda melez çeşitlerin genel taksonomik özellikleri bakımından tek sınıfa ait olabileceği sonucuna varmıştır.

Basso (1985), İtalya'da bulunan Elba Adası şartlarında yapılan bağcılık ve burada yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ve geçmişteki önemine değinerek, bu ada da yetiştiriciliği yapılan ve şarap yapımında kullanılan 14 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini incelemiş, önemli gördüğü 7 tanesini resimlemiştir.

Samancı (1985), yayınlamış olduğu eserinde bağcılık ile ilgili genel bilgilere ve uygulanan bağcılık tekniğine değinerek tespit etmiş olduğu standart üzüm çeşitlerini buldukları bölgelere ve kullanım amaçlarına göre sınıflandırmış; bu çeşitlerden

önemli olanlara ait tane ve salkım özellikleri ile beraber çiçek yapılarını ve olgunlaşma dönemlerini belirlemiş ve bunların fotoğraflarını vermiştir.

Çelik ve Ağaoğlu (1986), ülkemizde klon seleksiyonu konusunda inceleme yapılan 3 kurutmalık, 16 şaraplık ve 23 sofralık üzüm çeşidinin kısa ampelografilerini vermişlerdir.

Maraslı (1986), Ankara ili şartlarında yetiştiriciliği yapılan; şaraplık, kurutmalık ve sofralık olarak kullanılan yerli standart üzüm çeşitlerimizden Gülüzümü, Hafızali, Müşküle, Razakı; Sultani Çekirdeksiz, Ada Karası, Boğazkere, Emir, Hasandede, Kalecik Karası, Karasakız, Narince, Öküzgözü ve Papaz Karası çeşitlerine ait ampelografik kriterleri incelemiştir. Bu çeşitlerin ampelografik özellikleri IBPGR tarafından hazırlanan “Üzüm Tanımlama” kriterlerine göre yapılmıştır. Ayrıca araştırmacı Morton 1979’de yer alan Galet yöntemine göre yaprakların ampelografik ölçülerini belirlemiştir.

Uzun (1986), IBPGR tarafından hazırlanan “Üzüm Tanımlayıcıları” (Descriptor for Grape) metodunu kullanarak Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi bağında yetiştirilen 47 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini belirlemiştir. Bu çalışmada çeşit tanımlamada yeni bir yöntem olan “Elektroforez Tekniği”nden de yararlanılmış; ayrıca çeşitlerin sıcaklık toplamları ile gün sayılarının tespiti yapılarak hasat tarihi-sıcaklık toplamı ilişkisini araştırmıştır.

Fidan ve ark. (1986a) Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi bağında kurulan şaraplık üzüm deneme parsellerinde yetiştirilen Cabernet Sauvignon üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini tespit ederek bu çeşitte tomurcukların sürme tarihi-yaprak dökümü arasında geçen süreye kadarki vejetasyon süresinde geçirdiği aşamaları incelemişler ve fotoğraflarını vermişlerdir.

Fidan ve ark. (1986b), yaptıkları çalışmada, Aris üzüm çeşidinin güçlü şekilde gelişme gösterip bir yıllık dallarını ve üzümünü çok erken olgunlaştırması nedeniyle mildiyö, külleme gibi hastalıklara ve floksera gibi zararlılara karşı oldukça dayanıklı bir üzüm çeşidi olduğunu yürüttükleri araştırmalarında kaydetmişlerdir.

Aliev ve ark. (1987), Rusya’da bulunan Rostov bölgesi şartlarında yetiştirilen bağlarda 8 üzüm çeşidini incelemişler ve inceledikleri bu 8 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini tespit etmişlerdir.

Boursiquat ve ark. (1987), yılında yapmış oldukları çalışmada 5226 asma melezi arasındaki farklılıkları ve bu çeşitleri geleneksel yöntemler ile tanımlamanın zor olduğunu belirterek bu sorunların üstesinden gelebilmek için bunlara ait verileri tek bir bilgisayarda toplamış; çeşit tanımlamada izlenen yöntemlerin en önemli özellikleri olan istatistiksel analizleri ve elde edilen bulguları tartışmışlardır.

Demir (1987), Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü Araştırma ve Uygulama koleksiyon Bağlarında bulunan 14 üzüm çeşidini incelemiş; bunlardan 5'inin sofralık, diğer 9 çeşidin ise şaraplık olduğunu belirleyerek ampelografik özelliklerini tespit etmiştir. Çeşitlerin, ampelografik özelliklerini belirlemek için, "Descriptors for Grape" kapsamındaki "Tanımlama ve Ön Değerlendirme Verileri"ni esas almış, yaprakların ampelografik ölçülerini ise Morton'dan (1979) alınan Galet yöntemini kullanmıştır.

Gürsöz ve Ergenoğlu (1988) yılında yaptıkları çalışmalarında, Adana ili iklim şartlarında yetiştirilen 16 üzüm çeşidinin bazı fenolojik, kimyasal ve morfolojik özelliklerini incelemiş ve resimlemişlerdir.

Egger ve Grasselli (1988a ve 1988b), İtalya'da bağcılık yapılan bölgelerin çevre şartlarını, iklim yapısını, bağlarda yetiştirilen anaç ve çeşitler üzerinde yapılan 5 yıllık bir çalışma sonucunda standart ve standart olmayan birçok üzüm çeşidinin asit, kuru madde ve göz verimliliği gibi unsurların kalite üzerindeki etkilerini inceleyerek, bu çeşitleri birbirleri ile kıyaslamışlardır.

Çelik ve Odabaş (1989), Amasya ili Merkez ilçeye bağlı Çiğdemlik ve Uygur köylerinde yürüttükleri çalışmada deneme materyali olarak Çiğdemlik'de Abalıkoca (Yuvarlak ve Söbü) üzüm çeşitlerini, Uygur köyünde ise Çavuş, Sarı Devek, Kazova, Şam üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda Çavuş ve Şam üzüm çeşitlerinin fizyolojik olarak dişi, morfolojik olarak ise erdişi olduklarını, diğer üzüm çeşitlerinin ise erselik çiçek yapısında olduklarını, Abalıkoca üzüm çeşidinin yuvarlak ve söbü taneli olan iki tipinin bulunduğu tespit etmişlerdir.

Ağaoğlu ve ark. (1989), klon seleksiyon çalışmaları bakımından incelemeye alınan 44 yerli üzüm çeşidinden 13 üzüm çeşidine ait 127 tane klon adayı seçerek bu klonları kapsamlı olarak ampelografik özelliklerini de belirlemişlerdir.

Bachman ve Blaich (1990), anavatanı Asya ve Amerika olan 71 adet üzüm tür ve çeşidinin boğum aralarındaki floemlerden izole ettikleri Peroksidaz Enzimi'ni

“Isoelectric Focusing Yöntemi” ile incelemiş; elde ettikleri bulgularda bu üzüm tür ve melezlerinin *V.vinifera L.* ile kıyaslandığında bunlar arasındaki farklılığın sadece bir enzim bandından ibaret olduğunu tespit etmişlerdir.

Bowers ve ark. (1990), “Fingerprint” yöntemini kullanarak bazı şaraplık üzüm çeşitlerinin sürgün ve yaprak uçlarındaki hücrelerden elde ettikleri DNA’yı tanımlamayı başarmışlardır. Elde ettikleri sonuçlar ışığında “Fingerprint” yönteminin üzüm çeşitlerinin belirlenmesinde ve ampelografik kriterlerin tespiti konusunda önemli bir katkı sağlayabileceğini ispat etmişlerdir.

Calo ve ark. (1990), İtalya şartlarında yetiştirilen bazı üzüm çeşitleri üzerinde yapılan üç yıllık bir araştırmada, farklı isimler ile bilinen bazı üzüm çeşitlerinin aslında aynı çeşitler olduğunu, aralarındaki küçük farklılıkların ise yetiştirildikleri bölge farklılıklarından kaynaklandığını, ampelografik ve biyokimyasal kriterlerin karşılaştırılması sonucunda tespit etmişlerdir.

Anonymous (1990), Ülkemizin farklı iklim yapısına ve çevre şartlarına sahip bölgelerdeki bağlarda yetiştirilen 78 standart üzüm çeşidinin bölgelere göre dağılımı, sinonimleri, bunların belirgin tane ve salkım özellikleri, kullanım amacı ile kültürel bazı özellikleri incelenerek fotoğraflanmıştır.

Kara (1990), Tokat iline bağlı Merkez, Zile, Erba, Niksar, Pazar ve Turhal ilçelerinde bulunan bağlarda yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini, IBPGR tarafından geliştirilen yöntemin “Kimlik Bilgileri, Tanımlama ve Ön Değerlendirme Verileri, İleri Tanımlama ve Değerlendirme Verileri”ni kullanarak 88 çizelge ve 266 şekil ile sunmuştur. Çalışmada, Tokat yöresinde 44 üzüm çeşidinin yetiştirildiği; bunlardan 30 tanesinin Yeşil-Sarı taneli, 3 tanesinin Kırmızı taneli İzabel, 9 tanesinin Mavi-Siyah taneli ve 2 tanesinin ise diğer renkli (Bulut ve Fenerit) olduğunu tespit etmiştir. Araştırma sonunda *V.labrusca* türüne ait olan İzabel çeşidi dışındaki diğer tüm çeşitlerin *V. Vinifera* türüne ait olduğu bildirilmiştir.

Çelik (1990), Kastamonu iline bağlı Tosya ilçe merkezi ve Çifter Köyündeki bağ alanlarında yürütmüş olduğu araştırmasında, bölgede yoğun olarak yetiştirilen 7 tane üzüm çeşidi üzerinde inceleme yapmış; incelenen Kâhta, Kadın Parmağı, Terkabuk, Tilki Kuyruğu, Kara Üzüm, Sam ve Amat üzüm çeşitlerine ait ampelografik kriterleri belirlemiş; her bir çeşide ait çiçek, yaprak, salkım, tane ve çekirdek gibi ampelografik kriterlerin çok önemli olduğuna değinmiştir. Bu 7 üzüm çeşidinden 4’u beyaz, 3’ü siyah

renkli olup, bütün çeşitlerin erselik çiçek yapısına sahip olduğunu; yörede yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşitlerinin genelde sofralık olarak, az bir kısmının da şıralık, pekmezlik ve sirkelik olarak kullanıldığını belirtmiştir.

Galet (1990), Kıbrıs bölgesindeki bağlarda yetiştirilen üzüm çeşitlerinin coğrafik dağılımlarını, değerlendirilme şekilleri ve botanik özellikleri hakkında bir inceleme yaparak bu bölgede 12 farklı üzüm çeşidi tespit etmiştir. Çalışma sonunda bu çeşitlerin kullanım amaçlarını ve bölge bağcılığında karşılaşılan sorunların çözüm yollarını belirterek çeşitlerin fotoğraflarını vermiştir.

Schneider ve ark. (1990), “Brachetto” olarak bilinen 3 Piedmont çeşidine ait melezlere ait tanelerin kimyasal aromatik bileşimleri ve morfolojik özellikleri üzerinde incelemeler yapmışlar; yaptıkları incelemeler sonucunda elde ettikleri bulguları çoklu istatistik yöntemi ile analiz ederek melezlerin birbirlerinden ayrılacaklarını belirlemişlerdir.

Uslu (1990), yaptığı ıslah çalışmasında Türkiye’de ihtiyaç duyulan standart özelliklere sahip, ilk ve son turfanda yetiştirilen üzüm çeşitleri ile çekirdeksiz iri taneli yapıdaki çeşitleri elde etmiştir. Islah çalışmasında elde ettiği çeşitlerin kısa ampelografik özelliklerini belirtmiştir.

Kelen (1991), yaptığı çalışma ile Van şartlarında yapılan bağcılığının mevcut durumunu, bağcılık potansiyelini ve yörede bulunan bağlarda uygulanan bağcılık tekniğini inceleyerek yöre bağcılığında karşılaşılan temel sorunları ortaya koymuştur. Ayrıca yöredeki bağlarda yetiştirilen 11 üzüm çeşidini belirleyip, bu çeşitlerin ampelografik ve fenolojik özelliklerini tespit etmiştir.

Altın (1991), Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi’ne ait araştırma bağında bulunan 16 üzüm çeşidinin fenolojik ve Ampelografik özelliklerini incelemiştir. Bu çeşitlere ait yaprak, salkım ve tane gibi ampelografik kriterlerinin omcadan omcaya değiştiğini, ancak çeşit tanımlanmasında yatık tüylerin önemine değinerek dişi organ şeklinin çeşit ayırımında ayırt edici özelliğe sahip olduğunu bildirmiştir.

Blazina (1991) yılında yapmış olduğu çalışmada, Beyaz Şarap üretiminde kullanılan ve Batı Slovenya’nın Vivapa şarapçılık bölgesinde yetiştirilen Zelen üzüm çeşidinin kültürel, kalite ve botanik özelliklerini OIV kriterleri çerçevesinde tanımlamıştır.

Çelik ve Odabaş (1991), Kastamonu iline bağlı Tosya yöresinde bulunan bağlarda uygulanan işlemleri ve ilçenin iklim özelliklerinin yörede yapılan bağcılığa etkisini inceleyerek yörede yetiştiriciliği yapılan 7 üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri ile ürünlerdeki kuru madde, asit ve çeşitlere ait olgunluk indekslerini belirlemişlerdir.

Galet (1991), Fransa bağ bölgelerinde bulunan üzüm çeşitlerini göz, yaprak, sürgün ve tane özelliklerine göre sınıflandırıp tanımlamıştır. Ayrıca “Üzümler ve Fransa Bağları” adlı eserinde, bağ bölgelerinde bulunan üzüm çeşitlerinin monografilerini belirleyerek her bir monografide çeşitlere ait sinonim ve yetiştiği bölgeleri vermiştir.

Kelen ve Tekintaş (1991a ve 1991b), Van iline bağlı Gevaş ve Erciş yörelerinde bulunan bağlarda yürüttükleri araştırmalarında, Gevaş yöresinde Kalın kabuk, Tüylü, İnce kabuk, Beyaz topak; Erciş yöresinde ise Şilfoni, Kırmızı ve Erciş üzüm çeşitlerinin bulunduğunu belirleyerek, bu çeşitlere ait fenolojik ve ampelografik özellikleri yanında bunların sofralık olarak kullanılabileceğine değinmişlerdir.

Altube ve ark. (1992), İzoenzim Analizlerinin çeşit tanımlamada uygun olup olmadığı konusunda yaptığı çalışmalarında, 22 üzüm çeşidi ve 4 anaçta 7 enzim sistemini inceleyerek Fosfataz Asit, Kateşol Oksidaz, Esteraz, Malat Dehidrogenaz ve Peroksidaz İzoenzim Analizlerinin çeşitlerin tanımlanmasında uygun olduklarını belirlemişlerdir.

Blazina ve Stolfá (1992), Batı Slovenya bölgesinde geçmişten beri yetiştirilen Vitovska grganja üzüm çeşidi, uzun salkımları ve olgun yaprağının alt yüzünün sık tüylerle kaplı olması yönüyle karakterize edildiğini ve bu üzüm çeşidinin kuraklığa ve Yugoslavya şartlarına iyi derecede uyum sağladığını bildirmişler, ayrıca OIV yönteminin eksik ve üstün taraflarını tartışmışlardır.

Alleweldt ve Dettweiller (1992), yayınlamış oldukları “Asma Gen Kaynakları” adlı eserlerinde, 40 ülkenin üzüm çeşit koleksiyonunu ele alarak bağcılığın tarihçesine, bağcılığın dünyadaki durumuna, bağcılıkta yapılan ıslah çalışmalarına, ülkeler bazında üzüm çeşitlerinin coğrafi yayılımlarına, orijinlerine, çeşitlere ait ampelografik özellikleri yanı sıra çeşit isimleri ve sinonimlerine değinerek bu konularda kapsamlı bir tespit yapmışlardır.

Castia ve ark. (1992), Sardinya bölgesinde bulunan bağlarda yetiştirilen asma çeşitlerini belirlemek ve bu çeşitlerin hangi Antosyanin gruplarına ait olduklarını belirlemek amacıyla biyokimyasal yöntemler kullanmışlardır. İncelenen üzüm

çeşitlerinden bazıları antosiyaninler açısından aynı grupta yer alırken bazı çeşitler birbirinden bağımsız bir grup oluşturmuştur. Araştırmacılar, elde ettikleri bulgular dâhilinde, bu farklılığın çeşitleri tanımlamada ampelometrik ve ampelografik kriterleri destekleyebileceğini saptamışlardır.

Bowers ve ark. (1993), Yaptıkları çalışmalarında, DNA PARMAK İZİ yöntemi ile California şartlarında yetiştirilen 43 şaraplık üzüm çeşitlerini tanımlayarak, bu çeşitlere ait ampelografik özelliklerini belirlemişlerdir.

Antonacci ve Placco (1993) yılında yapmış oldukları çalışmalarında, İtalya şartlarında bulunan bağlarda yetiştirilen Magliocco Canino üzüm çeşidine ait kültürel özellikler, üzüm çeşidinin değerlendirilme şekli, ekonomik önemi, coğrafik dağılımı ve ampelografik özelliklerini incelemişlerdir.

Gürsöz (1993), Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) içerisinde yer alan illerde bulunan mevcut bağlarda yapılan bağıcılığın durumunu ve bu bağlarda yetiştirilen üzüm çeşitlerini IBPGR'nin "Üzüm Tanımlayıcıları" metoduna göre tanımlamış, GAP illerinin bölge bağıcılığı hakkında bilgiler vermiştir.

Cancellier ve Angelini (1993), İtalya'nın Verona bölgesinde yetiştirilen yöresel üzüm çeşitlerinden biri olan Corvina ve bu çeşidin bir alt varyetesi olduğu tahmin edilen Corvinone üzüm çeşitlerinin izoenzim yöntemi ile ampelografik özelliklerini birbiri ile kıyaslayarak bu çeşitlerin birbirlerinden tamamen farklı çeşitler olduklarını tespit etmişlerdir.

Martinez ve ark. (1993), Albarino üzüm çeşidinin in vitro kültüründe ürettikleri bitkilerini, çöğürlerini ve yetişkin asmalarını tanımlayarak, bunlara ait olgun yaprakları kıyaslamışlardır. Çalışma sonucunda olgun yapraklarda büyüklük, tüy ve renklenme gibi bazı ampelografik özelliklerinde farklılıklar tespit etmişlerdir.

Schneider ve Mannini (1993), İtalya'nın Liguria yöresindeki bağlarda yetiştirilen ve Lumasina adı ile bilinen çeşidin salkım, tane ve ana morfolojik özellikleri ile çeşide ait verim kriterlerini araştırmışlar; Lumasina isimli çeşidin aromalı ve köpüklü beyaz şarap yapımında oldukça iyi sonuçlar elde edildiğini bildirmişler; ayrıca çeşidin kuru ve optimum iklim şartlarında verim durumunu incelemişler.

Samancı ve Uslu (1993), yapmış oldukları araştırmalarında OIV ve IBPGR yöntemlerini kullanarak Türkiye'de yetiştirilen 26 çeşit Razakı gurubu üzümünün toplam 47 ampelografik özelliğini belirlemişlerdir. Araştırmalarında elde ettikleri

bulgular ışığında, Razakı'nın dünyanın birçok yöresindeki bağlarda yetiştirilen bir grup adı olduğunu belirlemişlerdir.

Aktepe (1994), Ankara ili Kalecik yöresinde bulunan bağlarda yetiştirilen üzüm çeşitlerine ait ampelografik özelliklerinin belirlenmesinde IBPGR tarafından hazırlanan "Üzüm Tanımlayıcıları" yöntemini kullanmıştır. Bu yöntem sayesinde yörede yetiştirilen 28 üzüm çeşidinin özellikleri belirlenmiş ve yörede en fazla yetiştirilen çeşitlerin Sungurlu, Kalecik karası ve Kara üzüm olduğunu bildirmiştir.

Cravero ve ark. (1994), yaptıkları çalışmada ampelometrik ve kimyasal yöntemleri kullanarak renkli ve muskat kokulu 22 üzüm çeşidini tanımlamışlar; ampelografik gözlemler sonucunda çeşitleri morfolojik özelliklerine göre sınıflandırmışlardır. Biyokimyasal tanımlama yönteminde tartarik asitle birlikte tane kabuklarındaki antosiyaninlerin belirlenmesi ve çeşitlerin tane kabuk rengine göre sınıflandırılmasını sağlayarak bunun bazı tane polifenollerıyla olan ilişkilerini ortaya koymuşlardır.

Buchbauer ve ark. (1994); 7 üzüm çeşidi üzerinde yapılan incelemelerde çeşitlere ait çiçek aroması ile çiçeğin diğer aksamındaki kokulu bileşikler arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeye çalışmışlar; çoklu veri analizleri yardımıyla kokulu bileşikler ve temel elemanlar arasında önemli bağlantılar olduğunu saptamışlardır. Yine incelenen çeşitlerin ampelografik özellikleri arasında herhangi bir bağıntı olma ihtimalini tartışmışlardır.

Gemalmaz (1994), Ankara ili Beypazarı ve Güdül ilçelerindeki bağlarda yapmış olduğu incelemeler de, bu yörelerin bağcılığını ve bağlarda uygulanan bağcılık tekniği hakkında bilgi vererek, buralarda yetiştirilen 25 üzüm çeşidini ve bu 25 üzüm çeşidinin tanımlanmasını IBPGR tarafından hazırlanan "Üzüm Tanımlayıcıları" yöntemine göre yaparak bu çeşitlere ait ampelografik ve fenolojik özellikleri tespit etmiştir.

Dursun (1994), bir çalışmasında Kırıkkale iline bağlı Delice ilçesinde bulunan bağcılığı ve yöredeki bağlarda uygulanan bağcılık tekniğini inceleyerek bu yörede bağcılığın geliştirilmesi için alınması gerekli tedbirleri sıralamıştır. Yörede yetiştirilen üzüm çeşitlerini IBPGR'ye göre tanımlamalarını yapmıştır.

Kaplan (1994), Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinden olan Diyarbakır ve Mardin illerinin bağcılığını ve yörelerde bulunan bağlarda uygulanan bağcılık tekniği hakkında

incelemeler yapmış, buralarda yetiştiriciliği yapılan 53 üzüm çeşidinin tanımlanmasını IBPGR'ye göre yaparak bu çeşitlerin *V. vinifera L.* türüne ait olduğunu belirlemiştir.

Atlı ve Arpacı (1995), Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman ve Kahramanmaraş illerinde yetiştirilen standart üzüm çeşitlerini, sinonimleri ve yayılım alanlarıyla birlikte inceleyerek bu üzüm çeşitlerine ait fenolojik ve ampelografik özellikleri belirleyerek bir kolleksiyon bağı kurmuşlardır.

Akın (1995), Konya ilinin Hadim, Akören ve Güney sınır bölgelerindeki bağlarda yetiştirilen üzüm çeşitlerini belirleyerek bu çeşitlerin ampelografik özelliklerini IBPGR'ye göre ayrıntılı olarak tespit etmiştir. Konya yöresinde yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşitlerinin göz verimlilikleri hakkında yaptığı inceleme sonucunda bazı çeşitler için kısa, bazı çeşitler için ise uzun budama tavsiyesinde bulunmuştur.

Boz (1995) yılında yaptığı çalışmada, (Anonymous, 1989)'u temel alarak melezleme çalışmaları ile elde edilen sofralık ve çekirdeksiz ümitvari çeşit ve çeşit adaylarının toplam 39 karakterini belirleyerek verimliliklerini kışlık gözlerin buldukları yere göre incelemiştir.

Bassi ve ark. (1995) yaptıkları araştırmada, üzüm çeşitlerinin tanımlanmasında fenolojik ve morfolojik özelliklerle beraber klasik ampelografik kriterleri incelemişlerdir. Bu incelemede üzüm çeşitlerini belirlemek için moleküler bir teknik olan "Fingerprint" yönteminin kullanılması ve güvenilir sonuçlar vermesine rağmen morfolojik ve fenolojik özelliklere dayalı geleneksel ampelografiye ihtiyaç olacağını belirtmişlerdir.

Gider (1995) yaptığı araştırmada, Ankara şartlarında klon seleksiyonu çalışmaları ile elde edilen 20 Kalecik karası klonunun çeşit özelliklerini IBPGR tarafından hazırlanan "Üzüm Tanımlayıcıları" yöntemine göre inceleyerek klonları kıyaslamıştır. Araştırma sonucunda klonlar arasında bazı özellikler bakımından önemli farklılıklar saptamıştır.

Calove ark. (1995), klon ve çeşitlerin tanımlanmalarında daha doğru bilgilerin elde edilmesi için ampelografik/ampelometrik ölçümlerin yanında izoenzim ve DNA analizlerini incelemişler, bu inceleme sonucunda izoenzim analizlerinin aynı çeşide ait klonlar arasındaki ayrımı belirlemede eksik kalmasının yanında bazı çeşitlere ait

sorunları çözmeye yararlı olacağını, ayrıca çeşit tanımlamada DNA analizlerinin çıkacak sorunları çözmeye önemli katkı sağlayabileceğini belirtmişlerdir.

Schneider (1995) yaptığı bir çalışmada; çeşit, tür ve klonların tanımlanmasında biyokimyasal ve moleküler yöntemlerdeki son gelişmelere rağmen morfolojik parametrelerin incelenmesinin en rahat ve en önemli yöntem olduğunu belirtmiştir.

Kara ve Beyoğlu (1995), Konya ili Beyşehir ilçesi şartlarında yetiştirilen 10 tane üzüm çeşidinin tanımlanmasında IBPGR ile OIV tarafından oluşturulan normlardan faydalanmışlardır. Ayrıca, Galet (1990) yöntemini kullanarak olgun yaprakların ampelometrik ölçütlerini saptamışlardır.

Diri (1995), Çorum iline bağlı Sungurlu ilçesinde bulunan bağlardaki mevcut bağcılığının durumunu, bağcılıkta görülen sorunları ve yöredeki bağlarda yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini belirlemiştir. Araştırmacı, yetiştiriciliği yapılan 17 çeşidin arasında çok küçük farklılıklar olmasına rağmen bu çeşitlerinin tamamının *V. vinifera L.*' ya ait kültür çeşitleri olduklarını saptamıştır.

Haj-Amiri ve Sanei-Shariatpanahi (1996), İran'ın Kermanshah bölgesinde bulunan bağlarda yetiştirilen 37 yerli üzüm çeşidini IBPGR'ye göre tanımlamışlardır.

Türkkan (1996), Kayseri ili İncesu ilçesinde yaptığı araştırmasında, yörede yetiştirilen 12'si renkli, 17'si beyaz olmak üzere toplam 29 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini IPPGR yönteminin ilk bölümü olan "Tanımlama ve Ön Değerlendirme Verileri" ni esas alarak incelemiştir.

Küçükhascul (1996), Karabük ili Safranbolu yöresinde yetiştirilen 20 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini IBPGR yöntemine göre tanımlayarak yörede yetiştirilen üzüm çeşitlerinin tamamının *V. vinifera L.* türüne ait olduklarını saptamıştır.

Dilli (1997) yürüttüğü çalışmada, Horoz Karası, Öküzgözü, İtalia, Carignane, Muscat Rein de Vigne çeşitlerinin Harran Ovası bağcılığı için yararlı olacağını belirtmiştir. Ayrıca Harran Ovası sulu şartlarında yetiştirilen 14 üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri ile verim ve kalite unsurlarını incelemiştir. Araştırmacı, genç ve olgun yapraklardaki tüylülüğün susuz şartlarda daha yoğun olduğunu gözlemlemiştir.

Toda ve Sancha (1997) yürüttükleri çalışmada, IBPGR yöntemini kullanarak 14 üzüm çeşidine ait 60 genotipin ampelografik özelliklerini tespit etmişlerdir. Araştırmacılar, CAL 19 ve CAL 21 genotiplerinin Calagrano çeşidine ait olduklarını,

Jaina ve Cagazal çeşitlerinin sinonim olduklarını, Turrentes olarak bilinen RA 71 ve TUR genotiplerinin ise iki farklı çeşit olduklarını ortaya koymuşlardır.

Akkurt (1997), Konya ili Meram ilçesi bağcılığını araştırarak bağcılık açısından yörenin sahip olduğu iklim şartlarını inceleme yanında, olgun yaprağın ampelografik ölçülerini Galet (1990) metoduna belirleyerek yöredeki bağlarda bulunan 13 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini IBPGR'nin "Üzüm Tanımlayıcıları" yöntemine göre belirlemiştir.

Çalışkan ve Ağaoğlu (1998), Anadolu coğrafyasındaki bağlarda yetiştirilen bazı Çavuş üzümü tiplerinin "Elektroforez Yöntemi" ile tanımlanmaları üzerinde bir inceleme yapmışlar; inceleme sonucunda Kateşol Oksidaz, Peroksidaz ve Esteraz izoenzimlerini tipler arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Çelik ve Karanis (1998)'de, Amasya ilinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin IBPGR'nin "Üzüm ev Tanımlayıcıları" yöntemini kullanarak ampelografik özelliklerini tespit etmişlerdir. Söz konusu üzüm çeşitlerinin *V.vinifera L.*'nin kültür çeşitleri olduklarını ve bu türün ortak özelliklerini taşıdıklarını belirtmişlerdir.

Ağaoğlu ve ark. (1998), İzoenzim bandlarından yararlanarak "Elektroforez Tekniği" ile ülkemiz de yetiştirilen bazı yerli ve yabancı üzüm çeşitlerinin tanımlamalarını yapmışlardır. Araştırma sonucunda eldeki çeşitlere göre değişen sayıda İzoenzim bandı ve bu bandlara ait nisbi frekans değerlerini tespit etmişlerdir.

Polat ve ark. (1998), Cardinal ve Perlette çeşitleri ile yeni elde edilen toplam 12 üzüm çeşidinin DNA parmak izlerini belirlemeye çalışmışlar; çalışma sonunda her bir melez üzüm çeşidi için markör oluşturacak uygun primerleri belirleyerek bu fertlerin genomları hakkında bilgi edinmişlerdir.

Regner ve ark. (1999), morfolojik karakterler ve moleküler markörlerden yararlanarak Blauer Portugieser üzüm çeşidinin orijinini araştırmışlar ve morfolojik özelliklerin tespit edilmesinde OIV listesindeki 32 karakteri kullanmışlardır.

Cangi (1999), Ordu yöresinde bulunan bağlarda yetiştirilen 8 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini IBPGR'nin "Üzüm Tanımlayıcıları" metoduna göre tespit etmiştir. İncelemede İzabella çeşidinin *Vitis labrusca L.*'nin bir varyetesi olduğunu belirlerken, diğer yedi çeşidin ise *Vitis vinifera L.*'nin kültür varyeteleri olduğunu belirtmiştir.

Ecevit ve Kelen (1999), Isparta ili Atabey şartlarında yetiştiriciliği yapılan Siyah Gemre, Razakı, Danagözü, Acıkara, Kadınparmağı, Sarıemin, Tilkikuyruğu, Arap Büzgülü, Burdur Dimitri, Siyah Dimrit, Ak Dimrit, Pembe Gemre ve Siyah Büzgülü üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesinde IBPGR, OIV ile UPOV tarafından ortaklaşa kabul edilen “Descriptors for Grape” (IPGRI, 1983) tanımlama normlarından faydalanmışlardır.

Martinez ve Perez (2000), İspanya'nın kuzeyindeki Asturias Princedom yöresi bağcılığını ve üretici bağlarında yetiştirilen yerli üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini incelemişlerdir. Yaptıkları inceleme sonucunda, OIV metoduna göre üzüm çeşitlerinin genç sürgün, olgun yaprak, salkım, tane ve çekirdek özelliklerini belirlemişlerdir.

Ünal (2000), Malatya ve Elâzığ illeri bağcılığını inceleyerek, Elâzığ'a ait 15 üzüm çeşidinin kısa, Malatya'da yetiştirilen 20 üzüm çeşidinin ise ayrıntılı olarak ampelografik ve fenolojik özelliklerini IBPGR, OIV ve UPOV yöntemlerini dikkate alarak incelemiştir.

Filippetti ve ark. (2001), Spergola, Semillon ve Sauvignon Blanch çeşitlerine ait bir sinonim olup olmadığını belirlemek amacıyla ampelografik ve genetik çalışma yapmış, fakat çalışmalar sonucunda bu üç üzüm çeşidinin tamamen farklı çeşitler olduğu kanaatine varmıştır.

Masi ve ark. (2001), Casavecchia çeşidine ait ampelografik, fenolojik, agronomik ve teknolojik özelliklerini belirlemiş, araştırma sonucunda elde ettiği verilere göre Casavecchia çeşidinin sinonimlerinden farklı bir çeşit olduğunu saptamıştır.

Asensio ve ark. (2002), İspanya'nın Extremadure bölgesinde yetiştirilen 9 beyaz üzüm çeşidini amino asit analizlerine ve morfolojik özelliklerine göre belirlemeye çalışmıştır. Amino asit analizleri ve morfolojik özelliklerin tanımlayıcı metotlar olduklarını belirterek çeşit tanımlamada morfolojik özelliklerin daha uygun bir yöntem olduğunu gözlemlemiştir.

Kader ve Iğın (2002), yurtdışından getirilen ve Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü koleksiyon bağında yer alan 4 çekirdekli üzüm çeşidi ve 5 çekirdeksiz üzüm çeşidinin yaprak, çiçek, sürgün, salkım tane ve çekirdek özelliklerini belirleyerek çiçek özelliklerini OIV yöntemine göre belirlemişlerdir.

Odabaş ve ark. (2002), yaptıkları çalışmada, Amasya ili Merzifon şartlarında yetiştirilen Horoz yüreği, Merzifon karası, Amasyalık, Kırmızı üzüm, Dişi Mercan, Erkek Mercan, Kazova ve Abalıkoca üzüm çeşitlerinin ampelografik kriterlerini inceleyerek tüm üzüm çeşitlerinin sürgün ucu açık, sülüklerinin kesikli ve çekirdek kenarında çıkıntı olmaması nedeniyle *V. Vinifera L.* türüne mensup olduklarını saptamışlardır.

Fanizza ve ark. (2003), AFLP analiz yöntemini kullanarak aromatik üzüm (*V. vinifera L.*) çeşitleri arasındaki genetik ilişkileri belirleme konusundaki çalışmada 22 adet primer çifti 564'ü polimorfik olmak üzere tüm genotipleri içeren toplam 1331 bant üretildiğini, yöntemin bazı sinonim ve homonim aromatik üzüm çeşitleri arasındaki genetik ilişkiyi belirlemede faydalı olabileceğini saptamışlardır.

Pollefeys ve Bousquet (2003), Amerika'nın Kuzey Bölgesinde yetiştirilen Fransız-Amerikan asma melezlerinin moleküler genetik çeşitliliğinin ele alındığı araştırmada; 6 microsatellit (SSR) marker, 33 tanımlayıcı RAPD markerleri ve UPGMA ilişki analizi yöntemlerinden yararlanmışlardır. Amerika'nın Kuzey bölgelerinde hâkim olan asma gen kaynağının *V. riparia* ve *V. labrusca*'ya, Avrupa'da ise *V. Vinifera* asma gen kaynağının hâkim olduğunun teyit edildiğini bildirmişlerdir.

Güleryüz ve Köse (2003) yılında yürüttükleri çalışmada, Erzurum ili Olur ilçesi şartlarında yetiştiriciliği yapılan üzüm çeşitlerini belirlemeye çalışmışlar, yapılan incelemeler neticesinde yörede bulunan 9 üzüm çeşidinin ampelografik özellikleri IBPGR tarafından hazırlanan Üzüm Tanımlayıcıları (Descriptors for Grape) yöntemine göre belirlemişlerdir. İncelenen tüm çeşitlerin *V. Vinifera L.* türüne ait olduğu, çiçek yapılarının erselik ve çekirdekli oldukları, yaprak büyüklüğü, dilim sayıları ve tane iriliği yönünden bazı farklılıkların bulunduğunu saptamışlardır.

Snoussi ve ark. (2004), çalışmalarında nükleer ve kloroplastik moleküler markerler yöntemlerini kullanarak Tunus'ta yetiştirilen kültür ve yabani asma arasındaki genetik ilişkileri incelemişler, inceleme sonucunda elde ettikleri bulgularda, kültür ve yabani asma formları arasında güçlü genetik benzerlikler tespit edilmediğini, kültür asma çeşitlerinin lokal varyetelerle çoğaltılmadığını ve bunların tarih boyunca diğer bölgelerden taşındığının tespit edildiğini belirtmişlerdir.

Rubio ve Yuste (2004), İspanya'da yetiştirilen ve Tempranillo adı ile anılan üzüm çeşitlerine ait klonların ampelografik özelliklerini incelemişler ve klonlara ait 53

ampelografik özelliği 2001 ve 2002 yıllarında belirlemişlerdir. Ayrıca Unweighted Pair Group Method With Arithmetic Means (UPGMA) yöntemini kullanarak klonlara ait soy ağacı analizlerini yaparak klonlar arasındaki benzerlikleri 4 kola ayrılan dendrogramda incelemişlerdir.

Ortiz ve ark. (2004), İspanya'nın Alcalá de Henares yöresindeki *V. vinifera* gen bankasındaki 621 çeşidi morfolojik tanımlayıcılar, izoenzim bantları ve moleküler markörler yöntemlerine göre tanımlamıştır. Çeşit karakterizasyonu için en uygun tanımlayıcıların 32 OIV tanımlayıcısının olduğunu belirlemiştir. Ayrıca gen bankalarındaki sinonimleri belirlemek için morfolojik tanımlayıcılar ve moleküler tekniklerin bir arada kullanılmasını tavsiye etmiştir.

Schmid ve Manty (2005), Avusturya'da Kober 5BB asma anacı klonlarının üstün nitelikli bireylerini seçerek kirece dayanıklılık, kallus oluşturma gücü, omca gelişimi ve aşı uyumu itibarı ile 17 klonun kapsamlı ampelografik tanımlamalarını yapmışlardır.

Santiago ve ark. (2005), İspanya'nın Kuzeybatısında yer alan yedi kuzey Portugal yöresinde yetiştirilen 13 farklı üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini incelemiştir. Ampelografik kriterleri belirlemek amacıyla IBPGR'nin "Üzüm Tanımlayıcıları" yöntemini kullanmış, 5 çeşidin sinonim, diğer 8 çeşidin ise tamamen farklı çeşitler olduklarını saptamıştır.

Ergül ve ark. (2006b) yılında yapmış oldukları çalışmada, Anadolu da ekonomik açıdan sofralık olarak kullanılan Misket ve Parmak üzüm çeşidinin arasındaki genetik ilişkiyi Amplified Fragment Length Polymorphism (AFLP) metodundan yararlanarak belirlemişler; "Muscat of Alexandria" ve "Muscat of Hamburg" arasındaki yakın genetik ilişkiyi tespit ederek muhtemelen aynı genetik materyalden meydana gelmiş olabileceklerini belirlemişlerdir.

Cangi ve ark. (2006), Ordu ve Giresun şartlarında yetiştirilen 11 tabii Foksi *V. labrusca* L. türüne ait üzüm çeşidi genotiplerinin ampelografik özelliklerini uluslararası normlarda yer alan 37 karakteri ve genotiplerin hermafrodit cinsiyet de olduğunu tespit etmişlerdir.

Küey ve Çoban (2006), Manisa Yuntdağı çevresinde yetiştirilen 10 mahalli üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini uluslararası normlara uygun olarak tespitini yapmışlardır.

Gonzalez ve ark. (2007), Moravio ve sinonimleri olarak bilinen 12 üzüm çeşidini tanımlamak amacı ile 42 morfolojik özellik, 12 mikrosatellit ve 3 farklı izoenzim sisteminden yararlanmışlardır. Araştırmacılar, üzüm çeşitlerinin tespiti konusunda mikrosatellit yöntemi ile ampelografik özelliklerin, izoenzim sistemine göre daha kolay ve faydalı olabileceğini belirlemişlerdir.

Güler (2007), Siirt ili Pervari ilçesinde yetiştirilen 8 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini IBPGR'nin "Üzüm Tanımlayıcıları" yöntemine göre belirleyerek çeşitlerdeki tüylülüğün daha çok sürgün ucu, genç ve olgun yaprakta önem arz ettiğini, yaprak sapı, sürgün ve çubukta fazla bir değeri olmadığını belirlemiştir.

Çelik ve ark. (2008), Ülkemizin Kuzeydoğusunda yer alan Artvin ve Rize illerinde yapılan çalışmalarında, yörede yetiştirilen *Vitis labrusca L.* türüne ait olan 18 genotipi OIV metodundan yararlanarak tanımlamışlardır. Bu çalışmada, incelenen tüm genotiplerin Karadeniz bölgesinde *V. Labrusca L.* bağıcılığı için ümitvar olduklarını belirtmişlerdir.

Sabır ve ark. (2008), 20 Amerikan asma anacı ve 59 üzüm çeşidinin ampelografik ve moleküler yöntemlerden faydalanarak çeşit tespitini ve ampelografik çalışmalarda genotipleri uluslararası asma tanımlama listesinde yer alan 44 özelliği kullanarak tanımlamışlardır. Moleküler çalışmalarda ise 60 ISSR primerini tarayarak en uygun 20 primeri kullanmışlardır.

Sabır (2008), Çukurova üniversitesinde yer alan asma gen kaynaklarındaki üzüm çeşitlerini OIV kriterlerine göre tanımlamıştır.

Zdunic ve ark. (2008), Hırvatistan'ın yerli üzüm çeşidi olan Prč Bijeli'yi IBPGR'nin listesindeki 52 morfolojik karakteri kullanarak ampelografik ve fenolojik özelliklerini tespit etmişlerdir.

OIV (2009a ve 2009b), Dört dile çevrilen "Dünya Şaraplık Üzüm Çeşitleri" adlı eserde, 12 farklı ülkeden seçtikleri 449 tane üzüm çeşidini OIV kodlu 84 karakterle tespit etmişler, incelenen kriterlerin sadece sınıf kodları verilmiştir.

Sabır ve ark. (2009), tespit ettikleri 44 üzüm çeşidi arasındaki akrabalık ilişkilerini inceleyerek çeşitlerin ampelografik ve moleküler tanımlamasını IBPGR normlarına göre belirlemişlerdir.

Çelik ve ark. (2009), Samsun şartlarında yetiştirilen *V. labrusca L.* türüne ait 13 tipin ampelografik özelliklerini IBPGR tarafından hazırlanan "Üzüm Tanımlayıcıları"

yöntemine göre tanımlayarak tüm tiplerde sürgün üzerindeki sülüklerin sürekli bir dağılım gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Kılıç (2009), Van ili Gevaş yöresi şartlarında yetiştirilen Artos, Dilber, Siirt, Karagöz, Yeşil, Ağa ve Erek üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini IBPGR'ye göre belirlemiştir. Çalışma sonucunda çeşitlerin *V. vinifera L.*'ye ait kültür çeşitleri ve bu türün ortak özelliklerine sahip olduklarını saptamıştır.

Ersayar (2010), Van merkez ve Edremit ilçesinde bulunan bağlarda yetiştirilen 14 üzüm çeşidinin ampelografik kriterlerini IBPGR'ye göre inceleyerek bu çeşitlerin hepsinin *V. vinifera L.* türüne ait çeşitler olduğunu belirtmişlerdir.

Uyak (2010), Siirt şartlarında üretici bağlarında yetiştirilen 35 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini IBPGR'ye göre belirleyerek bu çeşitlerin *V. vinifera L.* türüne ait olduğunu saptamış ve üzüm çeşitlerinin belirlenmesinde kullanılan morfolojik ve fenolojik özelliklerin yöre, bakım şartları, buldukları yer ve zamana göre farklılık gösterebileceğini bildirmiştir.

Kara ve ark. (2011), Ülkemizin Güneybatı kesiminde yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerini ampelografik özelliklerini inceleyerek 10 asma çeşidini (*V. vinifera L.*), uluslararası normlara göre belirlemiştir. Bu çalışmada bazı yerli ve melez çeşitlerine ait farklı organların morfolojileri, fenolojik safhaları ve pomolojik özelliklerine değinmişlerdir. Söz konusu çeşitler arasında ampelografik karakter bakımından önem arz eden farklılıkları ve bu farklılıklar arasındaki ilişkiler UPGMA dendrogram analizi yöntemi ile belirlemiştir. Bazı özelliklerin ampelografik dendrogramda özellikle rol aldığını düşünmüşlerdir.

Uyak ve ark. (2011a), Siirt-Pervari yöresinde yetiştirilen ve *V. vinifera L.* türüne ait 16 üzüm çeşidinin ampelografik kriterlerini belirleyerek bu çeşitlerin çiçek yapılarının farklı olduğunu bildirmişlerdir. Çalışma sonunda bu çeşitlerden 13 çeşitte erdişi, Polat, Rotil ve Silopi çeşitlerinin ise “morfolojik erdişi fizyolojik dişi” olduğunu belirtmişlerdir.

Uyak ve ark. (2011b), Siirt iline bağlı Şirvan ve Eruh ilçelerinde yetiştirilen *V. vinifera L.* türüne ait üzüm çeşitlerinin ampelografik kriterlerini IBPGR tarafından hazırlanan “Üzüm Tanımlayıcıları” yöntemine göre belirleyerek yörede bulunan 8 üzüm çeşidin cinsiyetinin erdişi, 2 çeşidin ise “morfolojik erdişi fizyolojik dişi” yapıda olduğunu tespit etmişlerdir.

Kılıç ve ark. (2011), Van'ın Gevaş ilçesi şartlarında yetişen 7 üzüm çeşidinin ampelografik özelliklerini uluslararası normlara göre tespit etmişlerdir.

Zamanidis ve ark (2011), Yunanistan'ın güney kesimlerinde yetiştirilen kaliteli kırmızı şaraplık Bacouri (*V. vinifera L. spp. sativa*) çeşidinin morfolojik tanımını OIV metoduna göre yaparak teknolojik nitelikleri ile ekonomik değerini tespit etmişlerdir.

Zhang ve ark. (2011), Yunanistan şartlarında yetiştirilen 20 üzüm çeşidi belirlemişler; geliştirdikleri prototipin doğruluğunu test etmek amacıyla bu çeşitlerden aldıkları 354 dijital yaprak görüntüsünü bilgisayar ortamında değerlendirerek %87 doğrulama oranı ile bilgisayar destekli yeni tür teşhisi, yaprak hastalıkları teşhisi ve klasik ampelografik tanımlama metodunun da yaprak alanını ölçmede uygulanabilir bir yöntem olduğunu ortaya koymuşlardır.

Ersayar ve ark. (2011), Van ili şartlarında yetiştirilen 14 üzüm çeşidinin ampelografik kriterlerini uluslararası normlarda kabul gören standartlara göre belirlemişlerdir.

Anonymous (2012), OIV Minimal tanımlayıcılar listesinde yer alan 14, asıl ampelografik tanımlayıcılar listesinde 6'sı SSR olmak üzere 69 karakter ve tamamlayıcı ampelografik tanımlayıcılar listesindeki 89 karakterle tanımlamanın yapılmasını 22 Haziran 2012 tarihinde İzmir'de yapılan toplantıda kararlaştırmışlardır.

Popescu ve ark. (2013), Tuna nehri kıyı kesimi şartlarında yetişen yabancı asma *V. vinifera L. ssp. sylvestris (Gmelin)* popülasyonundan aldığı 65 genotipin ampelografik özelliklerini geleneksel metotlarla tespit ederek bunların yarı gelişmiş ayrı eşeyli, büyük çoğunluğunun (%70) erkek çiçeğe sahip olduklarını ve bazı polen boyutlarını saptamışlardır.

OIV (2013), OIV üyesi 35 farklı ülkeden toplanan 6154 tane üzüm çeşidi ve asma anaçlarının bir listesini oluşturarak değişik ülkelerdeki benzer kayıtlar düşünüldüğünde bu listede 4020 tane çeşit tespit etmiş, bu çeşitleri alfabetik sıraya göre kullanım alanları dikkate alınmadan listelemişlerdir.

Aktaş (2013), Hakkâri ili Şemdinli yöresinde yetiştirilen Çekirdeksiz, Keçimemesi, Süleymani, Şemdinli-1, Reşik, Sadani, Veşifir, Hurist, Zerik, Kırkire ve Sıpiyaşın üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini belirlemiştir.

Aslan (2013), Hakkâri-Yüksekova şartlarında yetiştirilen Besirane, Daufi, Ğatunok, Mercani, Merceğül, Mirani, Öküzgözü, Reşmiv, Savdani, Tırşık, Tritelk ve

Zerik üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerini uluslararası standartlarda kabul gören normlara göre tespit etmiştir.

Binay (2013), Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü araştırma parsellerinde yer alan Besni, Beylerce, Dimlit, Ekşikara, Göğ Üzüm, Horoz Karası, Kara Saki, Kara Yaprak, Kurutmalık Siyah, Mor Üzüm, Muscat Lierval, Muskat, Sivri Kara, Siyah Dimrit ve Sultan Dirmiti üzüm çeşitlerine ait ampelografik ve ampelometrik özellikleri güncellenmiş OIV göre tanımlamasını yapmıştır.

Dilli ve ark. (2014), Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü tarafından selekte edilen 2 asma anacı klonları ile Ege bölgesinde yetiştirilen 14 önemli üzüm çeşidine ait morfolojik ve ampelografik özellikleri OIV, UPOV ve IBPGR'ye göre belirleyerek aralarındaki benzerlik ilişkisini incelemişlerdir.

Eker (2015), yılında yaptığı çalışmada, Konya ili Hadim, Bozkır ve Güney Sınır bölgelerinde yoğun bir şekilde yetiştirilip yörede sofralık, kurutmalık ve şıralık olarak en çok tercih edilen antik üzüm (*V. vinifera L.*) sınıfına ait çeşitleri “Ekşi Kara” ve “Gök Üzümü”nün ampelografik özelliklerini en son 2012 yılında güncelleştirilen OIV üzüm ve asma anaç çeşit tanımlama kriterleri listesinde yer alan 69 esas tanımlayıcıdan 63'ü ve 89 tamamlayıcı karakterden 81'i olmak üzere toplam 144 karakterle tanımlamalarını yapmıştır.

Karataş ve ark. (2016), Diyarbakır ili tüm ilçelerinde bağ alanlarında yapılan incelemeler sonucunda toplam 69 farklı özelliklerde yetiştiriciliği yapılan çoğu yöresel ve az sayıda standart çeşitler tespit edilmiş ve çeşitlerin değerlendirilme yönlerini incelemişlerdir.

Ünal ve Sevgin (2017), Şırnak ili İdil ilçesinde yetiştiriciliği yapılan 19 mahalli üzüm çeşidinin hasattan hemen önce salkımlar omca üzerindeyken kısa ampelografik özelliklerini tespit etmişler, çeşitlerin fotoğrafları yanı sıra yöre bağlarından fotoğraflar vermişlerdir.

Özdemir ve Bayhan (2018), Diyarbakır ili Çermik ve Eğil ilçelerinde yetiştirilen Yalova İncisi, Ata Sarısı, Cardinal, Trakya İlkeren, Tahannebi, Şire, Genç Mehmet, Kızıl Banki, Abderi, Tilki Kuyruğu ve Vanki sofralık üzüm çeşitlerini incelemiş ve bu çeşitlere ait salkım, tane ve şıra özelliklerini belirlemişlerdir.

Özdemir ve Sessiz (2018), Diyarbakır, Elazığ ve Mardin illerinde yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan Öküzgözü, Boğazkere ve Şire üzüm çeşitlerini ben düşme, ben

düşmeden 15 gün sonra ve hasat zamanı olmak üzere üç farklı olgunluk döneminde üzüm tanelerinin tane uzunluğu (mm), genişliği (mm), kalınlığı (mm), tane ağırlığı (g), tane hacmi (ml), aritmetik ortalama (mm), geometrik ortalama (mm), yüzey alanı (mm²), küresellik (%), olgunluk indisi (%), asitlik (%), SÇKM (%), pH miktarında meydana gelen fiziksel ve kimyasal değişimleri belirlemişlerdir.

Ünal (2018a), Şırnak ili İdil ilçesinde yetiştiriciliği yapılan mahalli üzüm çeşitlerinin hasattan hemen önce salkımlar omca üzerindeki kısa ampelografik özelliklerini tespit etmiş, elde edilen üzümlerin değerlendirme şekilleri ve yörede uygulanan bağcılık tekniği hakkında bilgi vererek yöre bağlarından bazı fotoğraflara da yer vermiştir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Bu araştırma, 2017-2018 yılları arasında Şırnak ili İdil ilçesine bağlı Öğündük, Haberli, Yüksekköy, Dumanlı, Bozburun, Akdağ, Akkoyunlu, Çukurlu, Dirsekli, Kayalı, Kayı, Kentli, Oyalı, Sarı Köyü, Uçarlı, Ulak, Üçok, Yarbaşı ve Yazman köylerinde bulunan üretici bağlarında yürütülmüştür.

Araştırmada; İdil ilçesine bağlı köylerde yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan 20 üzüm çeşidinin ayrıntılı olarak ampelografik özellikleri tespit edilmiştir. Tespiti yapılan üzüm çeşitleri; Mazrone, Mısabık, Bahdo, Bakari, Şikari, Kerküş, Raşe kewnar (Gewdone), Raşe gurnık, Zeynebi, Zeyti, Hasani, Beytilhamam, Zerine, Bılbızeki, Gewre, Payizi, Tayifi (Beleki), Nasiri, Sinceri ve Goglani'dir.

3.2. Yöntem

3.2.1. Üzüm Çeşitlerinin Belirlenmesinde Uygulanan Yöntemler

Şırnak İli İdil ilçesi köylerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin belirlenmesi amacıyla 2016 yılı hasat döneminde bir ön çalışma başlatılmış, ilçe genelinde yaygın olarak bağcılık yapılan yerler ve çeşitler tespit edilmiş; ayrıca 2017-2018 yılında da belirlenen bu çeşitlerde metoda uygun olarak incelemelere devam edilmiştir.

İlçede yapılan bağcılık hakkında genel bilgilerin elde edilmesi ve bağcılığın yoğun yapıldığı yerlerin tespiti konusunda İdil İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ile gerekli yazışmalar ve görüşmeler yapılmış; bu görüşmeler doğrultusunda belirlenen bağ bölgelerine gidilerek yetiştiriciler ile görüşülmüş ve alınan bilgiler doğrultusunda belirlenen bağlara hasattan hemen önce gidilerek her bir çeşidin sağlıklı ve verimli omcalarından 10'ar adet işaretlenerek etiketlenmiş ve çalışmalar bu omcalar üzerinde yürütülmüştür.

İdil ilçesinde yetiştiriciliği yapılan yirmi üzüm çeşidi bir vejetasyon dönemi boyunca ayrıntılı olarak incelenmiştir. İlçede kapama bağ şeklinde yetiştiricilik yapılmadığından ve yörede bulunan bağların hepsinin geleneksel yöntemler kullanılarak

kurulmalarından, tespiti yapılan çeşitlerin tamamı karışık olarak kurulan bağlardan seçilmiştir.

Çalışmanın yürütüldüğü köylerde bağcılık tekniği, karşılaşılan sorunlar, yetiştirilen çeşitler ve bunların değerlendirilme şekilleri bakımından büyük bir farklılık görülmediğinden aynı başlık altında değerlendirilmiş, bu farklılıklara ayrıca değinilmemiştir.

3.2.2. Ampelografik Özelliklerin Belirlenmesinde Uygulanan Yöntemler

Çalışmada; yöntem birliği oluşturmak ve muhtemel karışıklıkları önlemek için “Descriptors for Grape” adlı “Üzüm Tanımlayıcıları” temel alınmakla beraber (Anonymous, 1983a), 5. Uluslararası Sempozyumda yayınlanan “Minimal Descriptor List for Grapevine Varieties” adlı “Üzüm Tanımlayıcı”larından da istifade edilmiştir (Anonymous, 1989).

Çalışmada, söz konusu yöntemlerde yer alan ön değerlendirme verileri, çeşitli çevre şartlarına, hastalık ve zararlılara karşı çeşitlerin reaksiyonları gibi konular eklenmeyip göz ardı edilmiştir.

Yöntemde; OIV, UPOV ve IBPGR “Üzüm Tanımlayıcıları”nın kod numaraları, bunlara karşılık gelen ampelografik özellikler, bu özelliklerin açıklamaları ile skala numaraları esas alınmış; tekrardan sakınmak için Çizelge 3.1. ile 3.9. arasında verilen OIV kod numaraları ve skala numaraları, ayrıca Çizelge 4.4. ile 4.23. arasında verilmemiş; çizelgeleri kısaltmak ve daha kolay anlaşılmasını sağlamak için *V. vinifera L.*'ye ait özellikler Çizelge 4.2. ile incelenen çeşitlerde ortak olarak bulunan özellikler Çizelge 4.3.'de ayrı ayrı ele alınmıştır. Özelliklerin verilisinde konular benzerliklerine göre gruplandırılmış, grup içerisindeki özelliklerin yöntem kod numaralarının sayısal büyüklüklerine göre küçükten büyüğe doğru sıralanışlarına dikkat edilmiştir. Adı geçen yöntemlerde incelenmesi öngörülmeveyen veya yöntemine uygun olarak incelenemeyen özellikler için herhangi bir kod no verilmemiş, ancak notasyon değerleri kullanılmıştır.

Bu çalışmada; sürgün ucu antosiyanin yoğunluğu ve dağılımı, boğumlar arası sırt ve karın rengi, çubuk rengi, genç ve olgun yaprak üst yüz renginin tespiti bağda; çekirdek sırtında olukluluk, olgun yaprak üst yüz rengi, tane kabuk rengi, tane et rengi ise kabuk etten ayrıldıktan sonra gözlem yolu ile laboratuarda belirlenmiştir.

Yine sürgün ucu yatık ve dik tüy sıklığı, sürgünde boğum araları yatık ve dik tüy sıklığı, genç yaprakta ana damar/damarlar arası yatık ve dik tüy sıklığı, olgun yaprakta alt yüz yatık ve dik tüy sıklığı, üst yüzde yatık ve dik tüy varlığı, yaprak sapı yatık ve dik tüy sıklığı, yıllık dalda boğum ve boğumlar arası dik tüy sıklığı bağda mercek ile belirlenmiştir.

Sürgün ucu şekli, sürgün habitusu, sülüklerin sürgün üzerindeki dizilişi, çiçek yapısı, olgun yaprak profili, dilim sayısı ve olgun yaprak şekli, salkım sıklığı, salkım sapı odunlaşması, tane büyüklüğünde ve rengindeki birörneklik, çekirdek varlığı ve fenolojik özelliklere bağda, gözlem yolu ile belirlenmiştir.

Meyve salkımı eni ve boyu, meyve salkım sapı boyu, olgun yaprağın eni ve boyu, taze yaprakta yaprak sapı boyu cetvelle bağda; olgun yaprakta N2 ve N4 dişlerinin eni ve boyu, olgun yaprakta N2/N4 oranı, tane eni ve boyu, tane sap boyu, çekirdek en ve boy ölçümleri dijital kumpas ile, tane ve çekirdek tartımları 0.001 gr hassas terazi ile laboratuarda yapılmıştır.

Olgun yaprakta aya şekli, ceplerin esas ve genel şekli, diş şekli ile tane şekli, yıllık dalın enine kesiti ve ana rengi laboratuarda Anonymous (1983b) ve Anonymous (1989)'da belirtilen özellikler ile mukayese edilerek tespit edilmiştir. Bununla beraber daha kolay anlaşılabilmesi için bazı şekillerin verilmesi uygun bulunmuştur (Şekil 3.8. ile 3.15.).

İncelemesi yapılan üzüm çeşitlerinin ilk çiçek salkımının çıktığı boğum, sürgün üzerinde gelişen salkım sayısının tespiti bağda; tane kabuk kalınlığı ve tadı ile yaprağın salamura yapımına uygunluğunun belirlenmesinde Ünal (2018b)'den yararlanılmış olup, laboratuarda 3 kişilik bir ekip tarafından tespit edilmiştir (Şekil 3.1. ile 3.2.).

Şekil 3.1. Salamuralık yaprak

Şekil 3.2. Salamuralığa uygun olmayan yaprak

Çalışmada incelenen üzümlerin kuru madde, pH, olgunluk indisi, asitlik ve şıra randımanlarının tespiti için her bir çeşit için omcanın değişik yerlerinden alınan yaklaşık 1 kg salkımların laboratuarda bir bez torba içerisinde sıkılarak şıraları çıkarılmıştır. Elde edilen şıralarda kuru madde oranı Refraktometre ile, asit miktarı tartarik asit cinsinden “titrasyon yöntemi” ile pH değeri “pH metre” ile şıra randımanı ise ölçü silindiri vasıtasıyla tespit edilmiştir.

İdil yöresinde yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan ve ayrıntılı tanımlamaları gerçekleştirilen 20 üzüm çeşidine ait kullanım şekilleri eldeki bulgulara göre yapılmıştır. Buna göre sık ve küçük salkımlı, küçük taneli ve bol şıralı çeşitler genellikle şaraplık-şıralık; seyrek/orta sık ve iri salkımlı, taneleri iri ve gevrek etli olan çeşitler sofralık; kurutmaya elverişli ve kuru madde oranı daha yüksek çeşitler kurutmalık olarak kabul edilmişlerdir.

Arazi çalışmaları sırasında incelenen üzüm çeşitlerinin olgunluk dışında fenolojik devrelerinin tespitinde Ergenoğlu (1985)'ten yararlanılmıştır. Ergenoğlu (1985)'e göre omca üzerindeki gözlerin %50 oranında sürmesi uyanma, çiçek salkımlarının %50 veya daha fazlasının açması tam çiçeklenme, salkımdaki tanelerin %50'sinin yumuşaması veya hafifçe renklenmeye başlaması ben düşme (olgunluk başlangıcı) olarak tarif edilmiştir.

Çalışmada incelenen üzüm çeşitlerinin olgunluk zamanına göre sınıflandırılmasında ise Kara (1990)'dan faydalanılmıştır. Bunun ile ilgili veriler Çizelge 3.9.'de belirtilmiştir. Çalışma sonunda elde edilen rakamsal veriler standart hataları ile birlikte Çizelge 4.4. ile 4.23.' de verilmiştir.

Bunun yanı sıra IBPRG'de sınıf aralık değerleri verilmeyen olgun yaprak büyüklüğü ve dişlerin uzunluğu, salkım büyüklüğü ve meyve eti sertliği gibi özelliklerin sınıf aralığı değerlerinin belirlenmesinde Uzun (1986)'dan, yaprakların salamuraya uygunluğunu belirlemede Ünal (2018b)'den yararlanılmıştır.

Her üç metotda da kod numarası ve sınıf aralık değerlerine yer verilmeyen özelliklerden pH ve olgunluk indislerine Çizelge 3.6.'da yer verilmeyip sadece tartışma kısmında değerlendirmeye alınmışlardır.

Tez çalışmasında araştırılan üzüm çeşitleri, omcalardan numunelerin alınma yeri ve zamanı ile numune miktarını (adet, kg vb.) belirleyen ayrıntılı tanımlama yöntemi Çizelge 3.1. ile 3.7.'de verilmiştir.

Çalışmada ele alınan üzüm çeşitlerinin arazi çalışmaları sırasında toplanan salkım ve yaprak numunelerinin bozulmasını önlemek için buzluk termos içerisinde laboratuara getirilmiştir.

Yapılan çalışmada, incelenen üzüm çeşitlerinin yıllık dal, çekirdek ve veri değerlendirmeleri asmaların dinlenme döneminde; gözlerin uyanması, sürgün ucu ve genç yaprak incelemesi Mart ve Nisan aylarında; çiçeklenme, çiçek salkımı, sürgün ve olgun yaprak incelemesi Mayıs ve Haziran aylarında; olgun yaprak incelemesi Haziran ve Temmuz aylarında; hasat ise Ağustos, Eylül ve Ekim aylarında yapılmıştır.

Çizelge 3.1. Sürgün özellikleri

Metod Kod No			İncelenen Özellikler	Skala Numaraları ve Açıklamaları						
OIV	IBPGR	UPOV		0	1	2	3	5	7	9
Sürgün Boyu 20-30 cm. Olduğunda 10 Sürgünde Gözlenen Sürgün Ucu Özellikleri										
001	4.1.1.	3	Sürgün Ucu Şekli				Kapalı	Yarı Açık	Açık	
002	6.1.1.	4	Antosyanin Dağılımı	Yok	Kısmen	Tamamen				
004	4.1.3.	6	Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek	Orta	Sık	Çok Sık
005	6.1.2.	7	Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek	Orta	Sık	Çok Sık
Çiçeklenme Döneminde 10 Sürgünün 1/3'lük Orta Kısımında Gözlenen Sürgün Özellikleri										
006	6.1.3.	8	Habitus (Sürgün Pozisyonu)		Dik		Yarı Dik	Yatay	Yan Sarkık	Sarkık
007	6.1.4.	9	Boğumlararası Sırt Rengi		Yeşil	Kırmızı Çizgili Yeşil	Kırmızı			
008	6.1.5.	10	Boğumlararası Karın Rengi		Yeşil	Kırmızı Çizgili Yeşil	Kırmızı			
012	6.1.8.	14	Boğumlararası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek	Orta	Sık	Çok Sık
014	6.1.10.	-	Boğumlararası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek	Orta	Sık	Çok Sık
016	4.1.5.	22	Sülüklerin Dizilişi		Kesikli	Devamlı				

Çizelge 3.2. Genç yaprak özellikleri

Metod Kod No			İncelenen Özellikler	Skala Numaraları ve Açıklamaları						
OIV	IBPGR	UPOV		1	2	3	4	5	6	7
Çiçeklenme Öncesi 10 Sürgünde Uçtan İtibaren Alınan 6 Yaprakta Gözlenen Genç Yaprak Özellikleri										
051	6.1.13.	24	Üst Yüz Rengi	Yeşil	Bronz Benekli Yeşil	Sarı	Bronz Benekli Sarı	Bakır Sansı	Bakır Rengi	Kırmızımı
OIV	IBPGR	UPOV		0	1	3	5	7	6	OIV
Çiçeklenme Öncesi 10 Sürgünde Uçtan İtibaren 4. Yaprığın Alt yüzünde Gözlenen Genç Yaprak Özellikleri										
053	6.1.15.	26	Damarlar arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek	Seyrek	Orta	Sık	Çok Sık	053
054	6.1.16.	27	Damarlar arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek	Seyrek	Orta	Sık	Çok Sık	054
055	6.1.17.	26	Ana damar Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek	Seyrek	Orta	Sık	Çok Sık	055
056	6.1.18.	29	Ana damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek	Seyrek	Orta	Sık	Çok Sık	056

Çizelge 3.3. Olgun yaprak özellikleri

Metod Kod No			İncelenen Özellikler	Skala Numaraları ve Açıklamaları							
OIV	IBPGR	UPOV		0	1	2	3	4	5	7	9
Tane Tutumu-Ben Düşme Döneminde Sürgünün 1/3'lik Orta Kısımındaki 10 Olgun Yaprakta İncelenen Özellikler											
065	4.1.6.	30	Aya Büyüklüğü(cm ²)		Çok Küçük <75		Küçük 75-145		Orta 145.1-224	Büyük 224.1-300	Çok Büyük >300
066	6.1.19.	-	Boy(cm)		Çok Kısa <:8		Kısa 8-14.4		Orta 14.5-19.4	Uzun 19.5-26	Çok Uzun >26
067	6.1.20.	31	Aya Şekli		Üçgen	Kalp	Beşgen	Yuvarlak	Böbrek		
068	4.1.7.	32	Dilim Sayısı		Dilimsiz	3 Dilimli	5 Dilimli	7 Dilimli	7'den Çok		
069	6.1.21.	33	Üst Yüz Rengi		Çok Açık Yeşil		Açık Yeşil		Yeşil	Koyu Yeşil	Çok Koyu Yeşil
074	6.1.26.	34	Aya Profili		Düz	Düze Yakın	İçe Kıvrık	Dışa Kıvrık	Dalgalı		
076-1	-	-	Dış Şekli		Konkav (İçbükey)	Testere (Sivri)	2-4 Arası	Konveks (Dışbükey)	Gaga (Orak)		
077-1	-	-	N2 Dişi Boyu(mm)		Çok Kısa <55		Kısa 5.5-9.0		Orta 9.1-14	Uzun 14.1-19	Çok Uzun >19
077-2	-	-	N4 Dişi Boyu(mm)		Çok Kısa <5		Kısa 5-8.5		Orta 8.6-13	Uzun 13.1-17.5	Çok Uzun >17.5

Metod Kod No			İncelenen Özellikler	Skala Numaraları ve Açıklamaları									
OIV	IBPGR	UPOV		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
078-1	-	-	N2 Dişi Boy/En Oranı		Çok Kısa <0.4		Kısa 0.4-0.65		Orta 0.66-1		Uzun 1.1-1.35		Çok Uzun >1.35
078-2	-	-	N4 Dişi Boy/En Oranı		Çok Kısa <0.4		Kısa 0.4-0.6		Orta 0.61-0.9		Uzun 0.91-1.2		Çok Uzun >1.2
079	4.1.9.	41	Sap Cebi Genel Şekli		ÇokFazla Açık	Fazla Açık	Açık	Az Açık	Kapalı	Dilimler Az Üst üste	Dilimler Üst üste	Dilimler Çok Üst üste	
080	6.1.30.	42	Sap Cebi Esas Şekli		U	V							
062	6.1.32.	44	Üst Yan Ceplerin Genel Şekli		Açık	Kapalı	Dilimler Az Üst üste	Dilimler Çok Üst üste					
083	6.1.33	45	Üst Yan Ceplerin Esas Şekli		U	V							
086	6.1.34.	51	Alt yüz Anadamar Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek		Orta		Sık		Çok Sık
087	6.1.35.	52	Alt yüz Anadamar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek		Orta		Sık		Çok Sık
088	6.1.36.	-	Üst yüz Anadamar Yatık Tüy Varlığı	Yok									
089	6.1.37.	50	Üst yüz Anadamar Dik Tüy Varlığı	Yok									
090	6.1.38.	54	Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek		Orta		Sık		Çok Sık
091	6.1.39.	55	Yaprak Sapı Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek		Orta		Sık		Çok Sık
092	6.1.40.	-	Yaprak Sapı Boyu (cm)		Çok Kısa <7		Kısa 7-11.4		Orta 11.5-15.4		Uzun 15.5-21		Çok Uzun >21

Çizelge 3.4. Meyve/Çiçek salkımı özellikleri

Metod Kod No			İncelenen Özellikler	Skala Numaralan ve Açıklamaları						
OIV	IBPGR	UPOV		1	2	3	4	5	7	9
Çiçeklenme Döneminde 10 Sürgünün Salkımlarında Belirlenen Özellikler										
151	4.2.1.	56	Çiçek Yapısı	Erkek	Erdişi Görünümlü Erkek	Erdişi	Erdişi Görünümlü Dişi	Morfolojik Erdişi Fیزیolojik Dişi		
152	6.2.1.	-	İlk Salkımın Çıktığı Boğum	1.-2. Boğum	3.-4. Boğum	5. Boğum ve Yukarısı				
153	6.2.2.	-	Salkım /Göz	0-1 Salkım	1.1-2 Salkım	2. 1-3 Salkım	3'den Yukarı			
Derim Döneminde 10 Sürgünün Salkımlarında Belirlenen Özellikler										
202	4.2.2.	58	Büyükük (En x Boy) (cm ²)	Çok Küçük <150		Küçük 150-199		Orta 199.1-249	Büyük 249.2-300	Çok Büyük >300
203	6.2.5.	-	Boy(cm)	Çok Kısa <11		Kısa 11-17.4		Orta 17.5-22.4	Uzun 22.5-30	Çok Uzun >30
204	6.2.6.	59	Sıklık	Çok Seyrek		Seyrek		Orta	Sık	Çok Sık
206	4.2.3.	60	Sap Boyu (cm)	Çok Kısa <3		Kısa 3-5.9		Orta 6-7.9	Uzun 8-11	Çok Uzun >11
207	62.8.	61	Sap Odunlaşması			Zayıf		Orta	Güçlü	

Çizelge 3.5. Tane özellikleri

Metod Kod No			İncelenen Özellikler	Skala Numaraları ve Açıklamaları										
OIV	IBPGR	UPOV		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Derim Döneminde 10 Salkımın Değişik Yerlerinden Alınan 40 Tanede İncelenen Özellikler														
221-1	-	-	Boy(mm)		Çok Kısa <12		Kısa 12-14.5		Orta 146-18		Uzun 181-21.5		Çok Uzun >21.5	
221-2	-	-	En(mm)		Çok Dar <11.5		Dar 11.5-14		Orta 14.1-17.5		Enli 176-21		Çok Enli >21	
222	6.2.10.	63	İriliğe Birörneklik		Birörnek Değil	Birörnek								
223	425	64	Şekil		Basık	Hafif Basık	Yuvarlak	Kısa Oval	Yumurta	Enli Yumurta	Ters Yumurta	Silindirik	Uzun Oval	Orak
225	426	66	Kabuk Rengi		Yeşil Sarı	Pembe	Kırmızı	Kırmızı Gri	Koyu Kırmızı Mor	Mavi Siyah	Kırmızı Siyah	Diğer		
226	6.2.12.	67	Kabuk Rengi Birörnekliliği		Birörnek Değil	Birörnek								
-	-	-	Kabuk Kalınlığı		Çok İnce		İnce		Orta		Kalın		Çok Kalın	
-	-	-	Et Rengi	Yok										Var
233	6.2.12.	-	Şıra Randımanı (%)		Çok Düşük <43		Düşük 43-54		Orta 54.1-64		Yüksek 64.1-77		Çok Yüksek >77	
236	4.2.8.	74	Tad	Yok	Misket	Foksi	Diğer							
238	6.2.19.	75	Sap Boyu (mm)		Çok Kısa <6		Kısa 6-10.4		Orta 10.5-14.4		Uzun 14.5-20		Çok Uzun >20	
241	4.3.1.	77	Çekirdek Varlığı	Yok	Rudimenter	Var								
503	-	-	Ağırlık (g)		Çok Hafif <1.5		Hafif 1.5-2.5		Orta 26-4		Ağır 4.1-5-5		Çok Ağır >5.5	
505	6.2.28.	-	Kuru Madde (%)		Çok Düşük <13		Düşük 13-16.9		Orta 17-19.9		Yüksek 20-24		Çok Yüksek >24	
506	6.2.29.	-	Asitlik(g/l)		Çok Düşük <3		Düşük 3-7.4		Orta 7.5-10.4		Yüksek 10.5-13.5		Çok Yüksek >13.5	

Çizelge 3.6. Çekirdek özellikleri

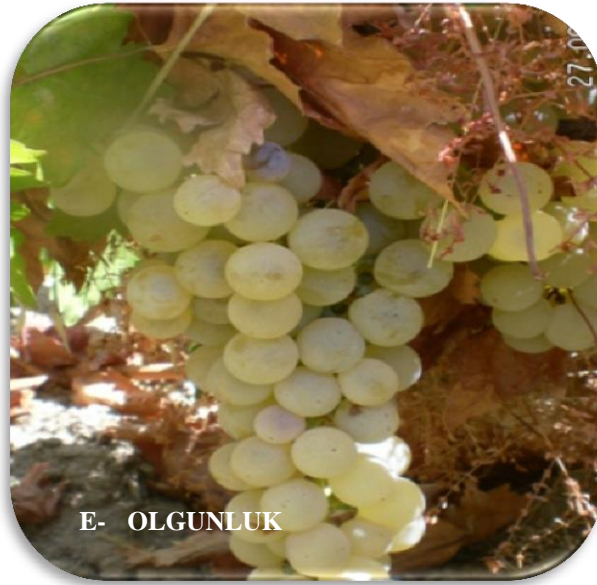
Metod Kod No			İncelenen Özellikler	Skala Numaraları ve Açıklamaları					
OIV	IBPGR	UPOV		0	1	3	5	7	9
Örnek Olarak Alınan Tanelerden Çıkarılan 40 Çekirdekte Belirlenen Özellikler									
242-1	-	-	Boy(mm)		Çok Kısa	Kısa	Orta	Uzun	Çok Uzun
242-2	-	-	En(mm)		Çok Dar	Dar	Orta	Enli	Çok Enli
243	-	-	Ağırlık(mg)		Çok Hafif	Hafif	Orta	Ağır	Çok Ağır
244	432	-	Sırtta Enine Olukluluk	Yok					Var

Çizelge 3.7. Yıllık dal (çubuk) özellikleri

Metod Kod No			İncelenen Özellikler	Skala Numaraları ve Açıklamaları							
OIV	IBPGR	UPOV		0	1	2	3	4	5	7	9
Dinlenme Döneminde 10 Adet Yıllık Dal(Çubuk) Ortalamasının Boğum ve Boğum aralarında İncelenen Özellikler											
101	6.1.42.	16	Enine Kesit		Yuvarlak	Oval	Basık Oval				
102	6.1.4.3	17	Yüzey Görünümü		Düz	Köşeli	Çizgili	Devamlı			
103	6.1.44.	18	Ana Renk		Sarı	Sarımsı Kahverengi	Koyu Kahverengi	Kırmızımsı Kahverengi	Mor		
105	6.1.46.	20	Boğum Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek		Orta	Sık	Çok Sık
106	6.1.47.	21	Boğumlar arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çok Seyrek		Seyrek		Orta	Sık	Çok Sık

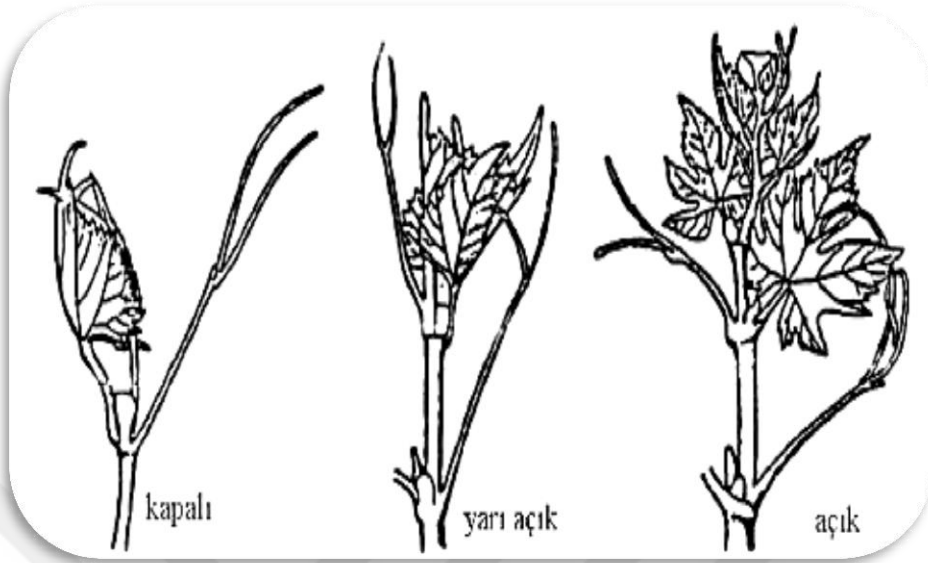
Çizelge 3.8. Fenolojik gözlemler

Metod Kod No			İncelenen Özellikler	Skala Numaraları ve Açıklamaları					
OIV	IBPGR	UPOV		0	1	3	5	7	9
301	6.1.48.	-	Gözlerin Uyanması (%)		Çok Erken	Erken	Orta	Geç	Çok Geç
302	6.2.21.	-	Tam Çiçeklenme (%)		Çok Erken	Erken	Orta	Geç	Çok Geç
303	6.3.22.	57	Ben Düşme		Çok Erken	Erken	Orta	Geç	Çok Geç
304	6.2.23.	-	Olgunluk		Çok Erken <1 Temmuz	Erken 1-31 Temmuz	Orta 1-31 Ağustos	Geç 1- 30 Eylül	Çok Geç >30 Eylül

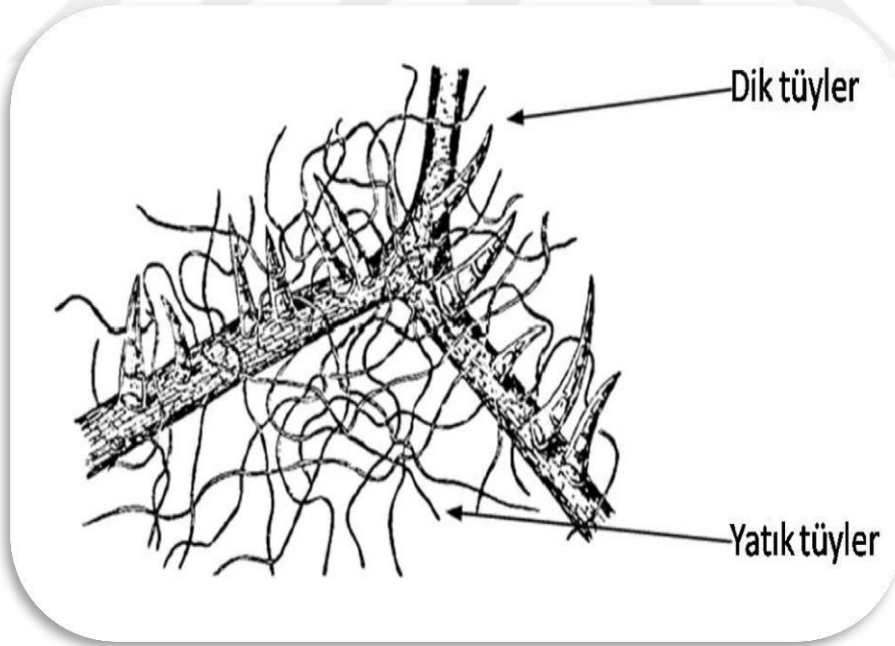

Şekil 3.3. Asmada fenolojik dönemler. A ve B. uyanma, C. çiçeklenme, D. ben düşme ve E. olgunluk.

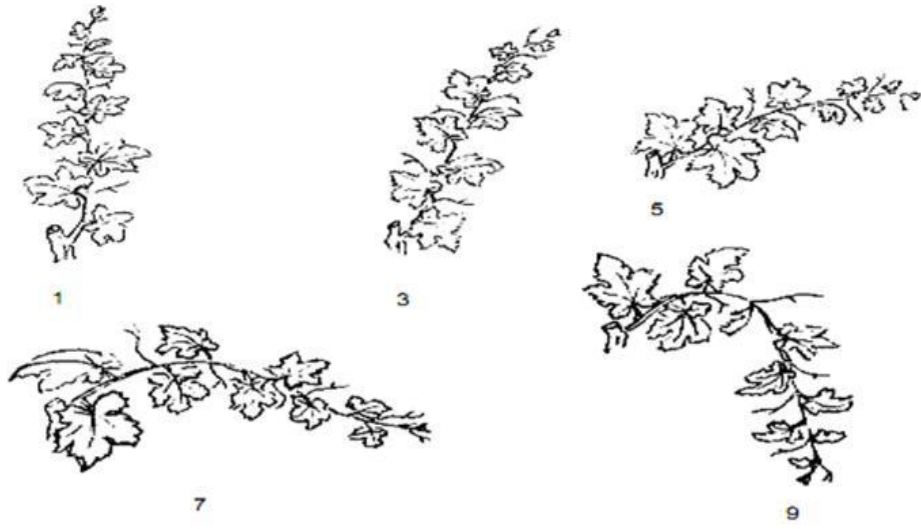
3.2.3. Bazı Ampelografik Özelliklere Ait Şekiller

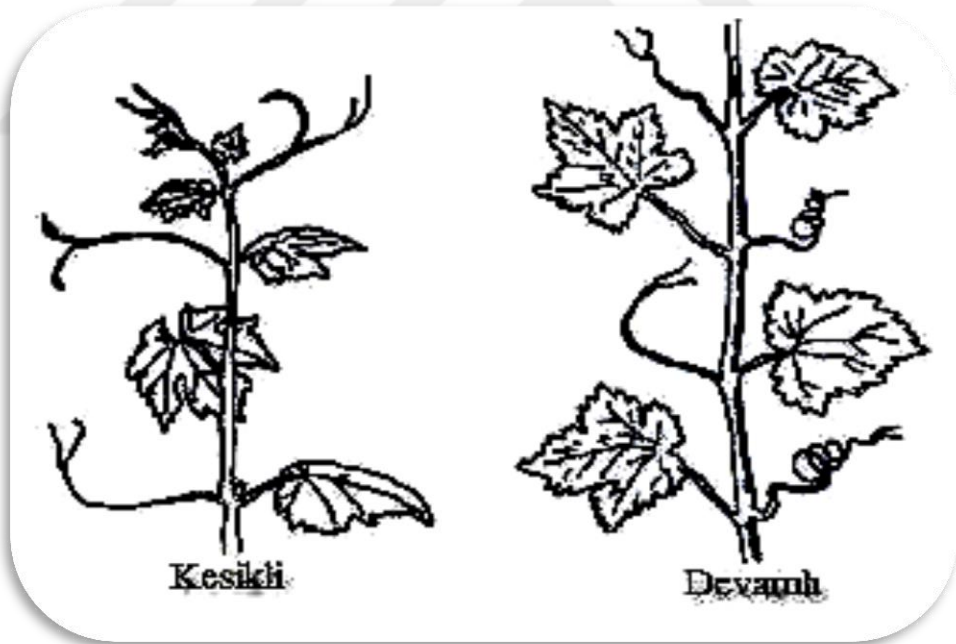
Şekil 3.4. Sürgün ucu şekilleri (Anonymous, 2001).

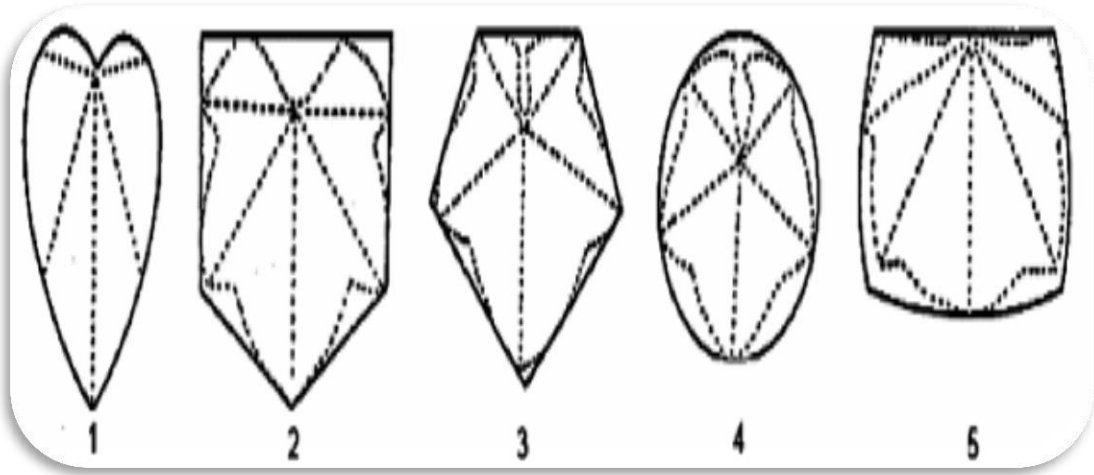
Şekil 3.5. Tüy tipleri (Anonymous, 2001).

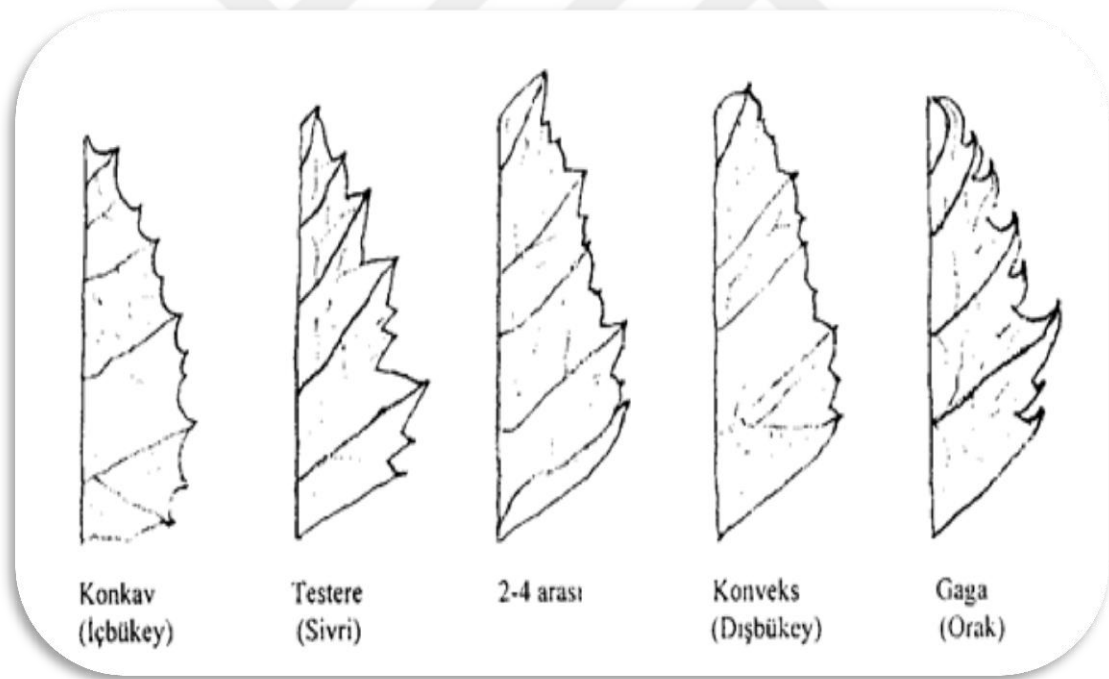
Şekil 3.6. Sürgün habitusu (Anonymous, 2001) 1. dik, 3. yarı dik, 5. yatay, 7. yarı sarkık, 9. sarkık.

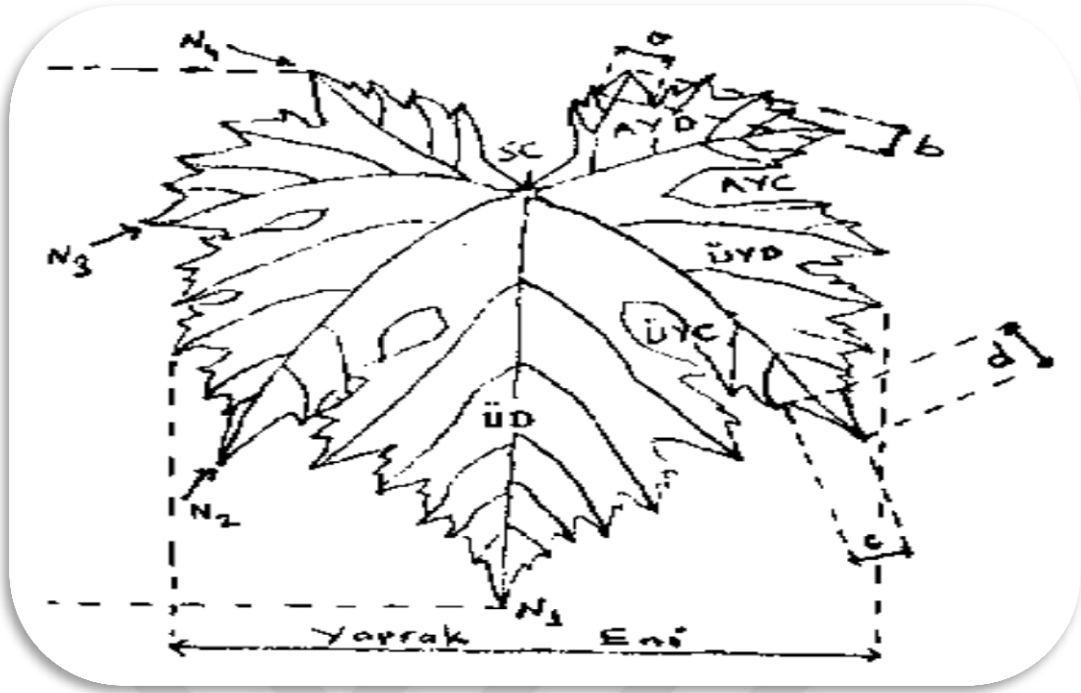
Şekil 3.7. Sülüklerin sürgün üzerindeki dizilişi (Anonymous, 2001).

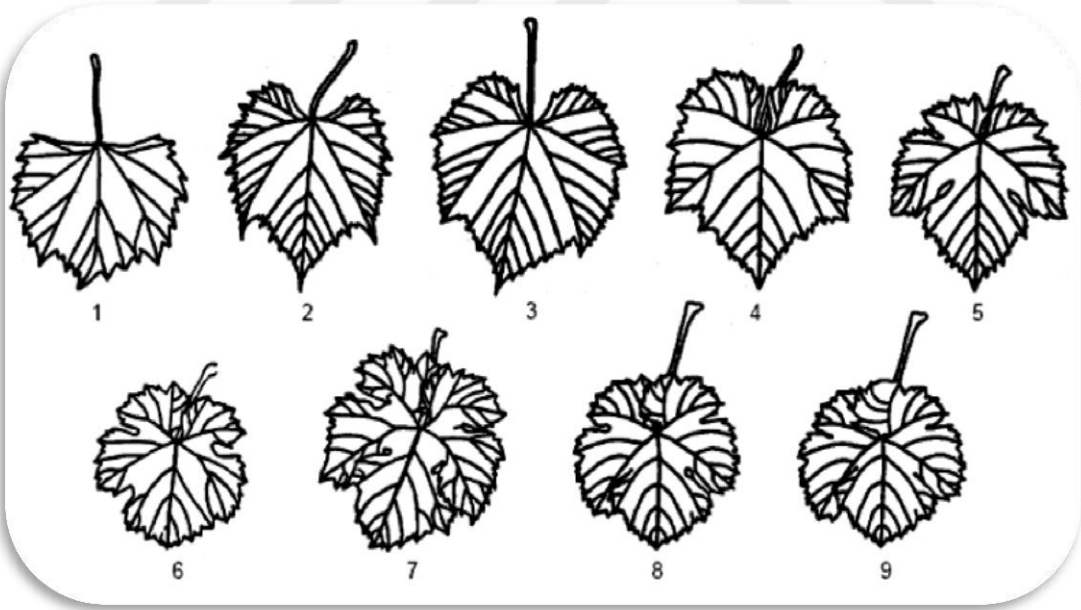
Şekil 3.8. Olgun yaprakta aya şekilleri (Anonymous, 2001). 1. kalp, 2. kama, 3. beşgen, 4. yuvarlak, 5. böbrek.

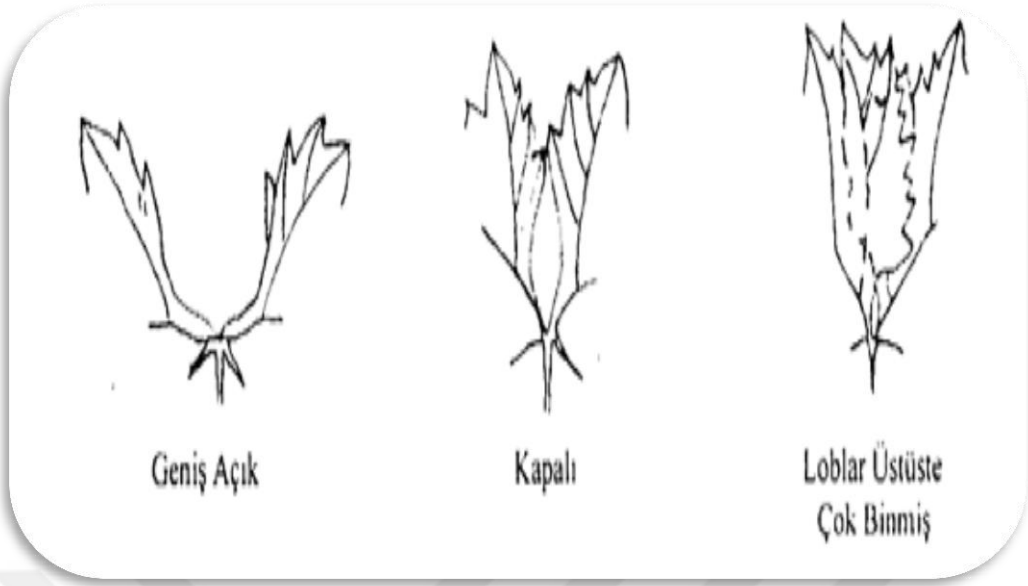
Şekil 3.9. Olgun yaprak kenarındaki dişlerin şekli (Anonymous, 1989). 1. her iki tarafı iç bükey, 2. her iki tarafı düz, 3. her iki tarafı dış bükey, 4. bir tarafı iç bükey diğer tarafı dış bükey, 5. her iki taraf düz ve her iki taraf dış bükey karışık.

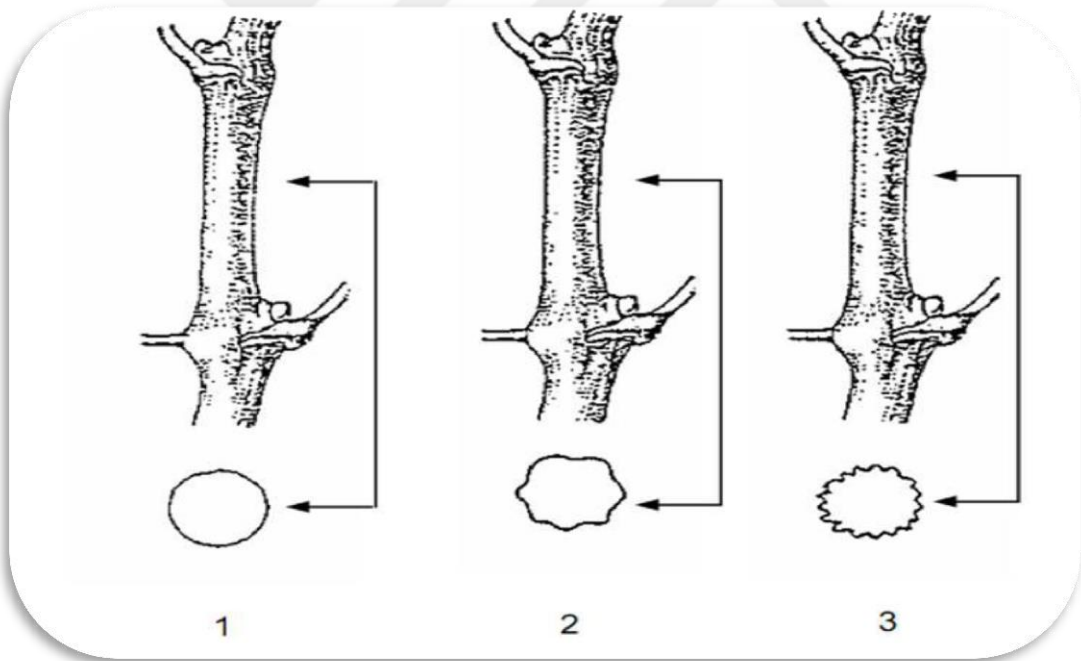
Şekil 3.10. Olgun yaprak ve kısımları (Anonymous, 1989). sc: sap cebi, ayd; alt yan dilim, ayc: alt yan cep, üyd: üst yan dilim, üyc: üst yan cep, üd: üst dilim, N1, N2, N3, N4: damar boyları, a, b: N4 dişi eni ve boyu, c, d: N2 dişi eni ve boyu.

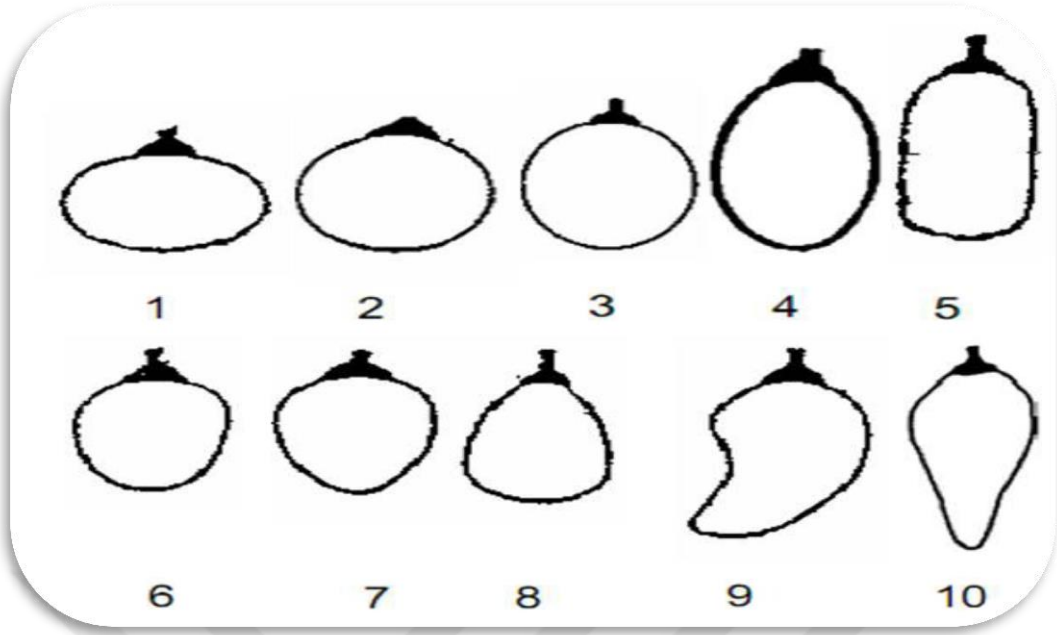
Şekil 3.11. Yaprak sap cebinin açıklık derecesi (Anonymous, 1983a). 1. çok geniş açık, 3. açık, 5. kapalı, 7. loblarda üst üste binmiş, 9. loblarda kuvvetlice üst üste binmiş.

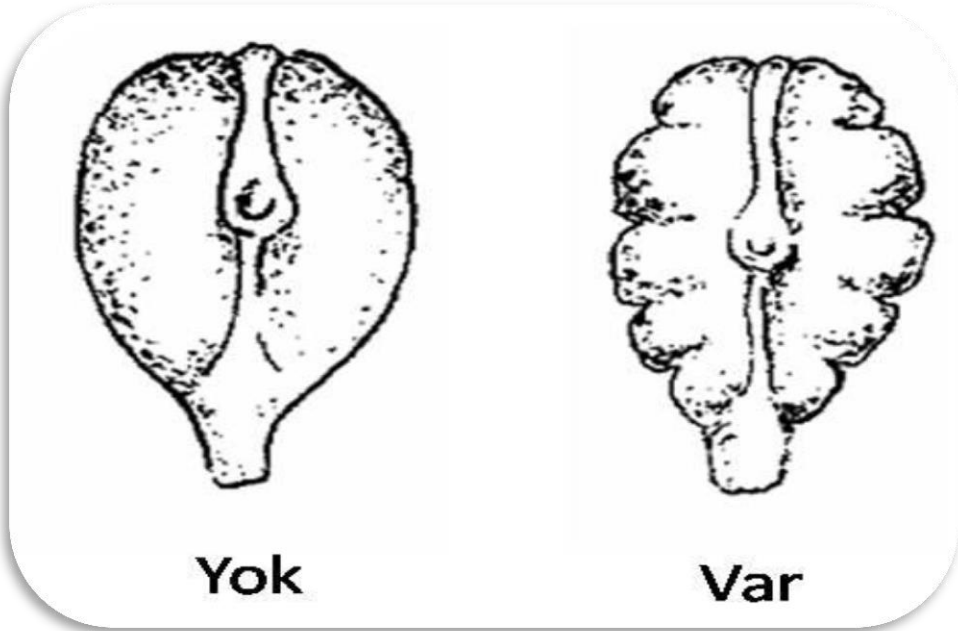
Şekil 3.12. Olgun yaprakta yaprak sapı cebinin açıklık durumu (Anonymous, 1989).

Şekil 3.13. Yılık çubukta enine kesit (Anonymous, 2001). 1. düz, 2. damarlı, 3. çizgili.

Şekil 3.14. Tane şekilleri (Anonymous, 2001). 1. basık, 2. yuvarlak, 3. geniş oval, 4. kısa oval 5. silindirik, 6. enli yumurta, 7. yumurta, 8. ters yumurta, 9. orak, 10. parmak şeklinde.

Şekil 3.15. Çekirdeğin sırt tarafında enine oluklar (Anonymous, 2001).

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. İdil İlçesine Ait Genel Bilgiler

İdil; Şırnak iline bağlı ilçeler arasında yüzölçümü (1266 km²) olarak en büyüğü olup, ilçenin kuzey ve kuzey batısı engebeli ve dağlık, güneyi ise geniş ovalarla kaplıdır. Arazi yapısı ilçenin kuzeyinden güneyine doğru alçalarak engebeli ve dağlık yapıdan düz ovaların yer aldığı bir görünüme bürünmekte, ilçenin doğusunda Cizre ilçesi, batısında Nusaybin ve Midyat ilçeleri, Kuzeyinde Dargeçit ve Güçlükönak ilçeleri ile Dicle nehri, güneyinde ise Suriye devleti yer almaktadır (Şekil 4.1.).

Karasal iklimin hüküm sürdüğü ilçenin ekonomisi tarım ve ticarete, kırsal kesimlerin ise tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Yetiştirilen zirai ürünlerin başında ise arpa, buğday, karpuz, kavun, mercimek, nohut ve üzüm gelir. İlçe, Süryanilerin yoğun olarak yaşadığı dönemlerde üzüm bağları ve şarap yapımıyla ün kazanmıştır (Anonymous, 2018a).

Şekil 4.1. İdil ilçesi haritası (Anonymous, 2018b).

Rakımı 773 m olan, coğrafik olarak 37,2 enlem ve 41,53 boylam arasında yer alan ortalama nüfus yoğunluğu metre kareye 54 kişidir ve bu ortalama değer merkez ve ova

köylerinde daha fazla, dağ köylerinde ise daha azdır. Bunun temel sebepleri, geçim kaynakları ve sosyo-ekonomik yapı olarak gözükmektedir. İlçenin çok yıllık bazı iklim verileri Çizelge 4.1.'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Ekonomik anlamda bağıcılık yapılabilmesi için gerekli minimum iklim değerleri (25 yıllık) ve idil'e ait iklim verileri (Ünal, 2018c)

Parametreler	Asmanın İstekleri	İdil İklim Verileri
Rakım (m)	-	773
Yıllık Ortalama Sıcaklık (°C)	9	17.7
Kritik Düşük Sıcaklık (°C)	-12	-14.4 *
Kritik Yüksek Sıcaklık (°C)	35	43.3 **
En Soğuk Ay (Ocak) Ortalama Sıcaklık (°C)	0	4.9
En Sıcak Ay (Temmuz) Ortalama Sıcaklık (°C)	20	39.1
Yaz Ayları Ortalama Sıcaklık (°C)	18	24.5***
Etkili Sıcaklık Toplamı (EST)	900	3015
Gelişme Dönemi Uzunluğu (gün)	180	235
Yıllık Toplam Yağış (mm)	600	665
Gelişme Döneminde Düşen Yağış Miktarı (mm)	350	188
Gelişme Dönemi Güneşlenme Süresi (gün)	1500	-
Hava Nisbi Nem Miktarı (%)	55-65	42.2
Rüzgâr Hızı (m/s)	3-4	4.8
Donlu Günler	Başlama Tarihi	Kasım başı
	Bitiş Tarihi	Mart başı

* Şubat 1993, ** Temmuz 1993, *** 1 Nisan-31 Eylül arası ortalama sıcaklık

İlçede rasat (gözlem) süresince kaydedilen en yüksek sıcaklık değeri ise 1993 yılı Temmuz ayında 43,3 °C, en düşük sıcaklık ise 1993 yılı Şubat ayı içerisinde -14,4 °C olarak kaydedilirken 485,76 mm olan yıllık toplam yağışın %45,2'i kışın, %25'i ilkbahar %3'ü yazın, %26,8'i sonbaharda düşmekte ve ortalama karlı gün sayısı 1,2, ortalama rüzgâr hızı ise 4,3 m/s şiddetinde güneydoğu ve güneybatı yönünde esmektedir.

4.2. İlçede Uygulanan Bağcılık Tekniği

İklim özellikleri açısından bağcılığa elverişli olan ve yerli (eski) bağcılığın yapıldığı ilçede bağlar daha ziyade kapama olup meyve ağaçları ile karışık olarak tesis edilen bağ sayısı daha az nispettedir. Bağlar genellikle yaşlı ve ekonomik değeri olmayan birçok çeşitten oluştuğundan üretici bağa gereken değeri vermemektedir (Şekil 4.2.).

İlçede yeni bağ tesisleri yerine bağlarda değişik sebeplerden dolayı eksilen omcalar daldırma usulü veya asma çeliği/fidanı dikilerek (Şekil 4.3.) tamamlama şeklinde bağcılık kültürü devam ettirilmeye çalışılmakta, çeşit değiştirme amacıyla “yarma kalem aşısı” kullanılmaktadır. Buna karşılık “İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü” ve “Ziraat Odası” gibi bazı kurumların demonstrasyon amaçlı olarak telli veya telsiz sistemde tesis edilmiş birkaç bağ dışında, vatandaşa ait aşılı asma fidanı ile (modern, yeni) bağ tesisine ise nadiren rastlanmaktadır.

Şekil 4.2. İdil yöresi bağlarından görünüm (öğündük (sol) ve yüksekköy (sağ)).

Terbiye şekli olarak genellikle “serbest goble” şekli uygulanmaktadır. Yerden taçlandırılan sistemde omca, ilk 2 yıl kısa budanarak güçlendirilmektedir. Fakat 3’üncü yıl oluşturulan 3-5 adet kol üzerindeki yıllık dallar sürekli olarak 3-5 göz üzerinden budanmaktadır.

Bağlar; yamaç arazilerde yanında düz arazilerde de bulunabilmekte, dikim aralıkları genellikle muntazam olmasa da geniş olduğu için toprak işleme makine ile

yapılmakta, ancak daha az nispette olsa da hayvan gücünden de faydalanılmakta, omca dipleri ise daha ziyade bel ile yapılmaktadır.

Şekil 4.3. Asma çeliğinin çukura dikimi.

Bölgede su kıtlığı bulunduğu için bağlarda sulama ve ticari gübreleme yapılmadığından su ve toprak tahlili de yapılmamakta, ancak bazı üreticiler zaman zaman yanmış hayvan gübresini bağ aralarına saçarak toprağa karıştırmaktadırlar.

Bağlarda zararlı olarak bağ uyuzu ve salkım güvesi yanında bazı bağlarda fidan dip kurdu (kapnodis); hastalık olarak ise külleme ve kurşuni küf ile bazı bağlarda kav görülebilmekte, bu hastalık ve zararlılarla ilgili kurumların desteği ile kültürel ya da ilaçlı mücadele yapılmaktadır. Ayrıca bazı bağlarda koruyucu olarak dinlenme döneminde %2-3'lük bordo bulamacı atılmaktadır. Bağlarda bunlar dışında, zaman zaman don, dolu, özellikle salkımların doğrudan güneşe maruz kaldığı omcalarda gün yanıkları görülmektedir.

Üzüm; daha ziyade sofralık olarak, daha az nispette pekmezlik, kurutmalık ve özellikle Süryani vatandaşlarımız şaraplık amaçlı olarak değerlendirmektedir. Mevcut üzüm çeşitlerinin çoğu Eylül ayı içerisinde olgunlaşmakla beraber erkenci çeşitler Temmuz ayı sonu itibarıyla piyasaya arz edilebilmekte, nadiren de dayanıklı çeşitler kışın tüketilmek amacıyla omca üzerinde bırakılabilmektedir. Yetiştirilen üzüm çeşitleri, öncelikle aile ihtiyacını karşılamada değerlendirilirken arta kalan üründen pekmez, pestil vb. mahalli ürünler yapılmakta ya da mahalli pazarlarda satışa arz edilmektedir.

Sofralık olarak pazara arz edilen çeşitlerde ambalaj işlemi yapılmamakta, satış yerlerine makine veya hayvan gücü kullanılarak taşınmakta, hatta ana yola yakın olan bağlardan hasat edilen üzümler yol kenarlarında satılmaya çalışılmaktadır.

Dikim, çoğunlukla sonbahar mevsiminde asma çubukları orta kısımlarından bükülerek çukurların bir tarafına yerleştirilerek, fidan kullanılacaksa karim veya baranların ortasına dikilerek yapılmaktadır (Şekil 4.3.). Dikimde, genellikle daldırma yöntemiyle elde edilen yerli fidanlar tercih edilmektedir. Dikimden sonra çukurların toprakla kapatılması çeliğin toprak yüzeyine kadar olan aksamında çok sayıda yan ve dip kök oluşumu sağlayarak kışın soğuklardan, yazın kurak ve sıcaklardan omcaları korumak için 2-3 yılda tamamlanmaktadır. Son yıllarda gerçekleştirilen bağ tesislerinde dikim çukurlarına da rastlanmaktadır. Çok eski zamanlardan beri bağcılık yapılan ilçede, özellikle Öğündük, Haberli, Kaşıkçı, Güzelova ve Sarıköy'de çok genç bağların yanı sıra, yaşları en az 30 olan bağlarda bulunmaktadır.

4.3. İlçede Yetiştirilen Üzüm Çeşitleri ve Bunlara İlişkin Ampelografik Bulgular

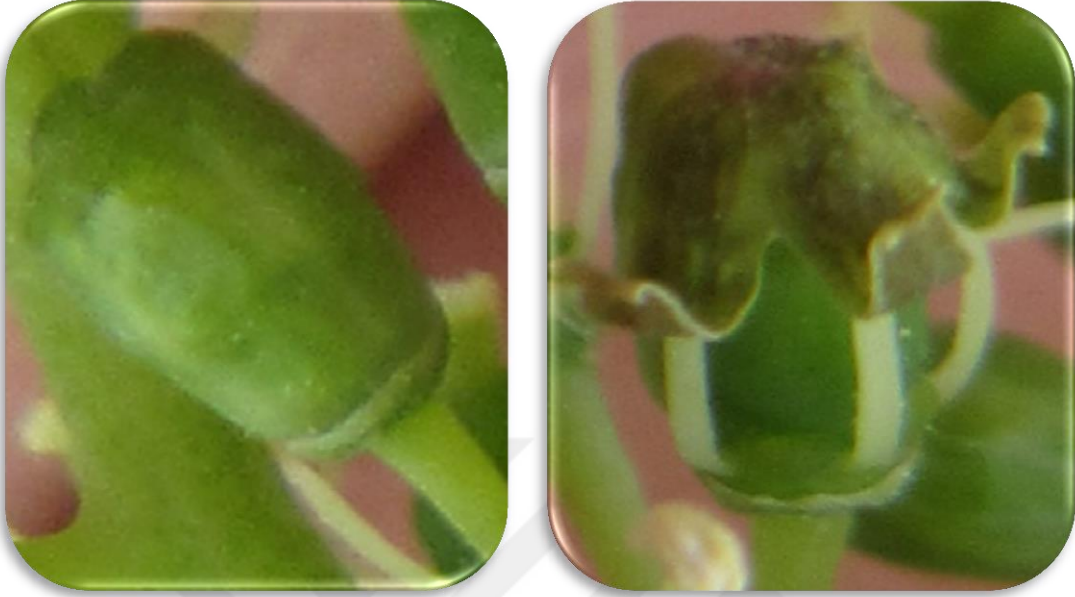
Araştırmada incelenen Mazrone, Mısabık, Bahdo, Bakari, Şikari, Kerküş, Raşe kewnar (Gewdone), Raşe gurnık, Zeynebi, Zeyti, Hasani, Beytilhamam, Zerine, Bılbizeki, Gewre, Payizi, Tayifi (Beleki), Nasiri, Sinceri ve Goglani çeşitlerinin *V. vinifera L.* türüne ait olduğu saptanmıştır. Bu türe ait bazı özellikler ve açıklamalar Çizelge 4.4. ile 4.23.'de sunulmuştur. Çizelge 4.2.'de de belirtildiği gibi *V. vinifera L.* türüne ait çeşitlerde sürgün ucu şeklinin açık olduğu, sülük dizilişinde ise peş peşe 2 sülüklü boğumdan sonra bir sülüksüz boğumun geldiği, çekirdek kenarlarındaki çıkıntıların bulunmadığı görülmekte olup Çizelge 4.2. ve 4.3.'de verilen özellikler ayrıca Çizelge 4.4. ve 4.23.'de de verilmemiştir.

Yetiştiriciliği yapılan yerel üzüm çeşitlerine ait ampelografik özellikler 2017 ve 2018 yıllarında yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. Ayrıca her çeşidin yaprak, olgun yaprak alt/üst yüz, salkım ve tane fotoğrafları Şekil 4.6. ile 4.45. arasındaki şekillerde gösterilmiştir.

Çizelge 4.2. *V. vinifera L.* türüne ait bazı ortak özellikler ve açıklamaları

OIV	IBPGR	UPOV	İncelenen özellikler	Açıklamalar
001	4.1.1.	3	Sürgün Ucu Şekli	Açık
016	4.1.5.	22	Sülüklerin Dizilişi	Kesikli (2S+0+2S+...)
244	432	-	Çekirdekte Sırtta Enine Olukluk	Yok

Şekil 4.4.'de görüldüğü gibi asmalarda çiçeklerin açılması diğer meyve türlerinde olduğu gibi üstten değil, çiçek tomurcuğunun tabanından başladığı görülmektedir.

Şekil 4.4. İncelenen üzüm çeşitlerinde çiçek tomurcuğu (sol) ve açılmaya başlamış tomurcuğun görünümü (sağ) (Foto: M.S. Ünal).

Şekil 4.5. Dişi çiçek (sol) ve erselik çiçeğin görünümü (sağ) (Foto: M.S. Ünal).

Ayrıntılı olarak tanımlamaları yapılan üzüm çeşitlerinde belirlenen ortak özellikler Çizelge 4.3.' de verilmiştir.

Çizelge 4.3. İncelenen üzüm çeşitlerinde belirlenen ortak özellikler

OIV	IBPGR	UPOV	İncelenen özellikler	Açıklamalar
076-1	-	-	Olgun Yaprak Dış Şekli	Testere
088	6.1.36.	-	Yaprak Üst Yüz Yatık Tüy Varlığı	Yok
102	6.1.4.3	17	Yüzey Görünümü (Yıllık Dal)	Çizgili
105	6.1.46.	20	Boğum Dik Tüy Sıklığı(Yıllık Dal)	Yok
106	6.1.47.	21	Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı (Yıllık Dal)	Yok
-	-	-	Meyve Eti Rengi	Yok
236	4.2.8.	74	Tad	Yok
241	4.3.1.	77	Tanede Çekirdek Varlığı	Var

Çizelge 4.4. Bakari çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Kısmen	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Sarımsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Habitus(Sürgün Pozisyonu)	Dik	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	5. Boğum ve Yukarısı
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım/Göz	0-1.Salkım
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Kırmızı	Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (4.55±0.41)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Büyüklüğü (cm ²)	Küçük (162.35±11.80)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Boyu (cm)	Orta (19.75±0.60)
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Sıklığı	Sık
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Sap Odunlaşması	Zayıf
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta (170.75±9.83)	Boy(mm)	Uzun (18.59 ±0.14)
Boy(cm)	Kısa (13.3±0.42)	En(mm)	Orta (17.07 ±0.19)
Aya Şekli	Yuvarlak	İrilikte Bir örneklik	Bir Örnek Değil
Dilim Sayısı	5 Adet (Dilimli)	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Bir Örnek
N2 Dişi Boyu(mm)	Orta (12.6 ± 0.98)	Kabuk Kalınlığı	İnce
N4 Dişi Boyu(mm)	Uzun (14.1 ± 0.99)	Şıra Randımanı(%)	Düşük (52.90)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta (0.99 ± 0.04)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa (6.59 ± 0.16)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (0.97 ± 0.05)	Tane Ağırlık(g)	Orta (3.47±0.08)
Sap Cebi Genel Şekli	Açık	SÇKM (%)	Orta(19.40)
Sap Cebi Esas Şekli	V Şekli	Asitlik {g/l}	Düşük(6)
Üstyan Cep Genel Şekli	Açık	Olgunluk İndisi (%)	32.33
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	pH	3.74
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Boy (mm)	Uzun (7.30 ± 0.06)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Çok Enli (4.36±0.06)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Çok Ağır (72.3±0.001)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(8±0.60)		
KULLANIM AMACI	Sofralık	Fenolojik Gözlemler	
SİNONİM		Gözlerin Uyanması	13-27/3
SALAMURALIK YAPRAK	-	Tam Çiçeklerime	11-18/5
ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun	Ben Düşme	9-18/7
		Olgunluk	12-25/8 (Orta)

Şekil 4.6. Bakari çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

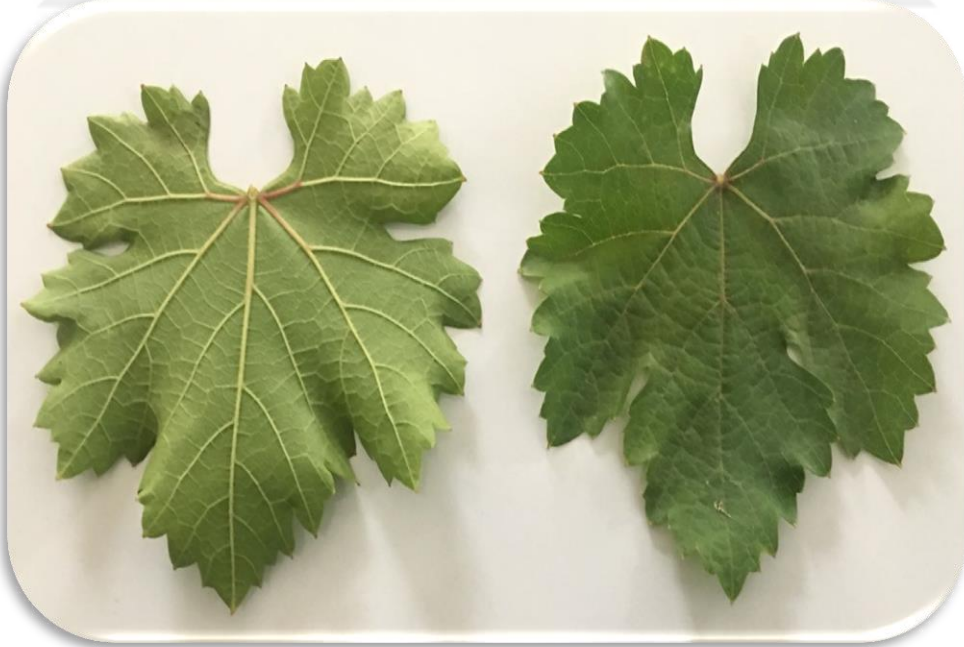
Şekil 4.7. Bakari çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.5. Bılbızeki çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Kısmen	Enine Kesit	Basık Oval
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek Yapısı	Erdişi
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	İlk Salkımın Çıktığı Boğum	5. Boğum ve Yukarısı
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik	Salkım/Göz	0-1.Salkım
		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (4.4 ±0.42)
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Küçük (188.1±12.83)
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil	Salkım Boyu (cm)	Uzun(20.55±0.73)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Sıklığı	Orta Sıklıkta
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Sap Odunlaşması	Orta
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek		
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Seyrek		
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta (169.08±12.95)	Boy(mm)	Uzun(18.76 ±0.17)
Boy(cm)	Kısa (13.2±0.57)	En(mm)	Orta(15.59 ±0.16)
Aya Şekli	Beşgen	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Dilim Sayısı	5 Adet (Dilimli)	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Üstyüz Rengi	Açık Yeşil	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Bir Örnek
N2 Dişi Boyu(mm)	Uzun (15.1 ± 0.91)	Kabuk Kalınlığı	İnce
N4 Dişi Boyu(mm)	Uzun(12.6 ± 1.22)	Şıra Randımanı(%)	Orta (55.10)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta(0.92 ± 0.06)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(6.84 ± 0.21)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (1.04 ± 0.08)	Tane Ağırlık(g)	Orta (3.26±0.08)
Sap Cebi Genel Şekli	Açık	SÇKM (%)	Yüksek(20.50)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli	Asitlik {g/l}	Orta (9)
Üstyan Cep Genel Şekli	Açık	Olgunluk İndisi (%)	22.77
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	pH	3.80
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Boy (mm)	Uzun(6.68 ± 0.06)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Enli(3.81± 0.08)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Orta (51.4±0.001)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(9.05±0.58)		
		Fenolojik Gözlemler	
KULLANIM AMACI	Sofralık, Kurutmalık	Gözlerin Uyanması	2-17/3
SİNONİM	-	Tam Çiçeklerime	10-23/5
SALAMURALIK YAPRAK	-	Ben Düşme	7-18/7
ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil	Olgunluk	9-20/8 (Orta)

Şekil 4.8. Bılbızeki çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.9. Bılbızeki çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.6. Zerine çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Yok	Enine Kesit	Oval
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Sarımsı
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek Yapısı	Erdişi
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	İlk Salkımın Çıktığı Boğum	3-4.Boğum
		Salkım/Göz	2.1-3.Salkım
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Orta (7.25 ±0.37)
Üst Yüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Küçük (161.05±16.73)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Boyu (cm)	Kısa(16.85±1.24)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Sıklığı	Sık
Ana Damarlar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Sap Odunlaşması	Orta
Ana Damarlar Dik Tüy Sıklığı	Yok		
		Tane Özellikleri	
Olgun Yaprak Özellikleri		Boy(mm)	Orta(1 6.87 ±0.13)
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Büyük(273.2±19.22)	En(mm)	Orta(16.01 ±0.17)
Boy(cm)	Orta(16.90±0.55)	İriliğe Bir örneklik	Birörnek Değil
Aya Şekli	Beşgen	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Dilim Sayısı	5 Adet (Dilimli)	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Üst yüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Kalınlığı	Kalın
N2 Dişi Boyu(mm)	Uzun(13.04± 0.69)	Şıra Randımanı(%)	Orta (60.00)
N4 Dişi Boyu(mm)	Uzun(13.20± 0.71)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(6.74 ± 0.16)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(1.02 ± 0.02)	Tane Ağırlık(g)	Orta(3.04±0.07)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(1.05 ± 0.03)	SÇKM (%)	Orta(18.60)
Sap Cebi Genel Şekli	Fazla Açık	Asitlik {g/l}	Düşük(6)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli	Olgunluk İndisi (%)	31.00
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Az Üst Üste	pH	4.10
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Boy (mm)	Uzun(6.86± 0.04)
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	En(mm)	Enli(4.02± 0.03)
Üst yüz Dik Tüy Varlığı	Çok Seyrek	Ağırlık(mg)	Orta (57.3±0.001)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok		
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(10.6±0.79)	Fenolojik Gözlemler	
		Gözlerin Uyanması	20-30/4
KULLANIM AMACI	Sofralık	Tam Çiçeklerime	12-25/6
SİNONİM	-	Ben Düşme	9-16/8
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil	Olgunluk	10-23/9 (Geççi)

Şekil 4.10. Zerine çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

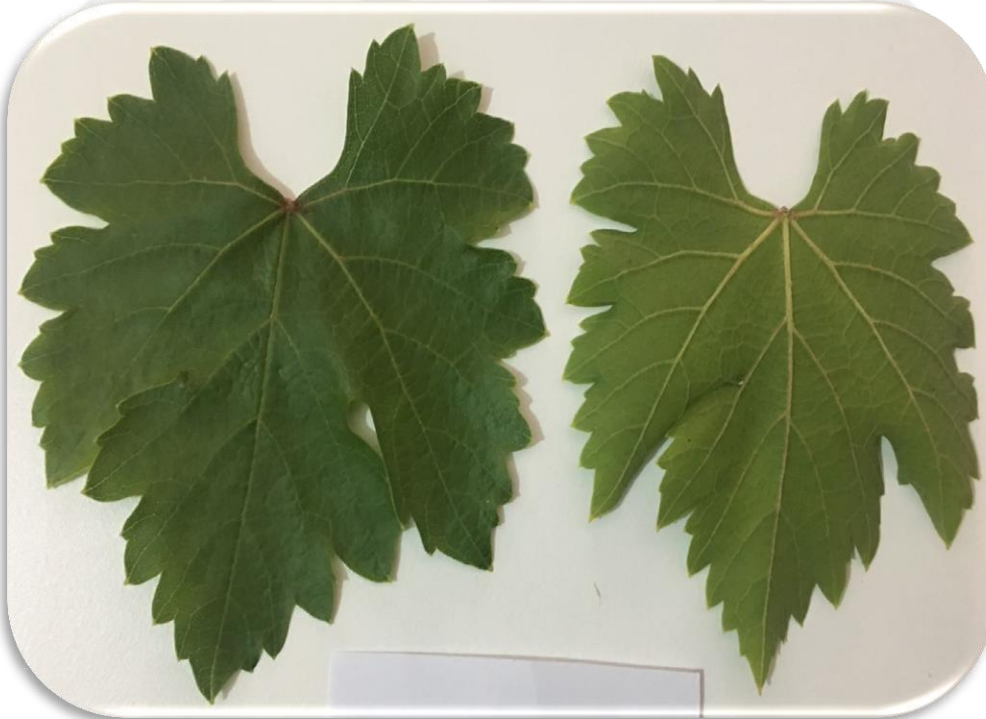
Şekil 4.11. Zerine çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.7. Raşe gürnk çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Kısmen	Enine Kesit	Basık Oval
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Sarımsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	3-4. Boğum
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım/Göz	1.1-2.Salkım
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Sarı	Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (4.0 ±0.45)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Çok Küçük (108.9±8.36)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Boyu (cm)	Kısa (13.40±0.64)
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Sıklığı	Çok Sık
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Sap Odunlaşması	Güçlü
		Tane Özellikleri	
Olgun Yaprak Özellikleri		Boy(mm)	Uzun(19.49 ±0.32)
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Büyük(237.3±16.81)	En(mm)	Orta(17.16 ±0.23)
Boy(cm)	Orta(15.8±0.59)	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Aya Şekli	Beşgen	Tanenin Şekil	Elips
Dilim Sayısı	5 Adet (Dilimli)	Kabuk Rengi	Siyah
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi Bir örneklik	Bir Örnek
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Kalınlığı	Orta
N2 Dişi Boyu(mm)	Orta(13.05 ± 0.89)	Şıra Randımanı(%)	Orta (57.50)
N4 Dişi Boyu(mm)	Orta(13.00 ± 1.04)	Tane Sap Boyu(mm)	Çok Kısa(5.87 ± 0.21)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta(0.95 ± 0.04)	Tane Ağırlık(g)	Orta(3.46±0.13)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(1.03 ± 0.04)	SÇKM (%)	Yüksek(22.10)
Sap Cebi Genel Şekli	Geniş Açık	Asitlik{g/l}	Orta(7.50)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli	Olgunluk İndisi (%)	29.46
Üstyân Cep Genel Şekli	Dilimler Az Üst Üste	pH	3.58
Üstyân Cep Esas Şekli	V Şekli		
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Boy (mm)	Çok Uzun(7.51 ± 0.08)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Seyrek	En(mm)	Çok Enli(4.76± 0.06)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Ağırlık(mg)	Çok Ağır (74.5±0.001)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(10.30±0.49)		
		Fenolojik Gözlemler	
KULLANIM AMACI	Sofralık, Şıralık	Gözlerin Uvanması	17-27/4
SİNONİM	-	Tam Çiçeklerime	12-23/6
SALAMURALIK YAPRAK	-	Ben Düşme	10-17/8
ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil	Olgunluk	5-20/9 (Geççi)

Şekil 4.12. Raşе gurnık çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.13. Raşе gurnık çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.8. Raşe kewnar çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Tamamen	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızimsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	5. Boğum ve Yukarısı
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım/Göz	1.1-2.Salkım
Üstyüz Rengi	Yeşil	Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa(5.05 ±0.79)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Çok Küçük (124.4±9.19)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Boyu (cm)	Kısa(14.25±0.61)
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Salkım Sıklığı	Orta Sıklıkta
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Sap Odunlaşması	Güçlü
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Çok Büyük(300.08±32.87)	Boy(mm)	Uzun(19.59 ±0.19)
Boy(cm)	Orta(17.25±0.98)	En(mm)	Orta(15.79 ±0.19)
Aya Şekli	Beşgen	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Dilim Sayısı	5 Adet(Dilimli)	Tanenin Şekil	Elips
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi	Siyah
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Bir Örnek
N2 Dişi Boyu(mm)	Uzun(14.70 ± 1.24)	Kabuk Kalınlığı	İnce
N4 Dişi Boyu(mm)	Orta(12.30 ± 1.01)	Şıra Randımanı(%)	Yüksek (65.00)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(1.01 ± 0.05)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(6.61± 0.23)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(1.01±0.04)	Tane Ağırlık(g)	Orta(3.69±0.11)
Sap Cebi Genel Şekli	Geniş Açık	SÇKM (%)	Orta(20.10)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli	Asitlik {g/l}	Yüksek(9)
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Az Üst Üste	Olgunluk İndisi (%)	22.33
Üstyan Cep Esas Şekli	U Şekli	pH	3.52
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Boy (mm)	Çok Uzun(8.39 ± 0.09)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Çok Enli(5.0± 0.05)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Orta (57.6±0.01)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(10.20±0.62)		
		Fenolojik Gözlemler	
KULLANIM AMACI	Sofralık, Şıralık, Kurutmalık	Gözlerin Uyanması	6-21/3
SİNONİM	-	Tam Çiçeklerime	7-16/5
SALAMURALIK YAPRAK	Uygun Değil	Ben Düşme	9-18/7
ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU		Olgunluk	20-31/8 (Orta)

Şekil 4.14. Raş kewnar çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.15. Raş kewnar çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.9. Payizi çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Yok	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Ana Renk	Sarı
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil	Çiçek Yapısı	Erdişi
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	İlk Salkımın Çıktığı Boğum	5. Boğum ve Yukarısı
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım/Göz	1.1-2.Salkım
		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Orta(6.7 ±0.62)
		Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Orta (246.6±36.30)
		Salkım Boyu (cm)	Orta(18.4±0.98)
		Salkım Sıklığı	Orta Sıklıkta
		Sap Odunlaşması	Yok
Genç Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Bakır	Boy(mm)	Uzun(19.08 ±0.17)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	En(mm)	Enli(18.65±0.23)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	İrilikte Bir örneklik	Bir Örnek Değil
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
		Kabuk Rengi Bir örneklik	Bir Örnek Değil
		Kabuk Kalınlığı	İnce
		Şıra Randımanı(%)	Düşük (54.50)
		Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(7.16 ± 0.20)
		Tane Ağırlık(g)	Ağır(4.51±0.15)
		SÇKM (%)	Orta(17.90)
		Asitlik {g/l}	Düşük(6)
		Olgunluk İndisi (%)	29.83
		pH	3.69
		Çekirdek Özellikleri	
		Boy (mm)	Çok Uzun(7.69 ± 0.07)
		En(mm)	Çok Enli(4.08± 0.05)
		Ağırlık(mg)	Ağır (63.7±0.001)
		Fenolojik Gözlemler	
		Gözlerin Uyanması	18-29/4
		Tam Çiçeklerime	7-17/6
		Ben Düşme	12-21/8
		Olgunluk	12-28/9 (Geççi)
KULLANIM AMACI	Sofralık		
SİNONİM	-		
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil		

Şekil 4.16. Payizi çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.17. Payizi çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.10. Şikari çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Kısmen	Enine Kesit	Basık Oval
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ana Renk	Sarımsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil	Çiçek Yapısı	Erdişi
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	İlk Salkımın Çıktığı Boğum	3-4.Boğum
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Sakım/Göz	0-1.Salkım
		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Uzun(8.25 ±0.72)
		Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Büyük(292.98±24.28)
		Salkım Boyu (cm)	Orta(19.45±0.74)
		Salkım Sıklığı	Sık
		Sap Odunlaşması	Orta
		Tane Özellikleri	
		Boy(mm)	Uzun (19.77 ±0.16)
		En(mm)	Enli(19.57 ±0.17)
		İrilikte Bir örneklik	Birörnek
		Tanenin Şekil	Yuvarlak
		Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
		Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek
		Kabuk Kalınlığı	İnce
		Şıra Randımanı(%)	Düşük (52.60)
		Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(6.85 ± 0.22)
		Tane Ağırlık(g)	Ağır(4.83±0.11)
		SÇKM (%)	Düşük(17.10)
		Asitlik { g/l}	Orta(8)
		Olgunluk İndisi (%)	21.37
		pH	3.76
		Çekirdek Özellikleri	
		Boy (mm)	Uzun(7.01 ± 0.05)
		En(mm)	Çok Enli(4.44± 0.04)
		Ağırlık(mg)	Ağır (65.4±0.002)
		Fenolojik Gözlemler	
		Gözlerin Uyanması	9-17/3
		Tam Çiçeklerime	5-16/5
		Ben Düşme	9-18/7
		Olgunluk	18-30/8 (Orta)
KULLANIM AMACI	Sofralık		
SİNONİM	-		
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil		

Şekil 4.18. Şikari çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.19. Şikari çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.1.1. Sinceri çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Kısmen	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Sarı
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar Arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar Arası Karın Rengi	Yeşil	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek Yapısı	Erdişi
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	İlk Salkımın Çıktığı Boğum	1-2. Boğum
		Salkım/Göz	0-1. Salkım
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa(3.85 ±0.47)
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Kırmızı	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Çok Küçük (92.8±11.75)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Boyu (cm)	Kısa(12.85±0.64)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Sıklığı	Sık
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Sap Odunlaşması	Orta
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Seyrek		
		Tane Özellikleri	
Olgun Yaprak Özellikleri		Boy(mm)	Orta(17.25 ±0.12)
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta(199.33±11.20)	En(mm)	Orta(17.07 ±0.12)
Boy(cm)	Kısa(14.35±0.40)	İrilikte Bir örneklik	Birörnek
Aya Şekli	Beşgen	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Dilim Sayısı	5 Adet	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Kalınlığı	İnce
N2 Dişi Boyu(mm)	Orta(13.20 ± 0.70)	Şıra Randımanı(%)	Düşük (53.30)
N4 Dişi Boyu(mm)	Uzun(13.20 ± 0.80)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(6.30 ± 0.12)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta(0.98 ± 0.03)	Tane Ağırlık(g)	Orta(3.16±0.06)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Orta(0.86 ± 0.05)	SÇKM (%)	Orta (19.80)
Sap Cebi Genel Şekli	Geniş Açık	Asitlik {g/l}	Düşük (6)
Sap Cebi Esas Şekli	V Şekli	Olgunluk İndisi (%)	33.00
Üstyan Cep Genel Şekli	Açık	pH	3.61
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli		
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Yok	Boy (mm)	Uzun(7.23 ± 0.04)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Çok Enli(4.49± 0.04)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Ağır (60.7±0.001)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(8.75±0.42)		
		Fenolojik Gözlemler	
KULLANIM AMACI	Sofralık ve Şaraplık	Gözlerin Uyanması	11-29/4
SİNONİM	-	Tam Çiçeklerime	8-19/6
SALAMURALIK YAPRAK	Uygun Değil	Ben Düşme	9-20/8
ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU		Olgunluk	4-15/9 (Geççi)

Şekil 4.20. Sinceri çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

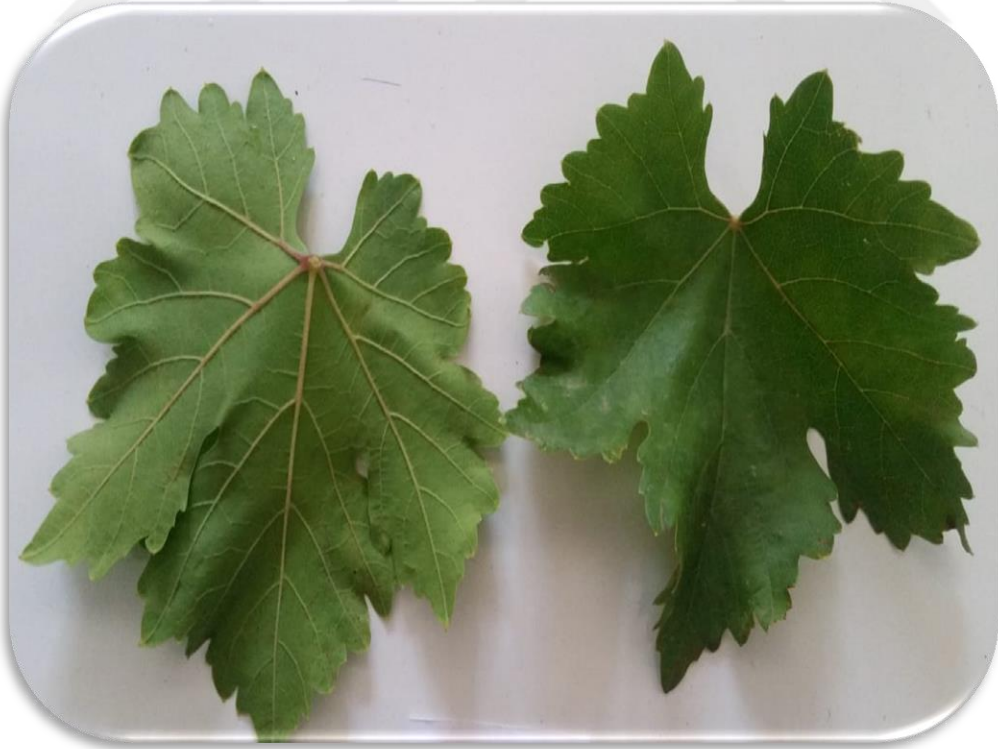
Şekil 4.21. Sinceri çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.12. Gawre çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Yok	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Sarımsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Dişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	3-4. Boğum
		Salkım/Göz	0-1.Salkım
		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa(4.5±0.51)
		Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Küçük(166.550±18.80)
		Salkım Boyu (cm)	Kısa(17.20±1.39)
		Salkım Sıklığı	Orta Sıklıkta
		Sap Odunlaşması	Güçlü
Genç Yaprak Özellikleri			
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil		
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok		
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Ana Damarlar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek		
Ana Damarlar Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Çok Büyük(316.4±23.01)	Boy(mm)	Uzun(18.45 ±0.15)
Boy(cm)	Orta(17.5±0.41)	En(mm)	Enli(19.07 ±0.20)
Aya Şekli	Beşgen	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Dilim Sayısı	5 Adet	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Bir Örnek
N2 Dişi Boyu(mm)	Uzun (17.7 ± 0.97)	Kabuk Kalınlığı	İnce
N4 Dişi Boyu(mm)	Orta(14.0 ±10.19)	Şıra Randımanı(%)	Orta (58.00)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(1.01± 0.07)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(7.02 ± 0.23)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (1.12±0.03)	Tane Ağırlık(g)	Ağır(4.50±0.11)
Sap Cebi Genel Şekli	Açık	SÇKM (%)	Orta(18.60)
Sap Cebi Esas Şekli	V Şekli	Asitlik {g/l}	Düşük (6)
Üstyan Cep Genel Şekli	Açık	Olgunluk İndisi (%)	31.00
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	pH	3.85
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok		
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Çekirdek Özellikleri	
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	Boy (mm)	Çok Uzun(7.45 ± 0.06)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	En(mm)	Çok Enli(4.16± 0.06)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(11.3±0.53)	Ağırlık(mg)	Ağır (61.9±0.001)
		Fenolojik Gözlemler	
		Gözlerin Uyanması	12-19/4
		Tam Çiçeklerime	14-27/6
		Ben Düşme	6-14/8
		Olgunluk	5-20/9 (Geççi)
KULLANIM AMACI	Sofralık		
SİNONİM	-		
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun		

Şekil 4.22. Gawre çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.23. Gawre çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.13. Nasiri çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Yok	Enine Kesit	Oval
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Kahverengi Kırmızı
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızimsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	1-2.Boğum
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım/Göz	1.1-2.Salkım
Üstyüz Rengi	Açık Yeşil	Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa(4.7±0.30)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Küçük(150.930±11.46)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Boyu (cm)	Kısa(16.05±0.46)
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Sıklığı	Seyrek
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Sap Odunlaşması	Güçlü
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta(161.080±11.36)	Boy(mm)	Çok Uzun(22.27 ±0.25)
Boy(cm)	Kısa(12.95±0.54)	En(mm)	Enli(19.41 ±0.27)
Aya Şekli	Beşgen	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Dilim Sayısı	5 Adet	Tanenin Şekil	Elips
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek Değil
N2 Dişi Boyu(mm)	Orta(12.10 ± 0.94)	Kabuk Kalınlığı	İnce
N4 Dişi Boyu(mm)	Orta(10.90 ± 0.89)	Şıra Randımanı(%)	Orta (59.00)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(1.22 ± 0.08)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(6.93± 0.23)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(1.05± 0.04)	Tane Ağırlık(g)	Çok Ağır(5.76±0.19)
Sap Cebi Genel Şekli	Kapalı	SÇKM (%)	Yüksek(23.40)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli	Asitlik {g/l}	Düşük (6)
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Az Üst Üste	Olgunluk İndisi (%)	39.00
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	pH	4.22
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Boy (mm)	Çok Uzun(7.43± 0.09)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Çok Enli (4.20± 0.08)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Orta (57.2±0.002)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(9.80±0.70)		
KULLANIM AMACI	Sofralık ve Kurutmalık	Fenolojik Gözlemler	
SİNONİM	-	Gözlerin Uyanması	3-18/3
SALAMURALIK YAPRAK	Uygun Değil	Tam Çiçeklerime	5-14/5
ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU		Ben Düşme	7-16/7
		Olgunluk	20-31/8 (Orta)

Şekil 4.24. Nasiri çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

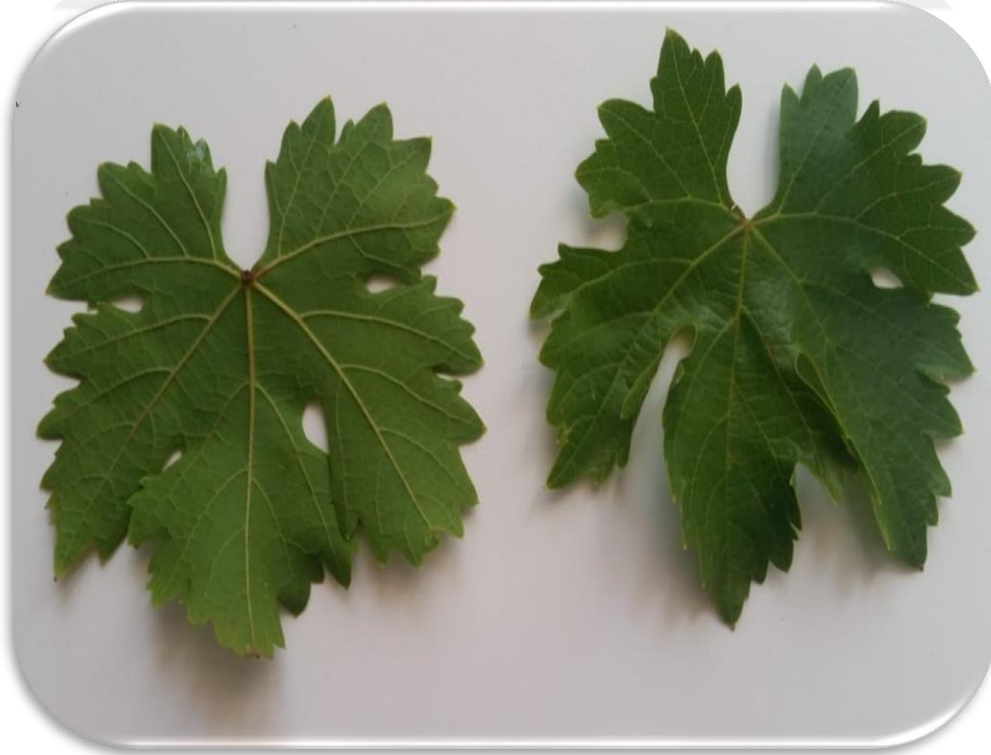
Şekil 4.25. Nasiri çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.14. Beytilhamam çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Tamamen	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Ana Renk	Kahverengi Sarımsı
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	5. Boğum ve Yukarısı
		Salkım/Göz	1-3.Salkım
		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (5.15 ±0.46)
		Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Çok Küçük (67.4±10.31)
		Salkım Boyu (cm)	Çok Kısa(10.4±0.59)
		Salkım Sıklığı	Sık Değil
		Sap Odunlaşması	Güçlü
Genç Yaprak Özellikleri			
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil		
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok		
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Çok Seyrek		
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta(180.64±14.60)	Boy(mm)	Orta(15.35 ±0.25)
Boy(cm)	Kısa(11.20±0.46)	En(mm)	Orta(15.56 ±0.23)
Aya Şekli	Beşgen	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Dilim Sayısı	5 Adet	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek Değil
N2 Dişi Boyu(mm)	Uzun(15.40 ± 1.11)	Kabuk Kalınlığı	Kalın
N4 Dişi Boyu(mm)	Uzun(15.90 ±1.01)	Şıra Randımanı(%)	Yüksek (65.40)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta(0.86 ± 0.04)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(6.32 ± 0.22)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(0.93 ± 0.05)	Tane Ağırlık(g)	Ağır(4.09±0.26)
Sap Cebi Genel Şekli	Açık	SÇKM (%)	Orta(19.60)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli	Asitlik {g/l}	Yüksek (9)
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Az Üst Üste	Olgunluk İndisi (%)	21.77
Üstyan Cep Esas Şekli	U Şekli	pH	3.85
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek		
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çekirdek Özellikleri	
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	Boy (mm)	Uzun(6.70 ± 0.17)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	En(mm)	Çok Enli(4.26± 0.13)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(8.85±0.52)	Ağırlık(mg)	Ağır (61.1±0.005)
		Fenolojik Gözlemler	
		Gözlerin Uyanması	1-21/3
		Tam Çiçeklerime	13-27/5
		Ben Düşme	12-23/7
		Olgunluk	20-27/8 (Orta)
KULLANIM AMACI	Sofralık		
SİNÖNİM	-		
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil		

Şekil 4.26. Beytilhamam çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.27. Beytilhamam çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.15. Goglani çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Kısmen	Enine Kesit	Basık Oval
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Açık Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Yeşil		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	3-4. Boğum
		Salkım/Göz	0-1. Salkım
		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Orta (6.4 ±1.02)
		Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Küçük (176.15±12.14)
		Salkım Boyu (cm)	Kısa(12.7±0.41)
		Salkım Sıklığı	Orta Sıklıkta
		Sap Odunlaşması	Güçlü
Genç Yaprak Özellikleri			
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil	Tane Özellikleri	
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Boy(mm)	Uzun(18.58 ±0.18)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	En(mm)	Orta(16.69 ±0.18)
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Tanenin Şekil	Elips
		Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
		Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek Değil
Olgun Yaprak Özellikleri		Kabuk Kalınlığı	İnce
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta(170.17±19.66)	Şıra Randımanı(%)	Orta (56.10)
Boy(cm)	Kısa(13.80±0.57)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(6.75 ± 0.28)
Aya Şekli	Beşgen	Tane Ağırlık(g)	Orta(3.42±0.09)
Dilim Sayısı	5 Adet	SÇKM (%)	Orta(18)
Üstyüz Rengi	Yeşil	Asitlik {g/l}	Orta (8)
Aya Profili	Dalgalı	Olgunluk İndisi (%)	22.50
N2 Dişi Boyu(mm)	Orta(9.40 ± 0.91)	pH	3.97
N4 Dişi Boyu(mm)	Kısa(8.30 ± 0.88)	Çekirdek Özellikleri	
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun(1.13 ± 0.13)	Boy (mm)	Uzun(6.92 ± 0.07)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Çok Uzun(1.23 ± 0.14)	En(mm)	Çok Enli(4.16± 0.06)
Sap Cebi Genel Şekli	Açık	Ağırlık(mg)	Orta (52.3±0.001)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli		
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Az Üst Üste	Fenolojik Gözlemler	
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	Gözlerin Uyanması	2-15/4
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Tam Çiçeklerime	10-27/6
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Ben Düşme	7-17/8
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	Olgunluk	1-13/9 (Geççi)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok		
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa(7.85±0.75)		
KULLANIM AMACI	Sofralık ve Şıralık		
SİNONİM	-		
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil		

Şekil 4.28. Goglani çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.29. Goglani çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.16. Kerküş çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Yok	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Kırmızımsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	3-4.Boğum
		Salkım/Göz	1,1-2.Salkım
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (5.65±0.25)
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Orta (246.030±12.17)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Boyu (cm)	Orta (18.35±0.92)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Sıklığı	Orta Sıklıkta
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Sap Odunlaşması	Orta
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok		
		Tane Özellikleri	
Olgun Yaprak Özellikleri		Boy(mm)	Uzun (19.19±1.50)
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Büyük (251.080±15.67)	En(mm)	Dar (13.91±0.20)
Boy(cm)	Orta (16.85±0.50)	İrilikte Bir örneklik	Birörnek
Aya Şekli	Beşgen	Tanenin Şekil	Elips
Dilim Sayısı	5 Adet	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Üstyüz Rengi	Açık Yeşil	Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Kalınlığı	İnce
N2 Dişi Boyu(mm)	Çok Uzun (20.70±1.34)	Şıra Randımanı(%)	Orta (61.00)
N4 Dişi Boyu(mm)	Uzun (15.30±0.72)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa (7.48±0.29)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta (0.87±0.04)	Tane Ağırlık(g)	Orta (2.80±0.09)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (1.06±0.10)	SÇKM (%)	Çok Yüksek (25.30)
Sap Cebi Genel Şekli	Açık	Asitlik {g/l}	Düşük (7)
Sap Cebi Esas Şekli	V Şekli	Olgunluk İndisi (%)	36.14
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Az Üst Üste	pH	3.91
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli		
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Boy (mm)	Uzun (7.16±0.06)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Çok Enli (4.34±0.04)
Yaprak Sapı YatıkTüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Ağır (65.7±0.001)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa (8.45±0.26)		
		Fenolojik Gözlemler	
		Gözlerin Uyanması	5-12/4
		Tam Çiçeklerime	5-17/6
		Ben Düşme	13-21/8
		Olgunluk	18-30/9 (Geççi)
KULLANIM AMACI	Şıralık ve Kurutmalık		
SİNONİM	-		
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil		

Şekil 4.30. Kerküş çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.31. Kerküş çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.17. Hasani çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Kısmen	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Koyu Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızimsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Dişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	1-2. Boğum
		Salkım/Göz	1,1-2. Salkım
		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (5.05±0.30)
		Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Büyük (286.08±17.50)
		Salkım Boyu (cm)	Orta (19.10±0.54)
		Salkım Sıklığı	Sık
		Sap Odunlaşması	Orta
Genç Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil	Boy(mm)	Uzun (18.85±0.17)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	En(mm)	Orta (16.82±0.15)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	İrilikte Bir örneklik	Birörnek
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
		Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek
		Kabuk Kalınlığı	İnce
		Şıra Randımanı(%)	Çok Yüksek (78.20)
		Tane Sap Boyu(mm)	Kısa (6.49±0.20)
		Tane Ağırlık(g)	Orta (3.48±0.10)
		SÇKM (%)	Düşük (19.30)
		Asitlik{g/l}	Yüksek (8)
		Olgunluk İndisi (%)	24.13
		pH	4.31
		Çekirdek Özellikleri	
		Boy (mm)	Çok Uzun (7.45±0.08)
		En(mm)	Çok Enli (4.23±0.07)
		Ağırlık(mg)	Ağır (67.1±0.003)
		Fenolojik Gözlemler	
		Gözlerin Uyanması	12-23/3
		Tam Çiçeklerime	12-28/5
		Ben Düşme	6-15/7
		Olgunluk	20-31/8 (Orta)
KULLANIM AMACI	Sofralık ve Kurutmalık		
SİNONİM	-		
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil		

Şekil 4.32. Hasani çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.33. Hasani çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Cizelge 4.18. Tayifi (Beleki) çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Kısmen	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ana Renk	Kırmızimsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızimsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	1-2. Boğum
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım/Göz	1.1-2.Salkım
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil	Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (4.15 ±0.28)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Orta (207.70±8.97)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Boyu (cm)	Kısa (16.10±0.55)
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Salkım Sıklığı	Sık
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Sap Odunlaşması	Güçlü
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Çok Büyük(343.35±32.68)	Boy(mm)	Çok Uzun (21.93 ±0.217)
Boy(cm)	Kısa (18.65±0.97)	En(mm)	Enli (17.78 ±0.18)
Aya Şekli	Beşgen	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Dilim Sayısı	5 Adet	Tanenin Şekil	Elips
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi	Koyu Kırmızı Mor
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek Değil
N2 Dişi Boyu(mm)	Uzun(15.60±1.42)	Kabuk Kalınlığı	Orta
N4 Dişi Boyu(mm)	Orta (12.00 ± 1.33)	Şıra Randımanı(%)	Orta (62.00)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (1.04 ± 0.03)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa (7.62± 0.34)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Çok Uzun (1.22 ± 0.22)	Tane Ağırlık(g)	Ağır (4.66±0.12)
Sap Cebi Genel Şekli	Açık	SÇKM (%)	Orta (18.20)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli	Asitlik{g/l}	Orta (7)
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Üst Üste	Olgunluk İndisi (%)	26.00
Üstyan Cep Esas Şekli	U Şekli	pH	3.80
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Boy (mm)	Orta (6.10 ± 0.27)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Orta (2.90± 0.25)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Orta (54.6±0.002)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Orta (12.70±0.70)		
		Fenolojik Gözlemler	
KULLANIM AMACI	Sofralık	Gözlerin Uyanması	13-21/3
SİNONİM	Beleki	Tam Çiçeklerime	17-27/6
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun	Ben Düşme	15-27/8
		Olgunluk	13-25/9 (Geççi)

Şekil 4.34. Tayifi (Beleki) çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.35. Tayifi (Beleki) çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.19. Zeyti çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Yok	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Sarımsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	1-2. Boğum
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım/Göz	1,1-2.Salkım
Üstyüz Rengi	Bakır Sarısı	Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Orta (7.25 ±0.25)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Küçük (194.65±9.20)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Boyu (cm)	Kısa (17.35±0.32)
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Sıklığı	Az Sıklıkta
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Sap Odunlaşması	Zayıf
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta (166.100 ± 12.58)	Boy(mm)	Orta (16.28 ±0.12)
Boy(cm)	Kısa (13.20±0.49)	En(mm)	Orta (15.87 ±0.17)
Aya Şekli	Yuvarlak	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Dilim Sayısı	5 Adet	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek Değil
N2 Dişi Boyu(mm)	Orta (11.1±1 .03)	Kabuk Kalınlığı	Kalın
N4 Dişi Boyu(mm)	Orta (11.90 ±1.15)	Şıra Randımanı(%)	Orta (62.30)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta (0.87 ± 0.07)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa (8.48 ± 0.25)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (0.98 ± 0.11)	Tane Ağırlık(g)	Orta (3.35±0.15)
Sap Cebi Genel Şekli	Tam Açık	SÇKM (%)	Düşük (19.80)
Sap Cebi Esas Şekli	V Şekli	Asitlik{g/l}	Düşük (6)
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Üst Üste	Olgunluk İndisi (%)	33.00
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	pH	3.71
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Boy (mm)	Uzun (7.30 ± 0.05)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Çok Enli (4.32± 0.05)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Orta (53.9±0.001)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa (8.85±0.65)		
		Fenolojik Gözlemler	
KULLANIM AMACI	Sofralık ve Kurutmalık	Gözlerin Uyanması	1-15/3
SİNONİM	-	Tam Çiçeklerime	10-19/5
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil	Ben Düşme	8-15/ 7
		Olgunluk	20-27/8 (Orta)

Şekil 4.36. Zeyti çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.37. Zeyti çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.20. Zeynebi çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Yok	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Sarımsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	3-4.Boğum
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım/Göz	0-1.Salkım
Üstyüz Rengi	Bakır Sarısı	Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (3.05±0.36)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Çok Küçük (133.6±8.46)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Boyu (cm)	Kısa (17.30±0.31)
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Sıklığı	Orta Sıklıkta
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Sap Odunlaşması	Orta
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta (205.250±14.39)	Boy(mm)	Çok Uzun (23.00 ±0.32)
Boy(cm)	Orta (15.30±0.56)	En(mm)	Dar (11.81 ±0.42)
Aya Şekli	Beşgen	İrilikte Bir örneklik	Birörnek
Dilim Sayısı	5 Adet	Tanenin Şekil	Sivri
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek
N2 Dişi Boyu(mm)	Uzun (15.0 ± 1.08)	Kabuk Kalınlığı	İnce
N4 Dişi Boyu(mm)	Orta (12.80 ± 0.74)	Şıra Randımanı(%)	Yüksek (72.50)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta (0.95 ± 0.04)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa(6.32 ± 0.29)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (1.01 ± 0.04)	Tane Ağırlık(g)	Orta (2.70±0.09)
Sap Cebi Genel Şekli	Geniş Açık	SÇKM (%)	Yüksek (20.20)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli	Asitlik{g/l}	Düşük (6)
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Az Üst Üste	Olgunluk İndisi (%)	33.66
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	pH	3.78
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Seyrek	Boy (mm)	Çok Uzun (7.59 ± 0.05)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Enli (3.95± 0.10)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Orta (57.9±0.001)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa (11.2±0.42)		
KULLANIM AMACI	Sofralık ve Kurutmalık	Fenolojik Gözlemler	
SİNONİM	-	Gözlerin Uyanması	1-17/3
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil	Tam Çiçeklerime	18-30/5
		Ben Düşme	10-19/7
		Olgunluk	15-25/8 (Orta)

Şekil 4.38. Zeynebi çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.39. Zeynebi çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.21. Bahdo çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Kısmen	Enine Kesit	Basık Oval
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Sarı
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızimsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Kırmızimsı		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	5.Boğum ve Yukarısı
		Salkım/Göz	1-3.Salkım
		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Çok Kısa (2.55 ±0.23)
		Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Büyük (252.08±18.77)
		Salkım Boyu (cm)	Orta (17.98±0.78)
		Salkım Sıklığı	Sık
		Sap Odunlaşması	Orta
Genç Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil	Boy(mm)	Çok Uzun (23.17 ±0.24)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	En(mm)	Enli (19.94 ±0.22)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Tanenin Şekil	Elips
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
		Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek
Olgun Yaprak Özellikleri		Kabuk Kalınlığı	Orta
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta (173.000±11.82)	Şıra Randımanı(%)	Orta (57.50)
Boy(cm)	Kısa (13.35±0.44)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa (7.52 ± 0.20)
Aya Şekli	Beşgen	Tane Ağırlık(g)	Çok Ağır (5.65±0.14)
Dilim Sayısı	5 Adet	SÇKM (%)	Düşük (18.50)
Üstyüz Rengi	Yeşil	Asitlik {g/l}	Düşük (6)
Aya Profili	Dalgalı	Olgunluk İndisi (%)	30.83
N2 Dişi Boyu(mm)	Orta (12.00 ± 0.94)	pH	3.97
N4 Dişi Boyu(mm)	Orta (11.90 ± 0.80)	Çekirdek Özellikleri	
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta (1.06 ± 0.04)	Boy (mm)	Çok Uzun (8.20 ± 0.09)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (1.11 ± 0.07)	En(mm)	Çok Enli (4.68± 0.07)
Sap Cebi Genel Şekli	Geniş Açık	Ağırlık(mg)	Çok Ağır (83.7±0.002)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli		
Üstyan Cep Genel Şekli	Açık	Fenolojik Gözlemler	
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	Gözlerin Uyanması	1-20/3
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Tam Çiçeklerime	15-27/5
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Çok Seyrek	Ben Düşme	10-17/6
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	Olgunluk	20-31/7 (Erkenci)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Çok Seyrek		
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa (8.90±0.55)		
KULLANIM AMACI	Sofralık		
SİNÖNİM	Bahdoki		
SALAMURALIK YAPRAK	Uygun		
ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU			

Şekil 4.40. Bahdo (Bahdoki) çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

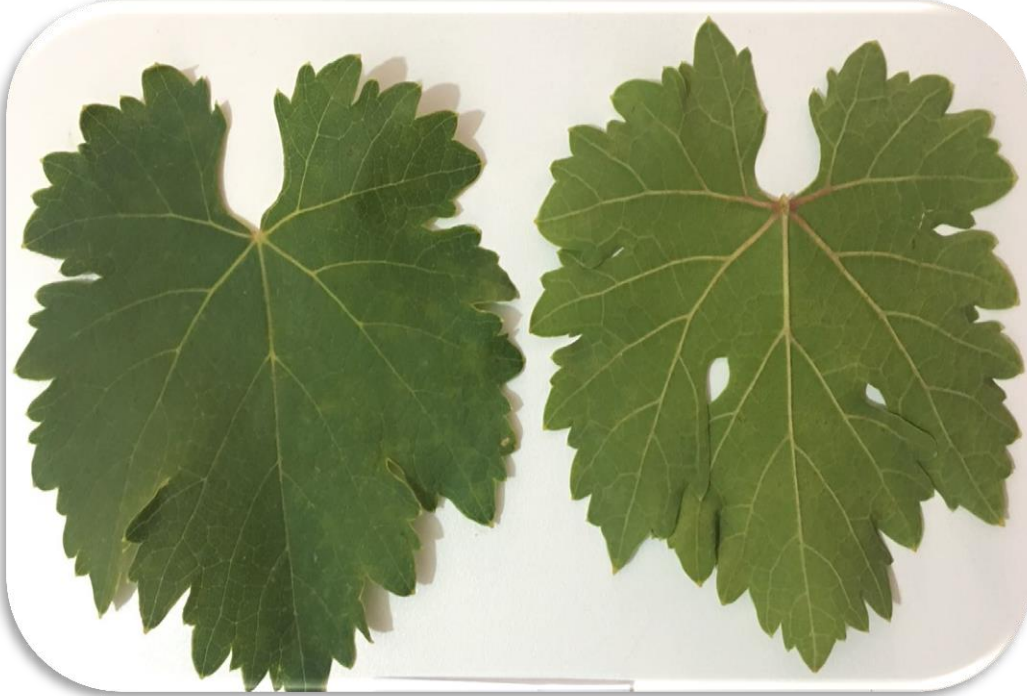
Şekil 4.41. Bahdo (Bahdoki) çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.22. Mısabık çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Tamamen	Enine Kesit	Basık Oval
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Kırmızımsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	5.Boğum ve Yukarısı
		Salkım/Göz	1,1-2.Salkım
		Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (3.70 ±0.30)
		Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Çok Küçük (112.15±9.0)
		Salkım Boyu (cm)	Kısa (13.45±0.66)
		Salkım Sıklığı	Sık
		Sap Odunlaşması	Yok
Genç Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Üstyüz Rengi	Yeşil	Boy(mm)	Kısa (13.05 ±0.18)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	En(mm)	Dar (11.90 ±0.19)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	İrilikte Bir örneklik	Birörnek Değil
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Kabuk Rengi	Siyah
		Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek
Olgun Yaprak Özellikleri		Kabuk Kalınlığı	İnce
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Büyük (243.150±16.59)	Şıra Randımanı(%)	Düşük (49.60)
Boy(cm)	Orta (16.00±0.58)	Tane Sap Boyu(mm)	Çok Kısa (4.74 ± 0.21)
Aya Şekli	Beşgen	Tane Ağırlık(g)	Çok Hafif (1.24±0.06)
Dilim Sayısı	5 Adet	SÇKM (%)	Düşük (17.80)
Üstyüz Rengi	Yeşil	Asitlik{g/l}	Orta (8)
Aya Profili	Düze Yakın	Olgunluk İndisi (%)	22.25
N2 Dişi Boyu(mm)	Orta (12.20 ± 1.00)	pH	3.81
N4 Dişi Boyu(mm)	Uzun (13.80 ± 1.37)	Çekirdek Özellikleri	
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta (1.06 ± 0.07)	Boy (mm)	Uzun (6.33 ± 0.05)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (0.95 ± 0.08)	En(mm)	Çok Enli (4.12± 0.04)
Sap Cebi Genel Şekli	Geniş Açık	Ağırlık(mg)	Orta (49.2±0.001)
Sap Cebi Esas Şekli	U Şekli		
Üstyan Cep Genel Şekli	Açık	Fenolojik Gözlemler	
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	Gözlerin Uyanması	1-15/3
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Tam Çiçeklerime	10-25/5
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Yok	Ben Düşme	22-30/6
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	Olgunluk	12-25/7 (Erkenci)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok		
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa (8.85±0.66)		
KULLANIM AMACI	Sofralık		
SİNONİM	-		
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil		

Şekil 4.42. Mısabık çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.43. Mısabık çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

Çizelge 4.23. Mazrona çeşidinde incelenen organlara ilişkin ampelografik bulgular

İncelenen Özellikler	Bulgular	İncelenen Özellikler	Bulgular
Sürgün Özellikleri		Çubuk Özellikleri	
Sürgün Ucu Ant. Dağılımı	Yok	Enine Kesit	Yuvarlak
Sürgün Ucu Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Ana Renk	Kırmızımsı Kahverengi
Sürgün Ucu Dik Tüy Sıklığı	Yok		
Habitus (Sürgün Pozisyonu)	Yarı Dik		
Boğumlar arası Sırt Rengi	Kırmızımsı		
Boğumlar arası Karın Rengi	Yeşil		
Boğumlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Çiçek/Meyve Salkımı Özellikleri	
Boğumlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çiçek Yapısı	Erdişi
		İlk Salkımın Çıktığı Boğum	3-4.Boğum
Genç Yaprak Özellikleri		Salkım/Göz	1.1-2.Salkım
Üstyüz Rengi	Bronz Benekli Yeşil	Salkım Sap Uzunluğu(cm)	Kısa (5.90 ±0.26)
Damarlar Arası Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Büyüklüğü(cm ²)	Orta (201.63 ±13.44)
Damarlar Arası Dik Tüy Sıklığı	Yok	Salkım Boyu (cm)	Kısa (16.78±0.52)
Ana Damar Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Salkım Sıklığı	Orta Sıklıkta
Ana Damar Dik Tüy Sıklığı	Yok	Sap Odunlaşması	Güçlü
Olgun Yaprak Özellikleri		Tane Özellikleri	
Aya Büyüklüğü (cm ²)	Orta (194.230±6.67)	Boy(mm)	Orta (16.04 ±0.11)
Boy(cm)	Kısa (14.25±0.23)	En(mm)	Orta (15.38 ±0.10)
Aya Şekli	Beşgen	İrilikte Bir örneklik	Birörnek
Dilim Sayısı	5 Adet	Tanenin Şekil	Yuvarlak
Üstyüz Rengi	Yeşil	Kabuk Rengi	Yeşil-Sarı
Aya Profili	Dalgalı	Kabuk Rengi Bir örneklik	Birörnek
N2 Dişi Boyu(mm)	Orta (11.90 ± 0.50)	Kabuk Kalınlığı	İnce
N4 Dişi Boyu(mm)	Orta (10.40± 0.48)	Şıra Randımanı(%)	Yüksek (65.70)
N2 Dişleri Boy/En Oranı	Orta (1.05 ± 0.06)	Tane Sap Boyu(mm)	Kısa (6.22 ± 0.23)
N4 Dişleri Boy/En Oranı	Uzun (1.05± 0.06)	Tane Ağırlık(g)	Hafif (2.57±0.05)
Sap Cebi Genel Şekli	Açık	SÇKM (%)	Yüksek (21.06)
Sap Cebi Esas Şekli	V Şekli	Asitlik{g/l}	Düşük (6)
Üstyan Cep Genel Şekli	Dilimler Üst Üste	Olgunluk İndisi (%)	35.10
Üstyan Cep Esas Şekli	V Şekli	pH	3.66
Altyüz Yatık Tüy Sıklığı	Seyrek	Çekirdek Özellikleri	
Altyüz Dik Tüy Sıklığı	Yok	Boy (mm)	Uzun (7.24 ± 0.05)
Üstyüz Dik Tüy Varlığı	Yok	En(mm)	Çok Enli (4.54± 0.04)
Yaprak Sapı Yatık Tüy Sıklığı	Yok	Ağırlık(mg)	Çok Ağır (75.6±0.001)
Yaprak Sapı Boyu(cm)	Kısa (7.60±0.40)		
KULLANIM AMACI	Şıralık ve Sofralık	Fenolojik Gözlemler	
SİNONİM	Şire	Gözlerin Uyanması	1-20/4
		Tam Çiçeklerime	20-30/6
		Ben Düşme	15-27/8
		Olgunluk	20/9-5/10 (Çok Geççi)
SALAMURALIK YAPRAK ÜRETİMİNE UYGUNLUĞU	Uygun Değil		

Şekil 4.44. Mazrone çeşidine ait salkım, tane ve yaprak görünümü.

Şekil 4.45. Mazrone çeşidine ait yaprağın üst/alt görünümü.

4.4 İncelenen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Genel Değerlendirilmesi

4.4.1. Sürgün Özellikleri

Çalışma süresince yapılan tespitlerde; çeşitlerin karşılaştırılması sonucunda incelenen çeşitlerin sinonimleri Gürsöz (1993)'e göre belirlenmeye çalışılmış olup, her çeşide ilişkin ampelografik özelliklerin sonunda verilen fotoğraflarda da görüleceği üzere tüm çeşitlerde sürgün ucu şekli “açık” olarak tespit edilmiştir.

Sürgün ucunda antosiyanin dağılımı; Bılbızeki, Beytilhamam, Raşe kewnar ve Mısabık çeşitlerinde “tamamen”, Bakari, Raşe gurnık, Bahdo, Şikari, Sinceri, Goglani, Hasani ve Tayifi çeşitlerin tamamında “kısmen” belirlenirken Zeynebi, Zeyti, Gawre, Nasiri, Payizi, Kerküş, Mazrone ve Zerine çeşitlerinde ise “yok” olarak belirlenmiştir.

Sürgün ucunda yatık tüyler bakımından; Şikari ve Tayifi çeşitlerinde “yok”, Payizi ve Beytilhamam çeşitlerinde “çok seyrek”, Bakari, Bılbızeki, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeyti, Mısabık ve Mazrone çeşitleri “seyrek”, Zeynebi ve Bahdo çeşitlerinde ise “orta”, olarak saptanmıştır. Sürgün ucundaki dik tüyler bakımından tanımlanan çeşitlerin tamamı “yok” sınıfında yer almaktadır.

Sürgün habitusu bakımından; Bılbızeki, Zerine, Raşe kewnar, Payizi, Şikari, Gawre, Nasiri, Beytilhamam, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeyti, Mısabık, Tayifi, Zeynebi, Bahdo ve Mazrone çeşitleri “yarı dik”, Bakari, Raşe gurnık ve Sinceri çeşitleri ise “dik” sınıfında yer almaktadır.

Boğumlar arası sırt tarafının rengi bakımından; Goglani “yeşil” diğer çeşitler “kırmızımsı” olarak tespit edilmiştir. Boğumlar arası karın tarafının rengi ise Bakari, Bılbızeki, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Gawre, Nasiri, Beytilhamam, Kerküş, Zeynebi, Zerine, Payizi, Şikari, Sinceri, Goglani, Hasani, Tayifi, Zeyti, Mısabık ve Mazrone çeşitlerinde “yeşil”, sadece Bahdo çeşidinde “kırmızımsı” olarak tespit edilmiştir.

Boğumlar arası dik tüyler bakımından; Bakari, Bılbızeki, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Gawre, Nasiri, Beytilhamam, Bahdo, Zeynebi, Zerine, Payizi, Şikari, Sinceri, Goglani, Hasani, Tayifi, Zeyti, Mısabık, Kerküş ve Mazrone çeşitlerinde “yok” olarak tespit edilmiştir.

Boğumlar arası yatık tüyler bakımından ise; Bahdo ve Mısabık çeşitlerinde “orta sık”, Bılbızeki, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Hasani, Tayifi, Zeyti, Zeynebi ve Mazrone çeşitlerinde “seyrek”, Bakari ve Beytilhamam çeşitlerinde ise “yok” olarak tespit edilmiştir.

Sürgün üzerindeki sülüklerin dizilişi bakımından ise incelenen tüm çeşitlerde “kesikli (2S+0+2S+...)” olarak tespit edilmiştir.

4.4.2. Genç Yaprak Özellikleri

Üst yüzün rengi bakımından; Bılbızeki, Zerine, Şikari, Gawre, Beytilhamam, Goglani, Kerküş, Hasani, Tayifi, Bahdo ve Mazrone çeşitleri “bronz-benekli yeşil”, Raşe gurnık çeşidi “bronz-benekli sarı”, Payizi, Zeyti ve Zeynebi çeşitleri “bakır sarısı”, Bakari ve Sinceri çeşitleri “kırmızımsı”, geriye kalan Raşe kewnar, Nasiri ve Mısabık çeşitleri ise “yeşil” sınıfında yer almaktadırlar.

Damarlar arası yatık tüy bakımından; Bakari, Bılbızeki, Raşe kewnar, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Beytilhamam ve Tayifi çeşitleri “yok”, Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeyti, Mısabık ve Mazrone çeşitleri “seyrek” geriye kalan Zeynebi ve Bahdo çeşitleri ise “orta” sınıfına girmektedirler.

Damar aralarındaki dik tüyler bakımından; Bakari, Bılbızeki, Raşe kewnar, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Beytilhamam, Tayifi, Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Goglani, Kerküş, Hasani, Mısabık, Mazrone, Zeynebi ve Bahdo çeşitleri “yok”, sadece Zeyti çeşidi ise “seyrek” sınıfında yer almaktadır.

Ana damar üzerindeki yatık tüyler bakımından; Raşe kewnar, Şikari, Beytilhamam ve Tayifi çeşitleri “çok seyrek”; Bakari, Bılbızeki, Sinceri, Gawre, Nasiri, Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeyti ve Mazrone çeşitleri “seyrek”; Zeynebi, Bahdo ve Mısabık çeşitleri ise “orta” sınıfında yer almaktadırlar.

Ana damar üzerindeki dik tüyler bakımından; Raşe kewnar, Şikari, Gawre, Beytilhamam, Tayifi, Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Goglani, Kerküş, Hasani, Mısabık, Mazrone, Zeynebi ve Bahdo çeşitleri de “yok” sınıfında yer alırken geriye kalan Bakari, Bılbızeki, Sinceri, Nasiri ve Zeyti çeşitleri ise “seyrek” sınıfına girmiştir.

4.4.3. Olgun Yaprak Özellikleri

Yaprak alanı büyüklüğü (eniXboyu) bakımından Hasani çeşidi “küçük”, Bakari, Bılbızeki, Payizi, Şikari, Sinceri, Nasiri, Beytilhamam, Goglani, Zeyti, Zeynebi, Bahdo ve Mazrone çeşitleri “orta”, Zerine, Raşe gurnık, Kerküş ve Mısabık çeşitleri “büyük”, geriye kalan Raşe kewnar, Gawre ve Tayifi (Beleki) çeşitleri ise “çok büyük” sınıfında yer almaktadır. Hasani çeşidi $170,75\pm 9,83$ cm² ile en küçük, Tayifi (Beleki) $343,35\pm 32,68$ cm² ile en büyük yaprak alanı olan çeşit olarak tespit edilmiştir.

Yaprak Boyu bakımından; Bakari, Bılbızeki, Payizi, Şikari, Sinceri, Nasiri, Beytilhamam, Hasani, Tayifi (Beleki), Bahdo ve Mazrone çeşitleri “kısa” geriye kalan Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Gawre, Goglani, Kerküş, Zeyti, Zeynebi ve Mısabık çeşitleri ise “orta” sınıfında bulunmaktadır. En kısa yaprak boyu $9,91\pm 0,41$ cm ile Hasani çeşidi iken, $18,65\pm 0,97$ cm boyu ile Tayifi (Beleki) çeşidi en uzun çeşit olarak tespit edilmiştir.

Yaprak ayasının şekli bakımından Bakari ve Zeyti çeşitleri “yuvarlak”, Bılbızeki, Payizi, Şikari, Sinceri, Nasiri, Beytilhamam, Hasani, Tayifi (Beleki), Bahdo, Mazrone, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Gawre, Goglani, Kerküş, Zeynebi ve Mısabık çeşitleri ise “beşgen” sınıfına girmektedir.

Dilim sayısı bakımından incelendiğinde ise sadece Bakari çeşidi “üç dilimli” iken geriye kalan diğer bütün çeşitler “beş dilimli” olarak tespit edilmiştir.

Olgun yaprağın üst yüzünün rengi Bılbızeki ve Kerküş çeşitlerinde “açık yeşil”, Bakari, Payizi, Şikari, Sinceri, Nasiri, Beytilhamam, Hasani, Tayifi (Beleki), Bahdo, Mazrone, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Gawre, Goglani, Zeyti, Zeynebi ve Mısabık çeşitleri ise “yeşil” olarak tespit edilmiştir.

Yaprak Ayası profili bakımından Payizi ve Mısabık çeşitlerinde “düze yakın”, Bakari, Bılbızeki, Şikari, Sinceri, Nasiri, Beytilhamam, Hasani, Tayifi (Beleki), Bahdo, Mazrone, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Gawre, Goglani, Zeyti, Zeynebi ve Kerküş çeşitlerinde “dalgalı” sınıfına girmişlerdir.

Diş şekli bakımından incelendiğinde ise yöredeki bütün çeşitlerin “testere (sivri)” dişli sınıfında olduğu gözlenmiştir.

N2 dişi uzunluğu bakımından Bakari, Raşe gurnık, Payizi, Şikari, Sinceri, Nasiri, Goglani, Hasani, Zeyti, Bahdo, Mısabık ve Mazrone çeşitleri “orta”, Bılbızeki, Zerine, Raşe kewnar, Gawre, Beytilhamam, Tayifi (Beleki) ve Zeynebi çeşitleri “Uzun”, sadece

Kerküş çeşidinde “çok uzun” sınıfında yer almaktadır. Kerküş $20,70\pm 1,34$ mm ile “çok uzun” sınıfına girerek en uzun N2 dişine sahip çeşit olurken, diğer çeşitlerin tümü “kısa” olarak tespit edilmiştir. En kısa N2 dişine sahip çeşit ise $9,40\pm 0,91$ mm ile Goglani çeşidi olmuştur.

N4 diş uzunluğu bakımından ise; sadece Goglani çeşidi “kısa” sınıfında yer alırken diğer çeşitlerden Raşe gurnik, Raşe kewnar, Payizi, Şikari, Gawre, Nasiri, Hasani, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi, Bahdo ve Mazrone çeşitleri “orta”, geriye kalan Bakari, Bılbızeki, Zerine, Sinceri, Beytilhamam, Kerküş ve Mısabık çeşitleri ise “uzun” sınıfına girmişlerdir. En kısa N4 diş uzunluğuna sahip çeşit $8,30\pm 0,88$ mm ile Goglani olurken, en uzun N4 dişine sahip çeşit ise $15,90\pm 1,01$ mm’lik uzunlukla Beytilhamam olarak tespit edilmiştir.

N2 diş uzunluğunun genişliğine oranında çeşitlerden Zerine, Raşe kewnar, Şikari, Gawre, Nasiri, Tayifi (Beleki) ve Goglani “uzun”; Bakari, Bılbızeki, Raşe gurnik, Payizi, Hasani, Zeyti, Zeynebi, Bahdo, Mazrone, Mısabık, Kerküş, Sinceri ve Beytilhamam çeşitleri ise “orta” sınıfında yer almıştır. En kısa oran $0,86\pm 0,04$ değeri ile Beytilhamam, en uzun oran ise $1,22\pm 0,08$ değeri ile Nasiri çeşidinde gözlenmiştir.

N4 diş uzunluğunun genişliğine oranı bakımından; Sinceri çeşidi “orta”, Bakari, Bılbızeki, Zerine, Raşe gurnik, Raşe kewnar, Payizi, Şikari, Gawre, Nasiri, Beytilhamam, Kerküş, Hasani, Zeyti, Zeynebi, Bahdo, Mısabık ve Mazrone çeşitleri “uzun”, geriye kalan Tayifi (Beleki) ve Goglani çeşitleri de “çok uzun” sınıfında yer almıştır. En kısa orana sahip çeşit $0,86\pm 0,05$ ile Sinceri iken, en uzun orana sahip olan ise $1,23\pm 0,14$ ile Goglani çeşidi olmuştur.

Sap cebi genel şekli bakımından; Nasiri çeşidinde “kapalı”, Bakari, Bılbızeki, Payizi, Gawre, Beytilhamam, Goglani, Tayifi (Beleki), Kerküş, Hasani ve Mazrone çeşitleri “açık”, Zerine çeşidi “fazla açık”, Zeynebi, Bahdo, Mısabık, Şikari, Sinceri, Raşe gurnik, Raşe kewnar ve Zeyti çeşitleri ise “çok fazla açık” sınıfına girmişlerdir.

Sap cebinin esas şekli bakımından incelendiğinde ise; Bakari, Sinceri, Gawre, Kerküş, Zeyti ve Mazrone çeşitlerinde “V”; Zeynebi, Bahdo, Mısabık, Şikari, Raşe gurnik, Raşe kewnar, Bılbızeki, Payizi, Beytilhamam, Goglani, Tayifi (Beleki), Kerküş, Hasani ve Nasiri çeşitlerinde ise “U” şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Üst yan ceplerin genel şekli Payizi ve Şikari çeşitlerinde “kapalı” sınıfına girerken, Bakari, Bılbızeki, Sinceri, Gawre, Bahdo ve Mısabık çeşitleri “açık”; Zerine,

Raşe gurnık, Raşe kewnar, Nasiri, Beytilhamam, Goglani, Kerküş, Hasani, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi ve Mazrone çeşitlerinde ise “dilimler az üst üste” sınıfında yer aldıkları gözlenmiştir.

Üst yan ceplerin esas şekli yönünden incelendiğinde Bakari, Bılbızeki, Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeyti, Zeynebi, Bahdo, Mısabık ve Mazrone çeşitlerinde “V”, geriye kalan Raşe kewnar, Tayifi (Beleki) ve Beytilhamam çeşitleri ise “U” şeklinde oldukları tespit edilmiştir.

Olgun yaprağın alt yüzünde ana damarlar arasındaki yatık tüyler incelendiğinde; Bakari, Bılbızeki, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi, Bahdo ve Mısabık çeşitleri “yok”, Hasani çeşidinin “çok seyrek” sınıfında, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Beytilhamam ve Mazrone çeşitlerinin ise “seyrek” sınıfında oldukları tespit edilmiştir.

Yaprak alt yüzünde ana damarlar arasındaki dik tüyler incelendiğinden ise; Şikari, Sinceri, Mısabık, Hasani, Beytilhamam ve Mazrone çeşitleri “yok” sınıfında yer alırken Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Nasiri, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki), Zeyti ve Zeynebi çeşitleri “seyrek”; Bakari, Bılbızeki, Gawre ve Bahdo çeşitlerinin ise “çok seyrek” sınıfında olduğu belirlenmiştir.

Yaprak üst yüzünde ana damarlar arasındaki yatık tüyler incelendiğinde ise; bütün çeşitlerin “yok” sınıfında olduğu tespit edilmiştir.

Yaprak üst yüzünde ana damarlar arasındaki dik tüyler incelendiğinde ise; Bakari, Bılbızeki, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi, Bahdo, Mısabık, Hasani, Raşe kewnar, Payizi, Beytilhamam ve Mazrone çeşitleri “yok” sınıfında, Raşe gurnık çeşidi “seyrek”, Zerine çeşidinin ise “çok seyrek” sınıfında olduğu tespit edilmiştir.

Yaprak sapındaki yatık tüyler bakımından; Raşe gurnık ve Bahdo çeşitlerinde “çok seyrek” sınıfında yer alırken, Bakari, Bılbızeki, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi, Mısabık, Hasani, Raşe kewnar, Payizi, Beytilhamam, Zerine ve Mazrone çeşitleri ise “yok” sınıfında oldukları gözlenmiştir.

Yaprak sapında dik tüy bakımından ise, incelenen bütün çeşitlerin “yok” sınıfında olduğu tespit edilmiştir.

Yaprak sapının boyu bakımından; Bakari, Bılbızeki, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Zeyti, Zeynebi, Mısabık, Hasani, Raşe kewnar, Payizi,

Beytilhamam, Zerine, Raş gurnık, Bahdo ve Mazrone çeşitlerinin hepsinin “kısa” olarak tespit edilirken sadece Tayifi (Beleki) çeşidinin ise “orta” olduğu gözlenmiştir.

4.4.4. Yıllık Dal (Çubuk) Özellikleri

İncelenen çeşitlerde çubukların enine kesiti Bakari, Raş kewnar, Payizi, Sinceri, Gawre, Beytilhamam, Kerküş, Hasani, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi ve Mazrone çeşitlerinde “yuvarlak”; Bılbızeki, Raş gurnık, Şikari, Goglani, Bahdo ve Mısabık çeşitlerinde “basık oval” geriye kalan Zerine ve Nasiri çeşitlerinde ise “oval” olarak tespit edilmiştir.

Çubuk ana rengi bakımından; Bakari, Raş gurnık, Şikari, Gawre, Beytilhamam, Zeyti ve Zeynebi çeşitlerinde “sarımsı kahverengi”; Bılbızeki, Raş kewnar, Goglani ve Hasani çeşitlerinde “koyu kahverengi”, Nasiri, Kerküş, Tayifi (Beleki), Mısabık ve Mazrone çeşitlerinde “kırmızımsı kahverengi”; geriye kalan Zerine, Payizi, Sinceri ve Bahdo çeşitleri ise “sarı” olarak gözlenmiştir.

Çubuklardaki boğumlarda ve boğum aralarında dik tüy varlığı bakımından ise çeşitlerin hepsinin “yok” sınıfında olduğu gözlenmiştir.

4.4.5. Çiçek Salkımı Özellikleri

Çiçek yapısı bakımından; Bakari, Raş gurnık, Şikari, Beytilhamam, Zeyti, Zeynebi, Bılbızeki, Raş kewnar, Goglani, Nasiri, Kerküş, Tayifi (Beleki), Mısabık, Zerine, Payizi, Sinceri, Bahdo ve Mazrone çeşitleri “erdişi” olarak tespit edilirken, Hasani ve Gawre çeşitleri ise “erdişi görünümlü dişi” çiçek yapısı olarak tespit edilmiştir.

İlk çiçek salkımının çıktığı boğum bakımından; Sinceri, Nasiri, Hasani, Tayifi (Beleki) ve Zeyti çeşitlerinde “birinci-ikinci boğum”, Zerine, Raş gurnık, Şikari, Gawre, Goglani, Kerküş, Zeynebi ve Mazrone çeşitlerinde “üçüncü-dördüncü boğum” olarak gözlemlenirken; geriye kalan Bakari, Bılbızeki, Raş kewnar, Payizi, Beytilhamam, Bahdo ve Mısabık çeşitlerinde ise “beşinci boğum ve yukarı” olarak gözlemlenmiştir.

Sürgün başına salkım/göz sayısı ise; Bakari, Bılbızeki, Şikari, Sinceri, Gawre, Goglani ve Zeynebi çeşitleri “0-1 salkım”, Raş gurnık, Raş kewnar, Payizi, Nasiri, Kerküş, Hasani, Tayifi (Beleki), Zeyti, Mısabık ve Mazrone çeşitleri “1,1-2 salkım”

sınıfında yer alırken, geriye kalan Zerine, Beytilhamam ve Bahdo çeşitleri ise “2,1-3 Salkım” sınıfında oldukları saptanmıştır.

4.4.6. Üzüm Salkımı Özellikleri

Salkım büyüklüğü Raşe gurnık, Raşe kewnar, Sinceri, Beytilhamam, Zeynebi ve Mısabık çeşitlerinde “çok küçük”, Bakari, Bılbızeki, Zerine, Gawre, Nasiri, Goglani ve Zeyti çeşitlerinde “küçük”, Payizi, Kerküş, Tayifi (Beleki) ve Mazrone çeşitlerinde “orta”, geriye kalan Şikari, Hasani ve Bahdo çeşitlerinde ise “büyük” sınıfında oldukları gözlenmiştir. Beytilhamam çeşidi $67,43 \pm 10,31 \text{ cm}^2$ alanı ile en küçük, Şikari çeşidi ise $292,98 \pm 24,28 \text{ cm}^2$ alanı ile en büyük salkıma sahip çeşitler olduğu tespit edilmiştir.

Salkım uzunluğu ise; Beytilhamam çeşidinde “çok kısa”, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi, Mısabık ve Mazrone çeşitlerinde “kısa”; Bakari, Payizi, Şikari, Kerküş, Hasani ve Bahdo çeşitlerinde “orta uzun”; Bılbızeki çeşidinde ise “uzun” olarak tespit edilmiştir. En kısa salkıma sahip çeşit $10,40 \pm 0,59 \text{ cm}$ boyu ile Beytilhamam çeşidi iken, en uzun salkıma sahip çeşit ise $20,55 \pm 0,73 \text{ cm}$ boyu ile Bılbızeki çeşidi olduğu tespit edilmiştir.

Salkım sıklığı yönünden Nasiri ve Beytilhamam çeşitlerinin “seyrek”, Bılbızeki, Raşe kewnar, Payizi, Gawre, Goglani, Kerküş, Zeyti, Zeynebi ve Mazrone çeşitlerinin “orta sık”, Bakari, Zerine, Şikari, Sinceri, Hasani, Tayifi (Beleki), Bahdo ve Mısabık çeşitlerinin “sık”, Raşe gurnık çeşidinin ise “çok sık” sınıfında olduğu gözlenmiştir.

Salkım sap uzunluğu yönünden incelendiğinde; Bahdo çeşidi “çok kısa”; Bakari, Raşe gurnık, Beytilhamam, Zeynebi, Bılbızeki, Raşe kewnar, Nasiri, Kerküş, Tayifi (Beleki), Mısabık, Sinceri, Hasani, Gawre ve Mazrone çeşitleri “kısa”; Zerine, Payizi, Goglani ve Zeyti çeşitleri “orta”; Şikari çeşidi ise “uzun” olarak tespit edilmiştir. En kısa ilk çiçek salkımı sap uzunluğu; $2,55 \pm 0,23 \text{ cm}$ uzunlukla Bahdo, en uzununu ise $8,25 \pm 0,72 \text{ cm}$ uzunluğu ile Şikari çeşidinde gözlenmiştir.

Renk homojenliği bakımından; Payizi, Gawre ve Tayifi (Beleki) çeşitleri “homojen değil”; Raşe gurnık, Raşe kewnar, Sinceri, Beytilhamam, Zeynebi, Mısabık, Bakari, Bılbızeki, Zerine, Nasiri, Goglani, Zeyti, Kerküş, Mazrone, Şikari, Hasani ve Bahdo çeşitleri ise “homojen” olarak tespit edilmiştir.

İrilikte tek örneklik bakımından incelendiğinde ise; Bakari, Bılbızeki, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Gawre, Nasiri, Beytilhamam, Goglani, Tayifi

(Beleki), Zeyti, Bahdo ve Mısabık çeşitleri “bir örnek değil”, geriye kalan Sinceri, Zeynebi, Kerküş, Mazrone, Şikari ve Hasani çeşitleri ise “bir örnek” sınıfında yer aldıkları gözlenmiştir.

Salkım sapı odunlaşması bakımından; Payizi ve Mısabık çeşitleri “yok”, Bakari ve Zeyti çeşitleri “zayıf”, Bılbızeki, Zerine, Şikari, Sinceri, Kerküş, Hasani, Bahdo ve Zeynebi çeşitleri “orta”; Raşe gurnık, Raşe kewnar, Gawre, Nasiri, Beytilhamam, Goglani, Mazrone ve Tayifi (Beleki) çeşitlerinin ise “Güçlü” sınıfında oldukları tespit edilmiştir.

4.4.7. Tane Özellikleri

Tane boyu bakımından; Mısabık çeşidi “kısa” sınıfında, Zerine, Sinceri, Beytilhamam, Zeyti ve Mazrone “orta” sınıfında, Bakari, Bılbızeki, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Şikari, Gawre, Goglani, Kerküş ve Hasani çeşitleri “uzun” sınıfında, Nasiri, Tayifi (Beleki), Zeynebi ve Bahdo çeşitleri ise “çok uzun” sınıfında yer aldıkları gözlenmiştir. En kısa taneye 13,05±0,18 mm boyu ile Mısabık çeşidi, en uzun taneye ise 23,17±0,24 mm boyu ile Bahdo çeşidi olarak tespit edilmiştir.

Tane eni bakımından incelendiğinde; Kerküş, Zeynebi ve Mısabık çeşitleri “dar” sınıfında, Bakari, Bılbızeki, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Sinceri, Beytilhamam, Goglani, Hasani, Zeyti ve Mazrone çeşitleri “orta” sınıfında, Payizi, Şikari, Gawre, Nasiri, Tayifi (Beleki) ve Bahdo çeşitleri “enli” sınıfında buldukları tespit edilmiştir. En dar ene sahip çeşit 11,81±0,42 mm ile Zeynebi, en geniş ene sahip çeşit ise 19,94±0,22 mm ile Bahdo çeşidi olduğu saptanmıştır.

Tanede irilikte birörneklik bakımından; Bakari, Bılbızeki, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Gawre, Nasiri, Beytilhamam, Goglani, Tayifi (Beleki), Zeyti, Bahdo ve Mısabık çeşitlerinde “birörnek değil” sınıfına, Şikari, Sinceri, Kerküş, Hasani, Zeynebi ve Mazrone çeşitleri “birörnek” sınıfına girdikleri saptanmıştır.

Tane şekli incelendiğinde ise; Bakari, Bılbızeki, Zerine, Payizi, Şikari, Sinceri, Gawre, Beytilhamam, Hasani, Zeyti, Mısabık ve Mazrone çeşitlerinin “yuvarlak”, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Nasiri, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki) ve Bahdo çeşitlerinin “elips”, sadece Zeynebi çeşidinin ise “sivri” olduğu tespit edilmiştir.

Tanenin kabuk rengi bakımından; Bakari, Bılbızeki, Zerine, Payizi, Şikari, Sinceri, Gawre, Beytilhamam, Hasani, Zeyti, Zeynebi, Nasiri, Bahdo, Goglani, Kerküş

ve Mazrone çeşitlerin hepsinde “yeşil sarı” sınıfında, Raşe gurnık, Raşe kewnar ve Mısabık çeşitlerinde “siyah” sınıfında, Tayifi (Beleki) çeşidi ise “koyu kırmızı mor” sınıfında yer aldıkları gözlenmiştir.

Kabuk rengi bir örneklığı bakımından; Bakari, Bılbızeki, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Şikari, Sinceri, Gawre, Kerküş, Hasani, Zeynebi, Bahdo, Mısabık ve Mazrone çeşitlerinin “birörnek”, Payizi, Nasiri, Beytilhamam, Goglani, Tayifi (Beleki) ve Zeyti çeşitlerinin ise “birörnek değil” olduğu gözlenmiştir.

Tane kabuk kalınlığı bakımından; Bakari, Bılbızeki, Raşe kewnar, Payizi, Şikari, Sinceri, Nasiri, Gawre, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeynebi, Mısabık ve Mazrone çeşitlerinde “ince”, Raşe gurnık, Tayifi (Beleki) ve Bahdo çeşitlerinde “orta”, Zerine, Beytilhamam ve Zeyti çeşitlerinde ise “kalın” olduğu tespit edilmiştir.

Meyve etinin rengi bakımından incelendiğinde ise; incelenen bütün çeşitlerin “yok” sınıfında yer aldığı saptanmıştır.

Şıra verimi bakımından; Sinceri, Bakari, Mısabık, Payizi ve Şikari çeşitleri “düşük” sınıfında, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki), Bahdo, Zeyti, Raşe gurnık, Zerine ve Bılbızeki çeşitleri “orta” sınıfında, Beytilhamam, Zeynebi ve Raşe kewnar çeşitleri “yüksek” sınıfında, Hasani çeşidi ise “çok yüksek” sınıfında yer aldıkları saptanmıştır. Şıra verimi en düşük $49,60 \pm 1,55$ ml ile Mısabık çeşidi olurken, Hasani $78,20 \pm 1,55$ ml ile en yüksek şıra verimine sahip çeşit olduğu gözlenmiştir.

Tat özeliği bakımından incelendiğinde bütün çeşitlerin “yok” sınıfında oldukları görülmüştür.

Araştırmamızda, tam olgunluk aşamasında şırada pH değerleri çeşitler arasında farklılık göstermiştir. Winkler ve ark., (1974) oluma kadar pH'nın önemli derecede arttığını, pH'daki bu değişim ile yeme kalitesindeki uygun olmayan tatların kaybolduğunu ve değiştiğini bildirmişlerdir. Cooke ve Berg (1983) Kaliforniya'da şaraplık üzümlerde yaptıkları araştırmada beyaz çeşitlerde şırada pH'nın 3,0 ile 3,5, siyah çeşitlerde ise 3,1 ile 3,6 arasında değiştiğini bildirmişlerdir.

Bu çalışmada ise en düşük pH Raşe kewnar (pH 3,52), en yüksek Hasani (pH 4,31) çeşidinde belirlenirken diğer çeşitler bu ikisi arasında sıralanmıştır (Çizelge 4.4. ile 4.23.). Bilhassa sıcak bölgelerde üzümlerin olgunluk kriteri olarak pH derecesi de önerilmektedir (Fanizza, 1982). Özdemir ve Bayhan (2018)'de Diyarbakır ili Çermik ve Eğil ilçelerinde 2011 yılında yürüttükleri bir çalışmada Şire (Mazrone) çeşidinin pH

değeri 3,74 bulunurken bu çalışmada 3,66 olarak bulunmuş olup, aradaki farklılığın çevre şartları ve kültürel işlemler vb.den kaynaklandığı düşünülmektedir.

Dünya’da sofralık üzümlerin tüketiminde ve ihracatında en önemli kriter olarak kullanılan “olgunluk indisi”, yapmış olduğumuz araştırmada çeşitlere göre değişiklik göstermiş olup, olgunluk indislerinin yıllara, çeşitlere, hatta ekolojiye göre değiştiği değişik araştırmacılar tarafından bildirilmektedir (Kara ve Gerçekcioğlu, 1993; Karanis ve Çelik, 2002; Tangolar ve ark., 2005; Cangi ve ark., 2011). Nitekim Özdemir ve Bayhan (2018)’de yayınladıkları bir makalede Diyarbakır şartlarında Şire (Mazrone)’de olgunluk indisini 62,40 bulurken bu çalışmada aynı çeşitte 35,10 bulunması da bu tezi desteklemektedir. Çalışmamızda en düşük olgunluk indisi Şikari’de 21,37, en yüksek ise Nasiri’de 39,00 bulunurken diğer çeşitler bu iki değer arasında sıralanmıştır.

Yürütülen bu çalışmada elde edilen olgunluk indisi sonuçlarına göre, bölgede tüm üzüm çeşitlerinin istenilen olgunluk indisine ulaşabileceğini göstermiştir.

Tane sapı uzunluğu bakımından Raşe gurnik ve Mısabık çeşitleri “çok kısa”, Bakari, Bılbızeki, Raşe kewnar, Payizi, Şikari, Sinceri, Nasiri, Gawre, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeynebi, Tayifi (Beleki), Zerine, Beytilhamam, Zeyti, Bahdo ve Mazrone çeşitlerinde ise “Kısa” olarak tespit edilmiştir. Tane sapı en uzun $8,48\pm 0,25$ mm boyu ile Zeyti çeşidi, en kısa tane sapı ise $4,74\pm 0,21$ mm boyu ile Mısabık çeşidi gözlenmiştir.

Çekirdek varlığı bakımından incelendiğinde; incelenen çeşitlerin tamamında “var” sınıfında yer aldığı saptanmıştır.

Tane ağırlığı bakımından incelendiğinde; Mısabık çeşidinin “çok hafif”; Mazrone çeşidinin “hafif”; Bakari, Bılbızeki, Zerine, Raşe gurnik, Raşe kewnar, Sinceri, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeyti ve Zeynebi çeşitlerinin “orta”; Payizi, Şikari, Gawre, Beytilhamam ve Tayifi (Beleki) çeşitlerinin “ağır”; geriye kalan Nasiri ve Bahdo çeşitlerinin ise “çok ağır” sınıfında oldukları tespit edilmiştir. Tane ağırlığı en düşük $1,24\pm 0,04$ g ile Mısabık olurken, en ağır taneye sahip çeşit $5,76\pm 0,19$ g ile Nasiri çeşidi olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen çeşitlerin hasat döneminde yapılan analizleri göz önüne alındığında ise, suda çözülebilir kuru madde (SÇKM) miktarı; Şikari, Hasani, Zeyti, Bahdo ve Mısabık çeşitlerinde “düşük”, Bakari, Zerine, Raşe kewnar, Payizi, Sinceri, Gawre, Beytilhamam, Goglani ve Tayifi (Beleki) çeşitlerinde “orta”, Bılbızeki, Raşe gurnik,

Nasiri, Zeynebi ve Mazrone çeşitlerinde “yüksek”, geriye kalan Kerküş çeşidinde ise “çok yüksek” olduğu tespit edilmiştir.

En düşük SÇKM miktarı %17,10 değeriyle Şikari çeşidinde, en yüksek miktar ise %25,30 ile Kerküş çeşidinde gözlenmiştir.

Şıranın asit içeriği bakımından Bakari, Zerine, Payizi, Sinceri, Gawre, Nasiri, Kerküş, Zeyti, Zeynebi, Bahdo, Tayifi (Beleki) ve Mazrone çeşitlerinde “düşük”, Bılbızeki, Raşe gurnık, Şikari, Goglani, Mısabık, Raşe kewnar, Beytilhamam ve Hasani çeşitlerinde “orta” sınıfında yer aldıkları saptanmıştır.

En düşük asit içeriği 6 ile Bakari, Zerine, Payizi, Sinceri, Gawre, Nasiri, Kerküş, Zeyti, Zeynebi, Bahdo, Tayifi (Beleki) ve Mazrone çeşitlerinde en yüksek asit içeriği ise 9 ile Bılbızeki, Beytilhamam ve Raşe kewnar çeşitlerinde saptanmıştır.

Dünya’da sofralık üzümlerin tüketiminde ve ihracaatta olgunluğu belirleyici bir standart olarak “olgunluk indisi” yaygın olarak kullanılan, sofralık çeşitlerde önemli bir hasat kıstası olan ve SÇKM/asit oranı olarak bilinen olgunluk indisi açısından ise; incelenen çeşitlerin tümünün 20 ile 40 değeri arasında olduğu tespit edilirken olgunluk indisi en yüksek çeşidin %39 değeri ile Nasiri olduğu, en düşük çeşidin ise %21,37 değeri ile Şikari olduğu tespit edilmiştir.

4.4.8. Çekirdek Özellikleri

Çeşitlerin çekirdek uzunlukları yönü ile incelendiğinde; Tayifi (Beleki) çeşidi “orta” sınıfında, Bakari, Bılbızeki, Zerine, Şikari, Sinceri, Beytilhamam, Goglani, Kerküş, Zeyti, Mısabık ve Mazrone çeşitlerinin “uzun” sınıfında, geriye kalan Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Gawre, Nasiri, Hasani, Zeynebi ve Bahdo çeşitlerinin “çok uzun” sınıfında oldukları saptanmıştır. En kısa çekirdek uzunluğu $6,10\pm 0,27$ mm ile Tayifi (Beleki) çeşidi olurken, en uzun çekirdek ise $8,39\pm 0,09$ mm ile Raşe kewnar çeşidi olduğu gözlenmiştir.

Çekirdeğin eni bakımından; Tayifi (Beleki) çeşidi “orta”, Bılbızeki, Zerine ve Zeynebi “enli” sınıfında yer alırken, Bakari, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Şikari, Sinceri, Goglani, Nasiri, Beytilhamam, Gawre, Kerküş, Hasani, Zeyti, Bahdo, Mısabık ve Mazrone çeşitleri ise “çok enli” sınıfında oldukları tespit edilmiştir. En küçük enli çeşit $2,90\pm 0,25$ mm ile Tayifi (Beleki) olurken, en büyük enli çekirdek ise $5,00\pm 0,05$ mm ile Raşe kewnar çeşidi olduğu gözlenmiştir.

Çekirdek ağırlığı bakımından incelendiğinde ise; Bılbızeki, Zerine, Raşe kewnar, Nasiri, Goglani, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi ve Mısabık çeşitlerinin “orta” sınıfında, Payizi, Şikari, Sinceri, Gawre, Beytilhamam, Kerküş ve Hasani çeşitlerinin de “ağır” sınıfında, geriye kalan Bakari, Raşe gurnık, Bahdo ve Mazrone çeşitlerinin ise “çok ağır” sınıfında olduğu tespit edilmiştir. En az ağırlığa sahip çekirdek $49,200\pm 0,001$ mg ile Mısabık çeşidi olurken, en çok ağırlığa sahip $75,600\pm 0,001$ mg ile Mazrone çeşidi olmuştur.

Çekirdekte sırtta enine olukluk bakımından ise; yörede incelenen tüm çeşitlerin “yok” sınıfında yer aldığı saptanmıştır.

4.4.9. Fenolojik Özellikler

Gözlerde uyanma genel anlamda Mart ayının birinci yarısı içerisinde gerçekleşmektedir. En erken uyanma 1 Mart 2018 tarihinde Mısabık çeşidinde tespit edilirken, En geç uyanma 28 Nisan 2018 tarihinde Zerine çeşidinde saptanmıştır.

Çiçeklenme yönüyle incelendiğinde ise; en erken çiçek açan çeşit 11 Mayıs 2018 tarihinde Bakari çeşidi, en geç çiçek açan 28 Haziran 2018 tarihinde Mazrone ve Gawre çeşitleri olduğu gözlenmiştir.

Ben düşme zamanı bakımından; en erken ben düşme 10-15 Haziran 2018 tarihinde Bahdo ve Mısabık çeşitlerinde, en geç ben düşme zamanı olarakta 15-20 Ağustos 2018 tarihinde Kerküş ve Mazrone çeşitlerinde görülmüştür.

Olgunlaşma zamanı bakımından incelendiğinde ise; Eylül ayının ikinci yarısında olgunlaşan Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Sinceri, Gawre, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki) ve Mazrone çeşitlerinin “geççi”; Ağustos ayının ikinci yarısında olgunlaşan Bakari, Bılbızeki, Raşe kewnar, Şikari, Nasiri, Beytilhamam, Hasani, Zeyti ve Zeynebi çeşitlerinin “orta”; geriye kalan Bahdo ve Mısabık çeşitlerinin de “erkenci” oldukları tespit edilmiştir. En erken olgunlaşan çeşitler 10-15 Temmuz 2018 tarihinde Bahdo ve Mısabık, en geç olgunlaşan çeşitler ise 20-30 Eylül 2018 tarihinde Kerküş ve Mazrone olarak tespit edilmiştir.

Yörede yetiştirilen ve araştırmaya konu olan bütün çeşitler genellikle sofralık olarak değerlendirilmekte beraber şıralık ve kurutmalık olarak, bazı Süryani vatandaşların yaşadığı köylerde ise şaraplık olarak da değerlendirilmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. İlçenin İklim Özelliklerine İlişkin Veriler

Bir bölgenin bağcılığa uygunluğunu belirleyen en önemli unsurlar donlar ve etkili sıcaklıklar toplamıdır. Mevcut verilere göre ilçede yıllık en soğuk ay sıcaklığı 4,90 °C, sıcak aylar (Mayıs-Eylül) ortalama sıcaklığı 24,50 °C olup, ekonomik anlamda bağcılık için bir risk taşımamaktadır.

Kritik yüksek sıcaklık ortalaması 43,30 °C olan ilçede, salkımlar yüksek sıcaklığın etkisiyle sık sık zarar görmekte-dirler. Bunun yerine yeni tesis edilecek olan ya da uygun olan bağlarda iyileştirme çalışmaları ile telli terbiye sistemi oluşturmanın yapraklar ya da salkımlarda oluşacak olan gün yanıklarının azalacağı düşünülmektedir.

Çelik (1998)' deki çalışmasında bir ekolojide bağcılığa elverişli etkili sıcaklık toplamının en az 900 gün-derece olması gerektiğini bildirmektedir. Buna göre, etkili sıcaklık toplamı 3015 gün-derece olan ilçede hemen her mevsimde olgunlaşan üzüm çeşitlerini yetiştirebilme imkânı mevcuttur. Bununla ilgili olan gelişme süresi içinde aynı yorumu getirebiliriz.

Asma, güneşi seven çok yıllık bir bitkidir. Ancak Şırnak merkez ilçe dışında, güneşlenmeyle ilgili bir veri olmamasına rağmen bölge bağlarında bir sorun yaşanması düşünülmemektedir.

Bilindiği gibi yağış ve hava nemi, verim ve kalite yanında mantari hastalıklar açısından da etkin olmakta, toplam yağıştan ziyade yağışın yıl içerisindeki dağılımı önem arz etmektedir. Buna göre yöre için verilen gelişme dönemindeki yağış (188 mm) ve nem değerleri (%42,20)' nin çok düşük olması, bağcılığı olumsuz olarak etkileyebileceğinden imkân olan yerlerde gelişme döneminde birkaç defa sulama yapılmasının ürün verimi ve kalitesi açısından tavsiye edilebilir.

Yörelere için verilen rüzgar hızı, her ne kadar optimal sınırlar içerisinde (4,8 m/s) olsa da vejetasyon döneminde zaman zaman esen şiddetli rüzgarların oldukça narin olan asma sürgünlerine zarar verdiği görülmektedir.

Bağlarda soğuk zararı; soğuğun süresine, sıcaklığın düşme hızına, asmanın sağlık durumuna ve diğer unsurlara bağlı olarak -12 °C'den itibaren oluştuğu göz önüne alınırsa (Ağaoğlu ve ark. 1995), en düşük sıcaklıkların -14,40 °C olduğu yörede önemli bir sorun oluşturmayacağı gözükmektedir.

5.2. İlçede Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Fenolojik Özelliklerine İlişkin Veriler

Ampelografik incelemede çeşitlerin fenolojik safhalarının oluşum tarihleri, bir yöreye çeşit tavsiyesinde önemlidir. Aynı şartlarda yetiştirilen üzüm çeşitlerinde gözlerin uyanma ve çiçeklenme zamanlarının birbirine yakın olduğu, buna karşın çeşitlerin olum zamanlarının birbirinden oldukça farklılık gösterdiği, bu ve benzeri çalışmaların çoğunda görülmüştür. Fenolojik olarak üzümler arasındaki esas farklılık ben düşme ile başlamakta ve olgunluk zamanlarında tamamen kendini belli etmektedir (Ergenoğlu, 1985; Özışık, 1991; Anonymous, 1992; Ünal, 2000).

Bu çalışmada; çeşit ve yöreye göre fenolojik dönemler arasındaki farklılıklar uyanma ve tam çiçeklenme'de yaklaşık 3 hafta, ben düşme'de 8 hafta, olgunlukta ise 10 hafta kadar olabilmektedir. Görüldüğü gibi ben düşmeden itibaren çeşitler arasındaki fark daha belirgin bir hale geliyor. Benzeri sonuçları Ergenoğlu (1985)'de elde etmiştir. Bu bilgi bize bir yöreye çeşit önerisinde bulunurken çeşitlerin fenolojik özelliklerinin de dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

İlk ve son donlarla yakın ilişkileri olduğundan gözlerin uyanması ve olgunluk tarihleri daha önemlidir. İdil ilçesinde gelişme dönemi uzun olduğu için her dönemde olgunlaşan üzüm çeşidini yetiştirmek mümkün olmakla birlikte zaman zaman geç don zararı görülmekle beraber mümkünse gözleri geç uyanan ya da geç budama yapmak suretiyle bu risk en aza indirilmeye çalışılmalıdır.

5.3. İlçede Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerine Ait Veriler

Araştırma sonucunda, yörede incelenen bütün çeşitlerinin sürgün ucu tipinin açık, sürgün üzerinde bulunan sülüklerin dizilişinin kesikli, çekirdek kenarında çıkıntıların bulunmaması *V. Vinifera L.* türüne özgü karakteristik özellikleri taşıdığı tespit edilmiş ve ilçe genelindeki çeşitlerin *V. Vinifera L.* türüne ait oldukları gözlenmiştir. (Dursun, 1994; Gider, 1995; Dilli, 1997; Ünal, 2000; Çoban ve Küey, 2006).

Normal şartlar altında sağlıklı olarak yetişen sürgün uçlarındaki antosiyanin renginin çeşit tanımlamasında önemli bir ölçüt olduğu ve bu antosiyanin renklenmesindeki tonunun çeşitlerde farklı olabileceği birçok bilim insanı tarafından bildirilmiştir (Gürsöz, 1993; Kaplan, 1994; Morton, 1979). Yörede incelenen çeşitler üzerindeki çalışmalarda, sürgün ucu antosiyanin dağılımı bakımından farklılıklar görülmüştür.

Sürgün ucunda antosiyanin dağılımı; Bılbızeki, Beytilhamam, Raşe kewnar ve Mısabık çeşitleri “tamamen”; Bakari, Raşe gurnık, Bahdo, Şikari, Sinceri, Goglani, Hasani ve Tayifi (Beleki) çeşitlerin tamamında “kısmen”; Zeynebi, Zeyti, Gawre, Nasiri, Payizi, Kerküş, Mazrone ve Zerine çeşitleri ise “yok” sınıfında oldukları belirlenmiştir.

Zamanla sürgün ucundaki antosiyanin dağılımı ve yoğunluğunun uçlardan itibaren azaldığı saptanmıştır. Bu tespit (Altın, 1991; Gider, 1995) ve Ünal, 2000)’ın araştırmalarıyla da desteklenmektedir. Bu yüzden sürgün ucunda renk belirlenmesinin sınırlı bir sürede ve sürgün boyunun 10 ile 30 cm olduğu ilk birkaç yaprakta incelenmesinin daha sağlıklı olacağı kanaatine varılmıştır. Morton (1979), sürgün ucundaki ilk üç yaprakta antosiyanin renginin daha düzenli olduğunu, bu nedenle bu özelliğin ilk üç yaprakta “üst genç yapraklar” ile 4. ve daha sonraki yapraklarda da “alt genç yapraklar” olarak araştırılmasını tavsiye etmiştir.

Üst yüz rengi bakımından; Bılbızeki, Zerine, Şikari, Gawre, Beytilhamam, Goglani, Kerküş, Hasani, Tayifi (Beleki), Bahdo ve Mazrone çeşitlerinin “bronz-benekli yeşil”; Raşe gurnık çeşidinin “bronz-benekli sarı”; Payizi, Zeyti ve Zeynebi çeşitlerinin “bakır sarısı”; Bakari ve Sinceri çeşitlerinin “kırmızımsı”; geriye kalan Raşe kewnar, Nasiri ve Mısabık çeşitlerinin de “yeşil” sınıfında yer aldığı gözlenmiştir.

Sürgünde boğumlar arası karın ve sırt tarafının rengi ve olgun yaprakta yaprağın üst yüzünün rengi bakımından çeşitlerin farklı sınıflarda oldukları gözlenmiştir. Çeşitlerin yaprak alt ve üst yüzünde antosiyanin dağılımının farklı olabileceği tespit edilmiştir. Bu durumun bakım ve çevre şartlarına bağlı olarak değişkenlik gösterebileceği gözlenmiştir. Bu görüş Kara (1990); Dili (1997); Ünal (2000)’nın görüşleriyle bire bir uyumaktadır.

Olgun yaprağın üst yüzünün rengi Bılbızeki ve Kerküş çeşitlerinde “açık yeşil”, Bakari, Payizi, Şikari, Sinceri, Nasiri, Beytilhamam, Hasani, Tayifi (Beleki), Bahdo, Mazrone, Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Gawre, Goglani, Zeyti, Zeynebi ve Mısabık çeşitleri ise “yeşil” olarak tespit edilmiştir.

İnceleme yapılan çeşitlerde genç yaprakta, sürgün ucunda, boğumlar arası sırt ve karın kısımları ile kışlık gözlerdeki antosiyanin renklenmesi açısından herhangi bir ilişki gözlenmemiştir. Bu durum Altın (1991); Dilli (1997) ve Ünal (2000) sonuçlarıyla

desteklenmektedir. Çevre şartları, iklim ve bakım faktörleri Antosiyanin üzerinde etki edeceğinden incelenen çeşitlerin aynı şartlarda olması daha uygun olacaktır.

Bütün çeşitlerde ben düşmeden önceki sürede tanelerindeki yeşil renk, ben düşme dönemi ile beraber çeşide özgü bir şekilde değişmeye başladığı görülmüştür.

Tane kabuk rengi incelenen; Bakari, Bılbızeki, Zerine, Payizi, Şikari, Sinceri, Gawre, Beytilhamam, Hasani, Zeyti, Zeynebi, Nasiri, Bahdo, Goglani, Kerküş ve Mazrone çeşitlerin hepsinde “yeşil sarı”; Raşe gurnık, Raşe kewnar ve Mısabık çeşitlerinde “siyah”; Tayifi (Beleki) çeşidi ise “koyu kırmızı mor” olarak gözlenmiştir. Bu farklılığa karşın meyve etinin rengi incelendiğinde ise; bütün çeşitlerde “yok” yani renksiz olduğu saptanmıştır.

Bu durum meyve etinde kabuktan bağımsız olarak Antosiyaninin olduğu tezini desteklemektedir (Marasalı, 1986). Tane rengi her ne kadar çeşide özgü bir oluşum ise de rengin yoğunluk ve birörnekiliğinin aynı omcada bile farklılık göstermesi etkili sıcaklıklar toplamı, gece gündüz arasındaki sıcaklık fark gibi bazı çevre şartları ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir.

İncelenen çeşitlerin yıllık dal ana renkleri ağırlıklı olarak “sarımsı kahverengi” olmakla birlikte kırmızimsı-kahverengi ve farklı tonları görülmüştür. Diğer organlarda olduğu gibi renk özelliklerinde görülen bu farklılığın çeşit, çevre ve bakım şartlarının da etkisi altında olduğu bilinmektedir.

Diğer ampelografik özellikler gibi değişik şekillerde sınıflandırılan Tüy tipleri IBPGR standart tanımlama metotları ile belirlenmiştir. Oraman (1959) sınıflandırmayı; şeftali (Örümcek Ağı), yün, keçe ve fırça gibi sözcüklerle belirlemiştir. Tüy tiplerini belirtmek için Galet (1956-1964) yün gibi ifadesini kullanarak bunlara dikenimsi tüyler ve tüysüz tanımlamalarını da eklemiştir. Türkiye’de Uzun (1986), Marasalı (1986) ve Demir’in (1987) IBPGR’nin meydana getirdiği metodu (Anonymous, 1983b) kullanmalarına kadar, Oraman’ın (1937 ve 1959) oluşturduğu metod kendisinden sonra yapılan araştırmalarda esas alınmıştır. En güncel haliyle kullanılmaya başlanan ve uluslararası bir kavram bütünlüğüne yönelik olan bu metoda göre ise tüy tipleri “yatık” ve “dik” olarak iki şekilde sınıflandırılıp her biri altı yoğunluk derecesine ayrılarak tespit edilmiştir. Bunun ile birlikte IBPGR’nin belirlemiş olduğu metotta; dal, sürgün ve yapraklarda incelenen tüylere ilaveten genç sürgünde yaprak ve boğumlar arası yanı sıra

olgun yaprakta sap, alt ve üst yüzündeki ana damarlar ile bunların aralarının da araştırılması gerektiği kararlaştırılmış ve kabul görmüştür.

Araştırmaya konu olan çeşitlerin tamamında farklı yoğunlukta bulunması, bununla birlikte dik tüylerin tespit edilmemesi, Kara (1990)'ın yaptığı çalışmalarla benzer özellikler göstermiştir. Bundan dolayı asma da yatık tüylerin daha bir önem arz ettiği düşüncesi akılda yer edinmektedir. Bu durum, Altın (1991), Diri (1995) ve Ünal'ın (2000) araştırmalarıyla da paralel olduğu saptanmıştır.

Genç yaprakta damarlar arası yatık tüy bakımından; Bakari, Bılbızeki, Raşe kewnar, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Beytilhamam ve Tayifi (Beleki) çeşitlerinde “yok”, Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeyti, Mısabık ve Mazrone çeşitlerinde “seyrek”; Zeynebi ve Bahdo çeşitlerinde “orta” sınıfına girmektedirler. Damar aralarındaki dik tüyler bakımından; Bakari, Bılbızeki, Raşe kewnar, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Beytilhamam, Tayifi (Beleki), Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Goglani, Kerküş, Hasani, Mısabık, Mazrone, Zeynebi ve Bahdo çeşitleri “yok”, geriye kalan Zeyti çeşidi ise “seyrek” sınıfında yer almaktadır.

Ana damar üzerindeki yatık tüyler incelendiğinde; Raşe kewnar, Şikari, Beytilhamam ve Tayifi (Beleki) çeşitleri “çok seyrek”; Bakari, Bılbızeki, Sinceri, Gawre, Nasiri, Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Goglani, Kerküş, Hasani, Zeyti ve Mazrone çeşitleri “seyrek”; Zeynebi, Bahdo ve Mısabık çeşitleri ise “orta” sınıfında yer almaktadırlar. Ana damar üzerindeki dik tüyler bakımından; Raşe kewnar, Şikari, Gawre, Beytilhamam, Tayifi (Beleki), Zerine, Raşe gurnık, Payizi, Goglani, Kerküş, Hasani, Mısabık, Mazrone, Zeynebi ve Bahdo çeşitleri “yok” sınıfında yer alırken geriye kalan Bakari, Bılbızeki, Sinceri, Nasiri ve Zeyti çeşitleri ise “seyrek” sınıfına girmiştir. Salamuralık yaprak için özellikle erken olgunlaşan çeşitlerin genç yaprakları tercih edilmektedir.

Olgun yaprağın alt yüzünde ana damarlar arasındaki yatık tüyler incelendiğinde; Bakari, Bılbızeki, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi, Bahdo ve Mısabık çeşitleri “yok”; Hasani çeşidinin “çok seyrek”; Zerine, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Beytilhamam ve Mazrone çeşitlerinin ise “seyrek” sınıfında oldukları tespit edilmiştir.

Yaprak alt yüzünde ana damarlar arasındaki dik tüyler incelendiğinde ise; Şikari, Sinceri, Mısabık, Hasani, Beytilhamam ve Mazrone çeşitleri “yok”; Zerine, Raşe

gurnık, Raş kewnar, Payizi, Nasiri, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki), Zeyti ve Zeynebi çeşitleri “seyrek”; Bakari, Bılbızeki, Gawre ve Bahdo çeşitlerinin ise “çok seyrek” sınıfında olduğu bulunmuştur.

Yaprak üst yüzünde ana damarlar arasındaki yatık tüyler incelendiğinde ise; bütün çeşitlerin “yok” sınıfında yer aldığı tespit edilmiştir. Yaprak üst yüzünde ana damarlar arasındaki dik tüyler; Bakari, Bılbızeki, Şikari, Sinceri, Gawre, Nasiri, Goglani, Kerküş, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi, Bahdo, Mısbık, Hasani, Raş kewnar, Payizi, Beytilhamam ve Mazrone çeşitlerinde “yok”; Raş gurnık çeşidinde “seyrek” sınıfında, Zerine çeşidinde ise “çok seyrek” olarak tespit edilmiştir.

Yaprağın alt yüzündeki damarlar üzerinde bulunan dik tüylerin damar ayırım yerlerinde daha çok yoğunlaştığı gözlenmiştir. Bu ayrımı Uzun (1986), Kara (1990) ve Dilli'nin (1997) çalışmalarını desteklemektedir. Yukarıda yapılan gözlemler ele alındığında Morton'un (1979) “olgun yaprağın üst yüzünün alt yüzüne göre daha az ampelografik öneme sahip olduğu” tezini destekler mahiyettedir.

Sürgün ucunda bulunan yatık tüylerle genç ve olgun yapraklardaki yatık tüyler arasında bir bağlantı olabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmalar yatık tüylerin zamanla seyrekleştiğini göstermiştir. Bu durum Uyak (2010)'ın çalışmalarıyla da paralellik göstermektedir.

Genç yapraklarda damarlar arasında yatık ve dik tüyler genel olarak “yok” ve “çok seyrek” olarak gözlemlenirken, ana damarlarda yatık ve dik tüyler değişik sınıflarda yer aldığı saptanmıştır. Genç yaprakların ana damarlar arasındaki tüyler ile olgun yaprak alt yüz ana damarlar arasındaki tüyler farklı gruplarda oldukları belirlenmiştir. Bu durum Dilli (1997) görüşüyle paralellik olduğunu göstermiştir.

Genç sürgünlerde boğumlar arasındaki yatık ve dik tüyler genellikle görülmezken, bir kısmı “çok seyrek” olarak gözlenmiştir. Altın (1991); Ünal (2000), boğumlar arasındaki tüylere rastlamazken, Kara (1990); Kaplan (1994), bu tüylere rastlamışlardır.

İncelenen çeşitlerin ampelografik özelliklerinden biri olan olgun yaprakların alınmasında farklı metotlar bulunmaktadır. Fidan'a (1985) göre 8. ve 10. boğumlardaki veya salkımların karşısındaki yapraklar “olgun yaprak” olarak belirtilirken, oraman'a (1959) göre 9. ve 12. boğumlardaki yapraklar, Anonymous'a (1983a) göre sürgünün 1/3'lük orta kısmındaki yaprakların “olgun yaprak” olduğu gibi görüşler bulunmaktadır.

Bu görüşler arasında temel bir farklılık bulunmamakla birlikte yöntem birliği sağlamak amacıyla Anonymous'un (1983a) ileri sürdüğü metottan yararlanılmıştır.

Ölçüme dayalı olup çeşitleri birbirinden ayıran özelliklerden bir tanesi de yaprak büyüklüğüdür (cm²). Bu zamana kadar üzüm çeşitlerinde yaprak alanının tespit edilmesinde: Planimetre veya Alan ölçer, bilgisayar, yaprak alan katsayıları gibi değişik yöntemler uygulanmıştır. Araştırmamda yaprak alan ölçümleri, Anonymous'da (1983a) gösterildiği gibi enXboy çarpımları ile tespit edilmiştir. Yapılan incelemelere göre çeşitlerde çok farklı nümerik değerler tespit edilmekle birlikte yaprak büyüklüğü yönünden çeşitler "küçük", "orta", "büyük" ve "çok büyük" sınıfında yer alırken, "çok küçük" sınıfına giren herhangi bir çeşit tespit edilememiştir. Morton'a (1979) göre, yaprak büyüklüğünün çevre ve iklim şartları, terbiye sistemleri, toprak verimliliği gibi şartlarda farklı şekillerde gelişme gücü gösterebileceğinden söz etmiştir.

Dilim sayısı bakımından incelendiğinde ise sadece Bakari çeşidi "üç dilimli" iken geriye kalan diğer bütün çeşitler "beş dilimli" olarak tespit edilmiştir. Demir'e (1987) göre bu durum toprak yapısı ve omcanın gelişme gücüne bağlı olmakta; Gider'e (1995) göre ise aynı çeşit veya klon için çevre şartlarından en az etkilenen kıstaslardan biri olarak dilim sayısının gözüktüğünü dile getirmektedir. Yaprak ayası şekli yönünden incelendiğinde ise "yuvarlak" ve "beşgen" gibi iki değişik sınıfta oldukları tespit edilirken, yaprak profili yönünden ağırlıklı olarak "dalgalı" iken iki çeşidin ise "düze yakın" sınıfında yer aldıkları tespit edilmiştir.

Olgun yaprak dış şekli yöredeki bütün çeşitlerde "testere (sivri)" şeklinde olduğu gözlenmiştir. N2 ve N4 dişlerinin uzunlukları çoğunlukla "orta" ve "uzun" olarak tespit edilmiştir. Oraman'a (1959) göre sap cebi şekilleri "U" veya "V" şeklinde belirtilmekte iken IBPGR ise, sap cebini ve yan cepleri daha bir kapsamlı olarak incelemiştir.

Araştırmaya konu olan çeşitlerde sap cepleri "V" ve "U" şeklinde saptanmışsa da bunların açıklık durumları ve üst yan ceplerin genel şekli bakımından bazı farklılıklar bulunmuştur. Sap cebinin açıklık derecesi yönünden bazı farklılıklar görülmekle birlikte genellikle "açık" sınıfında bir dağılım söz konusu olduğu görülmüştür.

Yaprak sapı uzunluğu bakımından on dokuz çeşidi "kısa" sınıfında yer alırken, sadece Tayifi (Beleki) çeşidi "orta" sınıfta yer aldığı saptanmıştır.

İncelenen çeşitlerde çubukların enine kesitleri genellikle "yuvarlak" olarak belirlenirken, yüzey görünümleri ise tüm çeşitlerde "çizgili" olarak tespit edilmiştir.

Yapılan bu tespit, Kara (1990), Altın (1991), Gürsöz (1993), Dilli (1997) ve Ünal (2000)'nin araştırma bulgularını da desteklemesi *V. Vinifera L.* nin genel bir özelliği olabileceğini belirtmektedir.

Anonymous'a (2001) göre dört tip asma çiçeği olduğu bildirilmekle beraber incelenen çeşitlerin çiçek yapıları sadece Gawre ve Hasani çeşitlerinde "dişi" iken diğer çeşitlerin hepsinde "erdişi" olarak belirlenmiştir.

Sürgün başına salkım/göz sayısı olarak yedi çeşitte "0-1 salkım", on çeşitte "1.1-2 salkım" geriye kalan üç çeşitte ise "2.1-3 salkım" sınıflarında yer aldıkları görülmüştür. İlk çiçek salkımının çıktığı boğum incelendiğinde; beş çeşitte "1. ve 2. boğum"; sekiz çeşitte "3. ve 4. boğum"; geriye kalan diğer yedi çeşitte ise "5. boğum ve yukarısı" sınıfında yer aldıkları gözlenmiştir. Gerek terbiye şekli seçiminde gerekse de uygulanması gereken budama yöntemi hakkında bizlere ön bilgi vermesi açısından bu durum son derece önem arz etmektedir.

Salkım uzunlukları Beytilhamam çeşidinde "çok kısa", on iki çeşitte "kısa", altı çeşitte "orta" ve bir çeşitte ise "uzun" sınıfında olduğu saptanmıştır. En uzun salkıma sahip çeşit Bılbızeki olarak bulunmuştur.

Çeşit tespitinde önceleri önemli bir kıstas olarak bilinen salkım büyüklüğü; toprak tipi ve yapısı, sulama, terbiye sistemi, budama yöntemi, dalda bırakılan göz sayısı, kimyasal madde uygulaması, iklim şartları vb. sebeplerden dolayı salkım farklılıkları meydana geldiğinden eski değerini yitirmiştir (Morton, 1979). Salkım büyüklüğünü IBPGR, enXboy olarak kabul etmektedir. Kara (1990) ve Gürbüz'e (1993) göre, enXboy hesaplanmasında özellikle omuzlu, kanatlı ve konik bir yapıda olan çeşitlerde salkımın dışında kalan alanında ölçümde yer alması; bazı hatalı sonuçlara neden olduğundan doğru kabul görmemişlerdir.

İncelenen çeşitlerden altı tanesi "çok küçük", yedi tanesi "küçük", dört tanesi "orta" geriye kalan üç tane çeşit ise "büyük" salkım yapısına sahip olduğu görülmüştür. Salkım uzunluğu yönünden çeşitlerden en uzun salkıma sahip olan Bılbızeki çeşidi "uzun", diğerleri "çok kısa", "kısa" ve "orta" uzunlukta olduğu tespit edilmiştir.

Salkım sapı uzunluğu bir çeşitte "çok kısa", on dört çeşitte "kısa", dört çeşitte "orta" ve geriye kalan bir çeşitte ise "uzun" olarak bulunmuştur. Salkım sıklığı bakımından çeşitler "seyrek", "orta", "sık" ve "çok sık" sınıflarında oldukları görülmüştür. Bu durum, bir çeşit özelliği olması yanında; kültürel uygulamalar, iklim

şartları, özellikle çiçeklenme dönemindeki kötü hava şartlarıyla birlikte çiçek yapısıyla da yakından ilişkili olduğu bilinmektedir.

Yörede incelenen çeşitlerde tane şekli bakımından farklılıklar görülmüştür. Bir çeşitte ve ya omcada tane şeklinin çevre şartlarının değişmesinden fazla etkilenmemesi bu kriterin çeşit belirlemedeki önemini ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte tane şeklinin tozlayıcı çeşide göre değişebileceği belirtilmektedir. Özbek'e (1951) göre, tozlayıcı çeşidin tane boyu ve eni üzerine etkisi bulunmadığını bildirirken, Dağlı (1962) ve Fidan (1975) ise, tozlayıcıların tane şekillerine etki edebileceğini dile getirmişlerdir.

Çalışmada incelenen çeşitlerde saf çeşitlerin olmaması nedeniyle dekara verim tespit edilememiştir. Tane ağırlıkları “çok hafif”, “hafif”, “orta”, “ağır” ve “çok ağır” olarak tespit edilmiştir. En ağır taneye sahip çeşit Nasiri iken en hafif çeşit ise Mısabık olduğu bulunmuştur.

Üzümlerin değerlendirme şekli ve kalite gibi özelliklerini doğrudan etkileyen şırada kuru madde oranı bakımından 5 çeşidin “Düşük”, 7 çeşidin “orta”, 5 çeşidin “yüksek” ve geriye kalan çeşit ise “çok yüksek” sınıfında yer aldıkları saptanmıştır. İncelenen çeşitlerden sadece Kerküş çeşidi “çok yüksek” olarak bulunmuştur.

Şıradaki asit oranı ise “düşük”, “orta” ve “yüksek” olarak çeşitlerin üç sınıfta yer aldıkları saptanmıştır. Çeşitler arasındaki genetik farklılıklar yanı sıra, Kara'nın (1990) da ortaya koyduğu gibi çevre ve bakım şartlarındaki farklar sebebiyle her yıl derimin aynı zamanda yapılamamasından da kaynaklana bilmektedir.

Tat özeliği incelenen bütün çeşitlerin “yok” sınıfında oldukları saptanırken tadın gruplandırılmasında çeşitli gruplara dağılım göstermiştir.

Tane sapı uzunluğu ise genellikle “kısa” sınıfında yer aldığı saptanmıştır. Ancak sadece Raşe gurnık ve Mısabık çeşitlerinin “çok kısa” sınıfında yer aldıkları belirlenmiştir.

Gözlerin uyanma ve çiçeklenme dönemleri tarih olarak birbirlerine yakın olmasına rağmen ben düşmeden itibaren farklılıklar çıkabiliyor. Bu farklılığın bilhassa ben düşme dönemi ile başladığı bildirilmektedir (Ergenoğlu, 1985). Çalışmamızda hasat zamanı yönünden en erkenci çeşitler Bahdo ve Mısabık bulunurken Mazrone ve Kerküş çeşitleri en geç olarak tespit edilmiştir.

Derim döneminin belirlenmesi ve salkımın dala bağlanmasında büyük bir önem arz eden salkım sapı odunlaşması “yok”, “zayıf”, “orta” ve “güçlü” sınıflarında oldukları tespit edilmiştir.

İncelenen çeşitlerin çekirdek boyları Tayifi (Beleki) çeşidinde “orta”, Bakari, Bılbızeki, Zerine, Şikari, Sinceri, Beytilhamam, Goglani, Kerküş, Zeyti, Mısabık ve Mazrone çeşitlerinde “uzun”, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Gawre, Nasiri, Hasani, Zeynebi ve Bahdo çeşitlerinde ise “çok uzun” olarak tespit edilmiştir.

Çekirdek enleri bakımından Tayifi (Beleki) çeşidi “orta”, Bılbızeki, Zerine ve Zeynebi “enli”; Bakari, Raşe gurnık, Raşe kewnar, Payizi, Şikari, Sinceri, Goglani, Nasiri, Beytilhamam, Gawre, Kerküş, Hasani, Zeyti, Bahdo, Mısabık ve Mazrone çeşitleri ise “çok enli” olarak bulunmuştur.

Çekirdek ağırlıkları Bılbızeki, Zerine, Raşe kewnar, Nasiri, Goglani, Tayifi (Beleki), Zeyti, Zeynebi ve Mısabık çeşitlerinde “orta”, Payizi, Şikari, Sinceri, Gawre, Beytilhamam, Kerküş ve Hasani çeşitlerinde “ağır”, Bakari, Raşe gurnık, Bahdo ve Mazrone çeşitlerinde ise “çok ağır” sınıfta yer almışlardır. Çekirdeklerin tane büyüklüğüne yanı sıra şekline de tesir ettiğini, tanedeki çekirdek sayısı ve şekline göre şekillendiğini belirtmektedirler (Barış ve Günil, 1991). Genellikle iri ve ağır tanelerin çekirdekleri de ağır olurken, uzun tanelerdeki çekirdeklerin de uzun oldukları dikkat çekmiştir.

Bölgede incelenen çeşitlerin tümünde çekirdek tespit edilmiştir. Üzüm taneleri normal olarak 4 adete kadar çekirdek oluşturabilmekle birlikte çoğunlukla incelenen çeşitlerde 2 veya 3 adet çekirdek olduğu gözlenmiştir. Oraman (1959), kurutulmuş halde iken çekirdeğin şekil, renk, parlaklık, şalazın yeri ve büyüklüğü bakımından kimi çeşitlerde farklılıklar gösterdiğini bildirmiştir. Fidan’a (1985) göre çekirdeğin üzüm tanelerinin bileşimi ve gelişimi üzerinde önemli bir rolü bulunmaktadır.

Üzüm çeşitlerinin sınıflandırılması ve tanımlanmalarında kullanılan renk, şekil, tüylülük, en, boy, ağırlık gibi araştırmada büyük önem arz eden morfolojik ve fenolojik özelliklerin; bulunduğu yörenin, bakım şartları, buldukları yer ve zamana bağlı olarak önemli farklılıklar göstere bildikleri tespit edilmiştir.

Tüylülük yönünden incelenen çeşitlerde; yaprak altının, yaprak üstüne göre daha bir önem arz ettiği gözlenmiştir. Tüylülüğün; daha çok sürgün ucu, genç yaprak ve olgun yaprakta önem arz ettiği; buna mukabil yaprak sapı, sürgün ve çubukta çok fazla

bir öneme sahip olmadığı; renk ve şekille ilgili özelliklere göre daha az değişebilir olduğu tespit edilmiştir.

Şekil yönünden ele alındığında tanelerde meydana gelen değişimlerin diğer organlara ve renge nazaran daha az olduğu; renk bakımından ise çeşitlerin tanımlanmasında özellikle antosiyaninlerin varlığı ve yoğunluğunun önemli olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmaya konu olan çeşitlerin tamamının *V. vinifera L.* türüne ait çeşitler oldukları; yörede yetiştirilen çeşitlerde ortak olarak bulunan özelliklerin bu türe özgü çeşitlerde daha yaygın olarak bulunduğu kanaati oluşmuştur.

Çalışmada çeşitlerin tanımlanmasında kullanılan metod bazında değerlendirme yapılacak olursa; biyokimyasal yöntemler (moleküler markörler) çeşitlerin tanımlanmasında daha güvenilir metod olarak kabul edilmekle birlikte araştırmacılar biyokimyasal ve klasik yöntemlerin (Ampelografik yöntem) bir arada yapılmasının gerekliliğini vurgulamaktadırlar (Sabır, 2008). Dolayısıyla çeşitlerin tanımlamada her iki grupta yer alan yöntemlerin kullanılmasının daha doğru ve sağlıklı sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

Uygulanan bağcılık tekniği hakkında bir değerlendirme yapılacak olursa; yörede “yerli bağcılık” yapıldığı ve bağların yaşlı olduğu, genellikle düzensiz aralık mesafelerinin makina kullanımını imkânsız kıldığı için bağcılığı pahalı hale getirdiği, dolayısıyla bağ alanlarının gittikçe azalmasına yol açtığı görülmüştür. Bu olumsuzlukları gidermek için üreticilerin ekonomik gücüne, teknik bilgi ve becerilerine uygun, makina kullanımına imkan tanıyacak verim ve kalitece üstün, değerlendirme şekline uygun olduğu belirlenen çeşitlerle yeni bağ alanları tesis edilerek bölgedeki üreticilerin bağcılığa olan ilgisinin artırılabilceği, bütçelerine ek gelir sağlanabileceği ve sonuçta refah seviyelerinin yükseltilebileceği kanaatine varılmıştır.

KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, Y. S., Çelik, H. and Gökçay, E., 1989. Brief ampelographic characterization of indigenous grapevine cultivars subjected to clonal selection in Turkey. proceedings of the 5th international symposium on grape breeding, 12-16 september 1989, st. Martin/Pfalz, FR of Germany.
- Ağaoğlu, Y.S., Çelik, H., Çelik, M., Fidan, Y., Gülsen, Y., Günay, A., Halloran, N., Koksall, İ. ve Yanmaz, R., 1995. Genel bahçe bitkileri. A.Ü. Zir. Fak. Eğt. Araş. ve Gel. Vakfı Yayınları, Ankara, No: 4, 369s.
- Ağaoğlu, Y.S., Söylemezoğlu, G., Marasalı, B., Ergül, A., Çalışkan, M., Türkben, C., 1998. Bazı yerli ve yabancı kökenli üzüm çeşitlerinin poliakrilamid jel elektroforez tekniği ile tane kökenli izoenzimlerden yararlanılarak ayrımları. 4. Bağcılık Sempozyumu, Bildiriler, Atatürk Bahçe Kül. Mer. Araş. Enst., Yalova, 145-15 İs.
- Akın, A., 1995. Konya ili Akören, Güney sınır ve hadim yöresi üzüm çeşitlerinin kısa ampelografik özellikleri ile göz verimliliklerinin belirlenmesi üzerinde araştırmalar. Yük. Lisans Tezi, S.Ü. Fen Bil. Enst. Bahçe Bit. Anabilim Dalı, Konya, 136s.
- Akkurt, M., 1997. Meram (Konya) ilçesi bağcılığı ve yörede yetişen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerinde araştırmalar, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, M., 2013. Şemdinli (Hakkari) yöresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Aktepe, N., 1994. Kalecik ilçesi bağcılığı ve yörede yetişen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerinde araştırmalar. Yük. Lisans Tezi, A.Ü, Fen Bil. Enst., Bahçe Bit. Anabilim Dalı, Ankara, 144s.
- Aliev, E. M., Ptakh, T. A., Kalyuzhnyl, A. F., 1987. New table grape cultivar for the region of Rostow. Vitis, 26 (1): 12–15.
- Alleweldt, G. and Dettweiller, E., 1992. Genetic and geographic origin of grape cultivars, their prime names and synonyms. Institut fur. Rebenzüchtung Geilveilerhof.

- Altın, H., 1991. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Araştırma Bağında yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinde ampelografik özellikler ve fenolojik safhaların belirlenmesi üzerinde bir araştırma. Yük. Lisans Tezi, ÇÜ, Fen Bil. Ens. Bahçe Bit. Anabilim Dalı, Adana, 15Is.
- Altube, H., Cabello, F. and Ortiz, J. M., 1992. Characterization of grape varieties and rootstock by isoenzymes from woody parts. Hort. Abst. No: 6-4692.
- Anameriç, M., 1964. Çanakkale ve üzümleri. Tar. Bak. Zir. İşi. Gen. Müd. Yayınları, İstanbul, 240s.
- Anonymous, 1983a. Descriptor for Grape. IBPGR Secretariat. Rome Symposiumon Grape Breeding, Geilwerlerhof.
- Anonymous, 1983b. Bağcılıkla İlgili Müessese Yayınları ve Seminer Notları. Tar. Ve Köyişl. Bak., Zir. İşi. Gen. Müd., Bağ. Araş. Enst. Yayınları, Tekirdağ, Cilt: 2, No: 24, 92s.
- Anonymous, 1989. Minimal descriptor list for grapevine varieties. 5th International Symposiumon Grape Breeding, Geilwerlerhof.
- Anonymous, 1990. Standart Üzüm Çeşitleri Kataloğu. Tar. Or. ve Köyişl. Bak. Yayınları, Ankara, Seri No: 15, 91s.
- Anonymous, 1992. Üzümlerin olgunluğu ve ampelografik özelliklerine ait bazı veriler, Bağcılık Araş. Enst., Tekirdağ.
- Anonymous, 1997. Descriptors for Grapevine (*Vitis* spp.). International Plant Genetic Resources Institute, Rome. 62p.
- Anonymous, 2001. 2. Edition of the OIV descriptor list for grape varieties and vitis species. Organisation Internationale de la Vigne et du Vin, Paris.
- Anonymous, 2012. Türkiye Asma Genetik Kaynakları. *T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bak., Tar. Araştırmalar Gn. Müd.*, s. 411, Tekirdağ, 2012.
- Anonymous, 2017a. *Uluslararası Bağcılık ve şarap Örgütü (OIV–Organisation Internationale de la Vigne et du Vin) Dünya Bağcılık İstatistikleri Raporu*. Hyperlink<http://www.oiv.int/public/medias/5479/oiv-en-bilan-2017.pdf><http://www.oiv.int/public/medias/5479/oiv-en-bilan-2017.pdf> (Erişim Tarihi: 20 Ekim 2018).
- Anonymous, 2017b. *Türkiye İstatistik Kurumu Bitkisel Üretim İstatistikleri*, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> (Erişim Tarihi: 20 Ekim 2018).

- Anonymous, 2017c. Food and Agriculture Organization of The United Nations (FAO) statistics. <http://www.fao.org/faostat/> (Erişim Tarihi: 20 Ekim 2018).
- Anonymous, 2018a. *Tarım ve Orman Bakanlığı İdil İlçe Tarım ve Orman M¼d¼rl¼ę¼,* idil@tarim.gov.tr.
- Anonymous, 2018b. https://www.google.com/search?q=idil+il%C3%A7esi+haritas%C4%B1&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwilj8ykbvfAhVEIYsKHWTTD3UQ_AUIDygC&biw=1010&bih=460#imgrc=lu6A-LwoYv7JwM.
- Antonacci, D. And Placco, L., 1993. Ampelographic Description. Magliocco canino. Cab Abstracts, 1995.
- Arroyo-Garcia, R., Ruiz Garcia, L., Boulling, L., Ocete, R., L3pez, M. A., Arnold, C., Ergul, A., S3ylemezoğlu, G., Uzun, H. I. , Cabello, F., Ib3ñez, J., Aradhya, M. K., Atanassov, A., Atanassov, I., Balint, S., Cenis, J. L., Costantini, L., Gorislavets, S., Grando, M. S., Klein, B. Y., McGovern, P., Merdinoglu, D., Pejic, I., Pelsy, F., Primikirios, N., Risovannaya, V., Roubelakis-Angelakis, K. A., Snouss, H., Sotiri, P., Tamhankar, S., This, P., Troshin, L., Malpica, J. M., Lefort, F. and Martinez-Zapater, J. M., 2006. Genetic evidence for the existence of independent domestication events in grapevine. *Molecular Ecology*, 15(12): 3707-3714.
- Asensio, M. L., Valdes, E., Cabello, F., 2002. Characterisation of some Spanish white grapevine cultivars by morphology and amino acid analysis. *Scientia Horticulturae*, 93: 289-299.
- Aslan, T., 2013. Y¼ksekova (Hakkari) y3resinde yetiştirilen ¼z¼m 3eşitlerinin ampelografik 3zelliklerinin belirlenmesi ¼zerine bir araştırma. Y¼ksek Lisans Tezi, Y¼z¼nc¼ Yıl ¼niversitesi, Fen Bilimleri Enstit¼s¼, Van.
- Atlı, H. S. ve Arpacı, S., 1995. Gaziantep, şanlıurfa, Adıyaman, Kahramanmaraş illeri Standart ¼z¼m 3eşitlerinin Tesbiti. T¼rkiye II. Ulusal Bah3e Bit. Kongresi, Sebze-Bağ-S¼s Bitkileri. 3.¼. Zir. Fak. Bah3e Bit. B3l, Adana, Cilt: II, 509-513s.
- Bachmann, O and Blaich, R., 1990. Isoelectric Focusing of Grapevine Peroxidases as Tool for Ampelography. *Plant Breeding Abst.*, 060-00757.
- Barış, 1989. T¼rkiye Bağcılığı. Seminer Notu. Bağcılık Araş. Enst., Tekirdağ, 20s.
- Barış, C., G¼rnil, K., 1991. ¼z¼m 3eşitlerinde (*Vitis vinifera*) 3ekirdeksizliğin kalıtımı. *Tar. ve K3y İşl. Bak., Tar. Araş. Gen. M¼d.* Atat¼rk Bah3e K¼lt¼rleri Araş. Enst., Yalova, Bah3e, 20(1-2): 87-100.

- Bassi, D., Silvestroni, O. and Sansavini, S., 1995. Cultivar Identification and Numerical Taxonomy in Grape and Fruit Crops. Cab Abstracts, 1/96-7/96.
- Basso, M., 1985. Historical and Agronomic Considerations on the Viticultural and Wine - Producing Heritage of the Island of Elba. Cab Abstracts, 1987-1989.
- Binay, Y., 2013. Bazı yöresel üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Blazina, L, 1991. Ampelographic Description of the Grapevine Variety Zelen (*V. Vinifera* L. Cv. Zelen) Using the Method of Oiv Descriptors. Cab Abstracts, 1992.
- Blazina, L and Stolfa, D., 1992. Ampelographic Report on the Grapevine Cultivar Vitovska Grganja (*V. vinifera* L.) Using the Oiv Descriptive Method. Hort. Abst. Vol. 62 No: 3 1960.
- Boursiquat, J. M., Faber, M. P., Blachier, O. and Truel, P., 1987. Computerization and Statistical Analysis of Ampelographic Data. Cab Abstracts, 1987-1989.
- Boz, Y., 1995. Melezleme ile elde edilen çekirdeksiz ve sofralık ümitvar çeşit adaylarının ampelografik özelliklerinin belirlenmesi ve kışlık gözlerin buldukları yere göre verimliliklerinin saptanması. Doktora Tezi, T.Ü. Fen Bil, Enst., Bahçe Bit. Anabilim Dalı, Edirne.
- Bowers, J. E., Bandman, E. B. and Meredith, C. P., 1990. DNA Fingerprint Characterization of Some Wine Grape Cultivars Cab Abst., 1990-1991.
- Bowers, J. E., Bandman, E. B. and Meredith, C. P., 1993. DNA Fingerprint Characterization of Some Wine Grape Cultivars. Amer. J. Enol. Vitic., 44, 266–274.
- Buchbauer, G., Jirovetz, L., Wasicky, M., Herlitschka, A. and Nikiforov, A., 1994. Aroma of White Vine Blossoms: Correlation of Sensory Data with Headspace Constituents. Cab Abstracts, 1995.
- Calo, A., Costacurta, A., Cancellier, S. and Forti, R., 1990. Garnacha, Grenache, Cannonao, Tocai rosso, a Single Grapevine Variety. Cab Abstracts, 1990-1991.
- Calo, A., Crespan, M., Zago, M. S., Paludetti, G., Delledonne, M. and Sansavini, S., 1995. Varietal and Clonal Characterization of Grapevine. Cab Abstracts, 1/96-7/96.

- Cancellier, S. and Angelini, U., 1993. Corvina veronese and Corvinone: Two Different Varieties. Cab Abstracts, 1995.
- Cangi, R., 1999. Ordu'da yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin saptanması üzerine bir araştırma. 3. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi. 14-17 Eylül 1999, Ankara. 1009-1012.
- Cangi, R., Celik, H. and Kose, B., 2006. Identification and discrimination of eight greek grape cultivars (*Vitis vinifera L.*) by random amplified polymorphic dnamarkers. International Journal of Botany, 2: 171-176.
- Cangi, R., Saraçoğlu, O., Uluocak, E., Kılıç, D., Şen, A. 2011. Kazova (Tokat) yöresinde yetiştirilen bazı şaraplık üzüm çeşitlerinde olgunlaşma sırasında meydana gelen kimyasal değişimler. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1 (3):9-14.
- Castia, T, Franco, M. A., Mattivi, F., Muggioli, B., Sferlazzo, B. and Versini, G., 1992. Characterization of Grapes Cultivated in Sardinia, Chemometric Methods Applied to the Anthocyanic Fraction. Cab Abstracts, 1995.
- Chapurin, F. K., 1972. Promising varieties of table grapes for the eastern zoone of Kuban. Trudy Prikhodnoi Banike, Genetikei Seleksii, 46 (3): 243-280.
- Cooke, G. M., Berg, H. W., 1983. A Re-Examination of Varietal Table Wine Processing Practices in California. I. Grape Standards. Grape and Juice Treatment and Fermentation. Am. J. Enol Vitic, 34 (4): 249-256.
- Cravero, M. C., Guidoni, S., Schneider, A. and Stefano, R., 1994. Morphological and Biochemical Characterisation of Coloured Berry-Muscat Grapevine Cultivars. Cab Abstracts, 1/93-12/94.
- Çalışkan, M. ve Ağaoğlu, Y. S., 1998. Türkiye'de yetiştirilen bazı çavuş üzümü tiplerinin elektroforez yöntemi ile tanımlanmaları üzerinde bir araştırma. 4. Bağcılık Simpozyumu, Bildiriler, Atatürk Bahçe Kül. Mer. Araş. Enst, Yalova, 152-158s.
- Çelik, S., Fidan, Y. ve Tamer, M. S. 1982. Asma çeşitlerinde yaprak alanı katsayılarının saptanması ve bunlarla asma yaprak alanının bulunması. Yalova Atatürk Bahçe Kültür Araştırma Enstitüsü Dergisi, 11(1), s. 38-43.

- Çelik, H., Ağaoğlu, Y. S., 1986. Brief descriptions of indigeneous grapevine cultivars subjected to clonal selection in Turkey. 4. International Symposium on Clonal Selection of Grapevine. 1–5 September 1986. Pully, Switzerland.
- Çelik, M. ve Odabaşı, F. 1989. Amasya merkez ilçede yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri ile şeker-asit oranlarının tespiti üzerinde bir araştırma. 19 Mayıs Üniversitesi. Zir. Fak. Dergisi, Samsun, Cilt 4, s. 25-33.
- Çelik, H. 1990. Kastamonu ili bağcılık durumu ve burada yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerinde araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi. 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Çelik, H. ve Odabaş, F., 1991. Kastamonu ili bağcılık durumu ve burada yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. 19 Mayıs Üni. Zir. Fak. Dergisi, 6: 1-11.
- Çelik, H., Karanis, C., 1998. Amasya’da yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin saptanması üzerine bir araştırma. 4. Bağcılık Sempozyumu Bildirileri. 20–23 Ekim 1998, Yalova. 357–361.
- Çelik, H., Çelik, S., Kunter, B. M., Söylemezoğlu, G, Boz, Y., Özer, C. and Atak, A., 2005. Bağcılıkta Gelişme ve Üretim Hedefleri. VI. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, s. 22, 3-7 Ocak, Ankara.
- Çelik, H., Köse, B., Cangı, R., 2008. Determination of Fox Grape Genotypes (*Vitis labrusca L.*) Grown in Northeastern Anatolia. Hort Science (Prague), 35 (4): 162–170.
- Çelik, H., Odabaş, F., Köse, B., Cangı, R., 2009. Samsun’da yetiştirilmekte olan İzabella (*Vitis labrusca L.*) tiplerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi. VII. Türkiye Bağcılık ve Teknolojileri Sempozyumu. 5–9 Ekim 2009, Salihli, Manisa.
- Çoban, H., Küey, E., 2006. Manisa’da (Yuntdağı) yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine araştırmalar. Ege Üniv. Ziraat Fak. Dergisi, 43 (2): 41–52.
- Dağlı, S., 1962. Muhtelif üzüm çeşitleri arasında melezleme suretiyle erken yeni sofralık çeşitlerin elde edilmeleri üzerinde araştırmalar. Tar. Bak. Zir. İşi. Gen. Müd., Yayınları, İstanbul, C-103,63s.

- Demir, İ. 1987. Ankara şartlarında yetiştirilen yabancı kökenli bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dikmen, H. ve Gönençler, N., 1938. Bağcılık. Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 168s.
- Dilli, Y., 1997. Harran ovası şartlarında yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik nitelikleri ile verim ve kalite unsurlarının belirlenmesi üzerinde bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. H. Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Dilli, Y., Ünal, A., Kesgin, M., İnan, M. S. and Söylemezoğlu, G., 2014. Comparison of ampelographic characteristics of some important grape varieties are grown in the Aegean Region, rootstock and clones. Turkish Journal of Agricultural and Natural Sciences Special Issue: 2: 1546-1553.
- Diri, A., 1995. Sungurlu bağcılığı ve yörede yetişen üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dursun, A., 1994. Delice ilçesi bağcılığı ve yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri. Yüksek Lisans Tezi, A. Ü. Fen Bil. Enst. Bahçe Bit. Anabilim Dalı, Ankara, 91 s.
- Ecevit, F. M., Kelen, M., 1999. Isparta (Atabey)'da yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Agriculture and Forestry, 23: 511-518.
- Egger, E. and Grasselli, A., 1988a. Widening the Ampelographic Arena in Various Provinces of Tuscany. I. White Grapes. Cab Abstracts, 1990-1991.
- Egger, E. and Grasselli, A., 1988b. Widening the Ampelographic Arena in Various Provinces of Tuscany. L Red Grapes. Cab Abstracts, 1990-1991.
- Eker, Ö., 2015. Ekşikara ve Göküzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Ergenoğlu, F., 1985. Çukurova şartlarında yetişen yabancı kökenli erkenci üzüm çeşitlerinin adaptasyonu üzerinde bir araştırma. TÜBİTAK Tarım ve Ormancılık Araştırma Grubu, Akdeniz Bahçe Bitkileri Araştırma Ünitesi, Ç. Ü. Zir. Fak. Bahçe Bit. Böl., Adana, Proje No: ABBAÜ- 18, 30s.
- Ergül, A., Kazan K., Aygün, H., Burak, B., Ayanoğlu, H., Kuden, A., Bayazıt, B., Çölekçiöglü, S., Akçay M. E., Yaşasın, A. S., Atak, A., Kocataş, H., Şahin, N.,

- Tan, N., Öz, M. H., Karadoğan, B., Vurgun, H., Doğan, A., Demirtaş, İ., Öztürk, G., Pektaş, M., Söylemezoğlu, G., Çelik, H., Boz, Y., Özer, C. ve Akman, B., 2006a. Ülkemizde ekonomik öneme sahip bazı meyve türleri ile asma gen kaynaklarının High-Throughput moleküler yöntemlerle tanımlanması. 105G078, TAGEM-Tubitak projesi.
- Ergül, A., Kazan, K., Aras, S., Çevik, V., Çelik, H. and Söylemezoğlu, G., 2006b. AFLP Analysis of genetic variation within the two economically important anatolian grapevine (*Vitis vinifera* L.) Varietal Groups. *Genome*, 49(5), p. 467-495.
- Ersayar, F., 2010. Van Merkez ve Edremit ilçelerinde bağ varlığının tespiti ve yetiştirilen üzümlerin tanımlanması. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Ersayar, F., Kazankaya, A., Doğan A. ve Uyak C., 2011. Van İli Merkez İlçe ve köylerinde yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi. *Iğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Der.* 1 (2): 23-33.
- Fanizza, G., 1982. Factor Analyses for The Choice of a Criterion of Wine Grape (V. V.) Maturity in Warm Regions. *Vitis*, 21 (4): 334-336.
- Fanizza G., Chaabane R., Lamaj F., Ricciardi L. and Resta P., 2003. AFLP analysis of genetic relationships among aromatic grapevines (*Vitis vinifera*). *Theor Appl Genet.*, 107 (6), 1043-1047.
- Fidan, Y., Tamer, M. S., Eriş, A., 1972. Güdül ilçesi bağcılığı, geliştirme imkanları ve önemli üzüm çeşitlerinin ampelografik vasıfları üzerinde bir araştırma. Ankara Üniversitesi. *Ziraat Fakültesi Yıllığı*, 21 (3-4): 495-524.
- Fidan, Y., 1973. Bağ-Bahçe kürsüsü araştırma bağında yetiştirilen kayırcık üzümünün ampelografik vasıfları üzerinde araştırma. *Ankara Üni. Zir. Fak. Yıllığı*, 22 (3-4): 404-413.
- Fidan, Y., 1975. Zir. Fak. Fermantasyon Teknolojisi Kürsüsü Koleksiyon Bağında yetiştirilen papazkarası, öküzgözü ve merzifon karası üzüm çeşitlerinin ampelografik vasıfları üzerinde araştırmalar. *Ankara Üni. Zir. Fak. Derg.* 24: 67-95.

- Fidan, Y., 1976. Bağ-Bahçe Kürsüsü Araştırma Bağında yetiştirilen standart sofralık üzüm çeşitlerinin ampelografik vasıfları üzerinde araştırmalar. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 590, Ankara. 85.
- Fidan, I. ve Fidan, Y., 1976. Gülnar ilçesi bağcılığı, yetiştirilen bazı sofralık, şaraplık, pekmezlik ve kurutmalık üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri ve şaraplık değerleri üzerinde araştırmalar, Ankara Üniv. Ziraat Fak. Yayınları, Ankara.
- Fidan, Y. ve Tamer, M. S., 1976. Ankara Üni. Zir. Fak. Fermantasyon Teknolojisi Kürsüsü araştırma bağında yetiştirilen furmint ve semillon üzüm çeşitlerinin morfolojik özelliklerinin saptanması üzerinde çalışmalar. Ankara Üni. Zir. Fak., Fasikül 2'den ayrı basım 307-322.
- Fidan, Y., 1985. Özel Bağcılık A. Ü. Zir. Fak. Yayınları, No: 930, Ders Kitabı No: 265, Ankara, 400s.
- Fidan, Y., Fidan, I. ve Yavaş, I., 1986a. Ankara Üni. Zir. Fak. Tar. Ürünleri Teknolojisi Bölümü şaraplık üzüm deneme bağında yetiştirilen yabancı Şaraplık üzüm çeşidi cabernet sauvignon'un ayrıntılı ampelografisi şaraplık değerleri üzerinde araştırma. Ankara Üni. Zir. Fak. Yıllığı, Cilt. 34, Fasikül 1-2-3-4'den Ayrı Basım. Ankara 76-93.
- Fidan, Y., Fidan I. ve Yavaş, İ., 1986b. Aris üzüm çeşidinin ayrıntılı ampelografisi ve şaraplık değerleri üzerine araştırmalar. Ankara Üniv. Zir. Fak. Yıllığı Cilt: 37, Fasikül 2'den Ayrı Basım, Ankara.
- Filippetti, I., Ramazzotti, S., Intrieri, C., 2001. Morphological and genetic characterization of white grape cvs Spergola, Sauvignon and Semillon (*Vitis vinifera L.*). Plant Genetics and Breeding, 63 (12): 83-87.
- Galet, P., 1956-1964. Cepages et Vignobles de France. Tome 1-1V, Imprimerie Paul Dehan, Montpellier.
- Galet, P., 1976. Precis D'ampelographia Pratique. 3 et 5, rue de la vielle Gntendance Montpellier. Fransa, 10,114-117.
- Galet, P., 1990. Vignes and Vineyard of France. Vol. 1. The American Vines. Horticultural Abstracts, 60 (5): 351.
- Galet, P., 1991. Vines and Vineyards of France. Vol. II. French Amphelography. Plant Breeding Abst., 061-08841.

- Geda, A., 1985. Comparative Ampelographic and Phyllometric Studies on Vermentino, Pigato and Favorita Clones. *Enologia*, 9(327).
- Gemalmaz, N., 1994. Beypazarı ve Gdl İlçeleri Bağcılığı ve Yörede Yetişen zm eŐitlerinin Ampelografik zelliklerinin Belirlenmesi zerine Araştırmalar. A.. Fen Bil. Enst, Bahçe Bit. Anabilim Dalı, Yük. Lisans Tezi, Ankara.
- Gider, S., 1995. Kalecik Karası zm çeşidinin klon seleksiyonuyla elde edilmiş klonlarının ankara Şartlarında ampelografik özelliklerinin saptanması üzerine bir araştırma. Doktora Tezi, A. . Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gonzalez, M. F., Martinez, J., Mena, A., 2007. Characterization of grapevine accessions known as Moravio (*Vitis vinifera L.*). *American Journal of Enology and Viticulture*, 58 (4): 544-547.
- Güler, B., 2007. Pervari (Siirt) yöresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Güleryüz, M. ve Köse, C., 2003. Olur (Erzurum) ilçesinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik zellikleri. *Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg.* 34 (3): 205-209.
- Gürsöz, S. ve Ergenoğlu, F. 1988. Adana Şartlarında yetiştirilen 16 üzüm çeşidinin bazı fenolojik ve kimyasal değerleri üzerine bir araştırma. *Fen ve Müh. Bil. Dergisi*, Adana, Cilt: 1, Sayı: 2 (29-38).
- Gürsöz, S., 1993. GAP alanına giren güneydoğu anadolu bölgesi bağcılığı ve özellikle Şanlıurfa ilinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik nitelikleri ile verim ve kalite unsurlarının belirlenmesi üzerinde bir araştırma. Doktora Tezi, . Ü. Fen Bil. Enst., Bahçe Bit. Anabilim Dalı, Adana, 363s.
- Haj-Amiri, A., Sanei-Sharatpanahi, M., 1996. Determination of local grape cultivars in Kermanshah (Sahneh). *Seed and Plant*, 12 (4): 24-41.
- İŞtar, A., 1959. Akdeniz bölgesi ve bilhassa içel bağcılığı ve bu bölgede yetiştirilen başlıca üzüm çeşitlerinin ampelografileri ile İçel ili bağcılığının geliştirilmesi imkanları üzerinde araştırmalar. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 149, Ankara.
- İŞtar, A., 1968. Erzincan merkez ilçede yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografileri ile kuru madde asit analizleri üzerinde bir araştırma. Ankara Üniversitesi, Zir. Fak., Zirai Araş. Enst. Bülteni, No: 30, Ankara.

- Kader, S. ve Ilgın, C., 2002. İntroduksiyon yoluyla getirilen bazı sofralık üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri ile sofralık kalitelerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Türkiye V. Bağcılık ve Şarapçılık Sempozyumu, Nevşehir, 352-359.
- Kaplan, N., 1994. Diyarbakır ve Mardin illerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin saptanması üzerine bir araştırma. Türkiye II. Ulusal Bahçe Bit. Kongresi, Sebze-Bağ-Süs Bitkileri, Ç. Ü. Zir. Fak. Bahçe Bit. Böl., Adana, Cilt: II, 529-532s.
- Kara, Z., 1990. Tokat yöresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerinde araştırmalar. Doktora Tezi, A. Ü. Fen Bil. Enst., Bahçe Bit. Anabilim Dalı, Ankara, 317s.
- Kara, Z. ve Beyoğlu, N., 1995. Konya ili Beyşehir yöresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri üzerinde bir araştırma. Türkiye II. Ulusal Bahçe Bit. Kongresi, Sebze-Bağ-Süs Bitkileri, Ç. Ü. Zir. Fak. Bahçe Bit. Böl., Adana., Cilt: II, 519-522s.
- Kara, Z., Gerçekçioğlu, R. 1993. 12 farklı amerikan asma anacına aşılınmış narince üzüm çeşidinin bazı olgunluk karakteristikleri üzerinde bir araştırma. Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 3 (5): 5-17.
- Kara, Z., Sabır, A. ve Yazar, K., 2011. Sürdürülebilir bağcılık faaliyetlerinin gerekliliği ve uygulanabilirliği. Tarım Türk, 30: 26-30.
- Karanis, C., Çelik, H., 2002. Amasya'da yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin tane içeriklerindeki değişimlerin incelenmesi ve optimum hasat zamanının tespiti üzerine araştırmalar. Türkiye V. Bağ. ve Şarapçılık Sempozyumu. 5-9 Ekim 2002, Nevşehir. 441-448.
- Karataş, H., Karataş, D. D., Özdemir, G., 2016. Diyarbakır ili yerel üzüm çeşit varlığı ve değerlendirme olanakları. Uluslararası Diyarbakır Sempozyumu, 2-5 Kasım, Diyarbakır. Bildiri Kitabı, Cilt 3, 2275-2283.
- Kelen, M., 1991. Van ili bağcılığı ve burada yetişen üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri üzerinde araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi. Y.Y.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Kelen, M. ve Tekintaş, F. E., 1991a. Gevaş ve yöresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü. Zir. Fak. Dergisi, Van, 1991 1/2 (12-34).

- Kelen, M. ve Tekintaş, F. E., 1991b. Erciş ve yöresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü. Zir. Fak. Dergisi, Van, 1991 1/1 (110-128).
- Kılıç, M. F., 2009. Gevaş (Van) yöresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Kılıç, F., Doğan M., Kazankaya, A. ve Uyak C., 2011. Gevaş (Van)'da yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Iğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Der. 1 (1): 23-31.
- Kısakürek, H., 1950. Güneydoğu Anadolu ve bilhassa Gaziantep bağcılığı ve bu bölgede yetişen başlıca üzüm çeşitlerinin morfolojik vasıfları ve iktisadi önemleri üzerinde araştırmalar. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 21, Ankara.
- Kısakürek, H., 1956. İzmir ve Manisa bağlarında yetiştirilen önemli üzüm çeşitlerinde istihsal standardizasyonu ve standart çeşitlerin ampelografik vasıfları üzerinde araştırmalar. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 88, Ankara.
- Küçükhaskul, A., 1996. Safranbolu bağcılığı ve yörede yetişen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Küey, E. ve Çoban, H., 2006. Manisa'da (Yuntdağı) yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine araştırmalar. Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg., 43 (2): 41-52.
- Marasalı, B. 1986. Ankara şartlarında yetiştirilen bazı yerli standart üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerinde araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 87 s., Ankara.
- Martinez, M., Rodriguez, C. and Mantilla, J. L. G., 1993. Description and Comparison of Mature Vines of *V. vinifera* L., cv. Albarino (Produced from Cutting of Old Vines), in Vitro Propagated Plants and Seedlings, at One Year of Age. Cab Abstracts, 1995.
- Martinez, M. C., Perez, J. E. 2000. The Forgotten Vineyard of The Asturias Princedom (North of Spain) and Ampelographic Description of Its Grapevine Cultivars (*Vitis vinifera* L.). American Journal of Enology and Viticulture, 51 (4): 370–378.

- Masi, E., Vignani, R., Di Giovannantonio, A., Mancuso, S., Boselli, M., 2001. Ampelographic and Cultural Characterization of the Casavecchia Variety. *Adv. Hort. Sci.*, 15 (1-4): 47-55.
- Moog, H., 1930. *Beitrage zur ampelographie*. Buchdruckerei Arthur jander. Geisenheim.
- Morton, L. T., 1979. *A Practical Ampelography* (Translated and Adapted From P. Galet). Cornell University Pres, Ithacaand London. 248.
- Nosul'chak, V. A., 1984. The Present Stage of Ampelographic Studies in Türkmenia. *Cab Abstracts*, 1984-1986.
- Odabaş, F., 1984. Iğdır ovası bağcılığı ve burada yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri üzerinde araştırmalar. *Doğa Bilim Dergisi*, 8 (1): 57–65.
- Odabaş, F., Köse, B., Çelik, H., 2002. Amasya ili Merzifon ilçesinde yetiştirilen bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. V. Bağcılık ve Şarapçılık Sempozyumu. 5–9 Ekim 2002, Nevşehir. 366–371.
- OIV, 2009a. *Description of World Vine Varieties*. Organisation Internationale de la Vigne et du Vin. 18 rue d'Aguesseau – 75008 Paris.
- OIV, 2009b. *OIV descriptor list for grape varieties and Vitis species*, 2nd ed. 178 pp. 18 rue d'Aguesseau – 75008 Paris.
- OIV, 2013. *International list of vine varieties and their synonyms*. Printed and published by Organisation Internationale de la Vigne et du Vin (OIV). 18 rue d'Aguesseau – 75008 Paris, 187 pp.
- Oraman, N., 1937. Ankara ili bağcılığı ve Ankara'da yetişen başlıca üzüm çeşitlerinin ampelografisi. *Yüksek Ziraat Ens. Sayı: 61*. Ankara 206s.
- Oraman, N. ve Aksoy., 1945. Yüksek Ziraat Enstitüsü Bağ-Bahçe Enstitüsü koleksiyon bağında yetişen en önemli üzüm çeşitlerinin ampelografileri ve çiçek biyolojileri. *Yük. Ziraat Ens. Dergisi*, 5 (9): 148-171.
- Oraman, N. ve Aksoy., 1946a. Yüksek Ziraat Enstitüsü Bağ-Bahçe Enstitüsü koleksiyon bağında yetişen en önemli üzüm çeşitlerinin ampelografileri ve çiçek biyolojileri. 2. *Yük. Ziraat Ens. Dergisi*, 6 (11): 21-47.
- Oraman, N. ve Aksoy., 1946b. Yüksek Ziraat Enstitüsü Bağ-Bahçe Enstitüsü koleksiyon bağında yetişen en önemli üzüm çeşitlerinin ampelografileri ve çiçek biyolojileri. 3. *Yük. Ziraat Ens. Dergisi*, 6 (12): 347-348.

- Oraman, N., 1959. Ampelografi. Ankara Üni. Zir. Fak. Yayın No:154, Ankara, 154 s.
- Oraman, N. ve Ağaoğlu, Y. S., 1969. Türkiye bağcılığının bugünkü durumu, gelişme imkanları ve memleketimizde mevcut başlıca sofralık, kurutmalık ve şaraplık üzüm çeşitleri üzerinde bir araştırma. Ankara Üni. Zir. Fak. Yayınları: 348. Ankara, 678s.
- Ortiz, J. M., Martin, J. P., Borrego, J., Chavez, J., Rodriguez, I., Munoz, G., Cabello, F., 2004. Molecular and morphological characterization of a Vitis gene bank for the establishment of a base collection. Genetic Resources and Crop Evolution, 51: 403–409.
- Özbek, S., 1951. Baba çeşitlerin Çavuş Üzümünün meyve vasıfları üzerine doğrudan doğruya tesiri (Metaxenie). A. Ü. Zir. Fak., Ankara.
- Özdemir, G. ve Bayhan, Y. D., 2018. Bazı sofralık üzüm çeşitlerinin Diyarbakır ekolojik koşullarındaki salkım, tane ve şıra özelliklerinin belirlenmesi. International Congress on Agriculture and Animal Sciences (ICAGAS 2018) (Tam Mestin Bildiri/Sözlü Sunum). Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Diyarbakır / Türkiye, 7-9 Kasım 2018.
- Özdemir, G. ve Sessiz, A., 2018. Öküzgözü, Boğazkere ve Şire üzüm çeşitlerine ait tanelerin farklı olgunluk dönemlerinde meydana gelen fiziksel ve kimyasal değişimlerin belirlenmesi. *BAHÇE 47 (Özel Sayı 1: Türkiye 9. Bağcılık ve Teknolojileri Sempozyumu): 243–248 (2018) ISSN 1300–8943.*
- Özışık, S., 1991. Asma yetiştiriciliğinde etkili sıcaklık toplamının önemi ve bölgelere göre dağılımı. Doktora Semineri, T.Ü. Fen. Bil. Enst., Tekirdağ, 15s.
- Özkaban, A., Özkaban, E. A., 1968. Müşküle, Razakı, Değirmendere Siyahı üzüm çeşitlerinin fenolojik ve ampelografik incelemesi. Zir. İşl. Gen. Müd. Araş. Özetleri (1926–1982), 1: 120–121.
- Pamir, T., 1956. Marmara Bölgesi ve bilhassa Kocaeli bağcılığı ve bu bölgede yetişen başlıca üzüm çeşitlerinin ampelografik vasıfları üzerinde araştırmalar. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 96, Ankara.
- Polat, İ., Göçmen, M. ve Uzun, H. İ., 1998. Bazı Melez Üzüm Çeşitlerinin DNA Parmak İzlerinin Belirlenmesi, 4. Bağcılık Sempozyumu, Bildiriler, Atatürk Bahçe Kül, Mer. Araş. Enst., Yalova, 132-137s.

- Pollefeys, P. and Bousquet, J., 2003. Molecular Genetic Diversity of the French-American Grapevine Hybrids Cultivated in North America. *Genome*, 46(6): 1037-1048.
- Popescu, C. F., Dejeu, L. C. and Ocete, R. R., 2013. Preliminary Characterization of Wild Grapevine Populations (*Vitis vinifera ssp. Sylvestris*) Grown Along the Danube River. *Not Bot Horti Agrobi*, 41 (2): 472-477.
- Regner, F., Eiras-Dias, J. E., Stadlbauer, A., Blahous, D., 1999. "Blauer Portugieser", The Dissemination of A Grapevine. *Ciencia Tecnologia. Vitiv*, 14 (2): 37-44.
- Rubio, J. A. and Yuste, J., 2004. Ampelographic Differentiation of Tempranillo Clones from Different Area of Origin, According To Their Synonyms. *Acta Horticulturae*, 652: 73- 79.
- Sabır, A., 2008. Bazı üzüm çeşit ve anaçlarının ampelografik ve moleküler karakterizasyonu, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Sabır, A., Tangolar, S. ve Büyükalaca, S., 2008. Moleküler markör tekniklerinin bağcılıkta kullanımı. *Alatarım*, 7 (2): 26-33.
- Sabır, A., Tangolar, S., Büyükalaca, S. and Kafkas, S., 2009. Ampelographic and Molecular Diversity Among Grapevine (*Vitis spp.*) Cultivars. *Czech J. Genet. Plant Breed.*, 45 (4): 160-168.
- Samancı, H., 1985. Bağcılık Tarımsal Araş. Dest. ve Gel. Vakfı, Yalova, Yayın No: 10, 87s.
- Samancı, H., Uslu, İ., 1993. Türkiye'de yetiştirilen Razakı çeşit ve tiplerinin ampelografik özellikleri üzerinde araştırmalar. *Yalova Bahçe Kült. ve Eğitim Merk. Dergisi*, 22 (1-2): 47-55.
- Santiago, J. L., Boso, S., Martinez, M. C., Pinto-Carnide, O., Ortiz, J. M., 2005. Ampelographic Comparison of Grape Cultivars (*Vitis vinifera* L.) Grown in Northwestern Spain and Northern Portugal. *American Journal of Enology and Viticulture*, 56 (3): 287-290.
- Schmid, J. und Manty, F., 2005. Die Unterlagssorten im Deutschen Wienbau: Kober 5 BB. *Das Deutsche Weinmagazin*, 13: 16-17.

- Schneider, A., Zeppa, G. and Gerbi, V., 1990. Ampelographic Characteristics and Chemical and Aromatic Composition of the Berries of Clones Belonging to Three Piedmont Cultivars Known as "Brachetto". Cab Abstracts, 1990-1991.
- Schneider, A and Mannini, F., 1993. Ampelographic Description, Lumassina. Cab Abstracts, 1995.
- Schneider, A., 1995. Identification of Aromatic Grapevines With Coloured Fruit on the Basis of Ampelographic Descriptors. Cab Abstracts, 1995.
- Snoussi, H., Slimane, M. H. B., Ruiz-Garcia, L., Martinez-Zapater, J. M. and Arroyo-Garcia, R., 2004. Genetic Relationship Among Cultivated and Wild Grapevine Accessions from Tunisia. Genome, 47 (6): 1211-1219.
- Söylemezoğlu, G., 1996. Türkiye'de yetiştirilen sofralık ve şaraplık üzüm çeşitlerinin izoenzimlerden yararlanılarak page tekniği ile teşhisleri üzerinde çalışmalar. Tubitak, Proje No: TOTAG-1321, 26 S, Ankara.
- Söylemezoğlu, G., Ağaoğlu, Y. S., Marasalı, B., Ergül, A., Çalışkan M. ve Türkben, C., 1998. Üzüm çeşitlerinin yaprak kökenli kateşol oksidaz (Co), Peroksidaz (Per) ve Esteraz (Est) izoenzimlerinden yararlanılarak tanımlanmaları. 4. Bağcılık Sempozyumu Bildirileri. s. 138-144, 20-23 Ekim 1998, Yalova.
- Şehirali, S. ve Özgen, M., 1987. Bitkisel Gen Kaynakları. A. Ü. Zir. Fak. Yayınları, Ankara, No: 1020, Ders Kitabı, 294, 239s.
- Tangolar, S., Özdemir, G., Bilir, H., Sabir, A., 2005. Bazı Üzüm Çeşitlerinin Pozanti/Adana Koşullarında Fenolojileri ile Salkım ve Tane Özelliklerinin Saptanması. Türkiye 6. Bağcılık Sempozyumu. 19-23 Eylül, Tekirdağ. 1: 58-64.
- Taylan, T., 1972. Tlmi Sarapfihk. Cilt: 1. Tekel Ens. Yay., İstanbul. 467.
- Toda, F. M., Sancha, J. C. 1997. Ampelographical Characterization of White *Vitis vinifera* L. Cultivars Preserved in Rioja. Bulletin de l'OIV, 70 (799/800): 688–702.
- Türkkan, S., 1996. İncesu (Kayseri) ilçesi bağcılığının bugünkü durumu ve yörede yetişen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerinde araştırmalar, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uslu, İ., 1990. Islah Çalışmalarından Elde Edilen Yeni Üzüm Çeşitleri. Tar. Or. ve Köy. İşl. Bak. Dergisi, Ankara, Eylül 1990, Sayı: 55, 43-44s.

- Uyak, C., 2010. Siirt yöresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma, Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Uyak, C., Doğan, A. ve Kazankaya, A., 2011a. Siirt (Pervari) yöresinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Y.Y.Ü. Tar. Bil. Derg. 21 (3): 158-173.
- Uyak, C., Doğan, A. ve Kazankaya, A., 2011b. Şirvan ve Eruh (Siirt) ilçelerinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. İğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Der. 1 (3): 27-40.
- Uzun, H.İ., 1986. Bazı üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri, kateşol oksidaz izoenzim bantlarından teşhisleri ve sıcaklık toplamları üzerinde araştırmalar Doktora Tezi. 176 s. Ege Üniv. Ziraat Fak. Bahçe Bitkileri Böl. Bornova, İzmir.
- Uzun, I., 1987. Aydın Razakısı, Bornova Misketi, Gaydura, Siyah Razakı ve Ufak kara üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri üzerinde araştırmalar. Ege Üni. Zir. Fak. Dergisi, 24 (1): 113-124.
- Ünal, M. S., 2000. Malatya ve Elâzığ illeri bağcılığı ile Malatya ilinde yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesi üzerine araştırmalar, Doktora Tezi, Ç.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Ünal, M. S. ve Sevgin, N., 2017. İdil/Şırnak yöresi üzüm çeşitleri ve bazı ampelografik özellikleri. 2nd International Mediterranean Science and Engineering Congress, (IMSEC 2017), (Özet Bildiri/Sözlü Sunum), (Yayın No:3630908).
- Ünal, M. S., 2018a. Uludere/Şırnak ilçesi bağcılığına bir bakış. Anadolu I. Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, 3 (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum), (Yayın No:4760765).
- Ünal, M. S., 2018b. İdil bölgesi üzüm çeşitlerinin salamura yaprak yapımına uygunluğunun araştırılması, Şehri Nuh Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, 1, 6 (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum), (Yayın No:4396916).
- Ünal, M. S., 2018c. İdil/Şırnak ilçesinin ekonomik olarak bağcılığa uygunluğunu iklim verileri açısından değerlendirme. Şehr-i Nuh Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, 1, 9 (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum), (Yayın No:4397131).
- Winkler, A. J., Cook, J. A., Klieber, W. M., Lider, L. A., 1974 . General Viticulture.

Univ. of California. Pres, Berkeley, 633.

Zamanidis, P., Korres, N. E. and Argyropoulos, D., 2011. Qualitative Studies of “Bacouri”: A Greek High Quality Vine Variety. *Journal of Agricultural Science*, 3 (2): 56-63.

Zdunic, G., Hancevic, K., Sladonja, B., Poljuha, D., Hartl-Musinov, D., Budiceto, I., Bucan, L., Pezo, I. 2008. Ampelographic Characterization and Sanitary Status of Grapevine Cultivar “Prč bijeli” (*Vitis vinifera L.*). *Agriculturae Conseptus Scientificus*, 73 (2): 85–88.

Zhang J., Yanne P. and Li H., 2011. “Identification of Grape Varieties Via Digital Leaf Image Processing by Computer”, *Bulletin de l'OIV*, 84 (959-961): 5-14.

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında Şırnak'ın Cizre ilçesinde doğdum. İlkokulu İdil ilçesine bağlı Tepecik Köyünde; Ortaokulu İdil ilçesine bağlı Çığır ve Alakamış Köyünde; Liseyi ise Şırnak'ta; Yüksek Öğrenimi ise Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümünden 2013 yılında mezun olarak tamamladım. 2013-2016 yılları arası Mordem Tarımsal Danışmanlık Limited Şirketinde Yönetici olarak göreve başladım. 2017 yılından bu yana Mardin'in Dargeçit ilçesinde Bitki Koruma Ürünleri satışı yapan bir Zirai İlaç Bayinde Satış Sorumlusu olarak çalışmaktayım. 2015-2018 yıllarında Şırnak Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalında Bağcılık alanında Yüksek Lisans çalışmamı tamamladım. Şu anda Şırnak ili İdil ilçesinde kalıyor, Evli ve bir çocuk babasıyım.

Şırnak, 2019

Murat YILDIRIM